

UWV Kwartaal Verkenning 2006-IV

Kenniscentrum UWV

Januari 2007

Inhoud

1 Inleiding en samenvatting	3
2 Volumeontwikkelingen	8
2.1 Economisch beeld	8
2.2 Verzekerden	10
2.3 WW	10
2.4 WAO	12
2.5 WIA	13
2.6 Wajong	15
2.7 Waz	17
2.8 Vangnet Ziektewet	18
2.9 Reïntegratie	18
3 Klantoriëntatie	20
3.1 Klachten en klachtintensiteit	20
3.2 Klantsignalen	23
4 Arbeids(on)geschiktheid	26
4.1 Vangnet ZW verzuimpatronen en arboconvenant uitzendbranche	26
4.2 WIA instroompatronen	30
4.3 Effect VLZ: 35% winst in het tweede ziektejaar	34
4.4 Minder dan 35% AO: afgewezen voor WIA	35
4.5 Wajong	36
4.6 aSB, stand van zaken herbeoordeling	38
5 Werk	41
5.1 Resultaten zittend bestand: focus op de vraag naar arbeid	41
5.2 Zittend bestand: focus op het aanbod van arbeid	43
5.3 Overige invloedrijke factoren aanbodkant	44
5.4 Factoren die van belang zijn voor werkgevers	45
5.5 Vraag naar werk in de toekomst	46
6 Handhaving	48
6.1 Inleiding, enige begrippen	48
6.2 Ontwikkelingen fraude	48
6.3 Ontwikkeling maatregelwaardige overtredingen	50
6.4 Onderzoek rechten en plichten	52
7 Kenmerken van werkgevers	53
7.1 Inleiding	53
7.2 Kenmerken werkgevers arbeidsongeschiktheid	54
7.3 Kenmerken werkgevers werkloosheid	57
8 Ketenstromen	60
8.1 Overzicht ketenstromen	60
8.2 Stroom van Bijstand (WWB) naar Wajong	60
8.3 Doorstroom van WW naar WWB	63

© Bron vermelding is verplicht. Dit is een publicatie van het kenniscentrum, die vanuit de kennisoptiek informatie en analyses en hiermee signalen aandraagt voor beleid en uitvoering. Het gaat hier dus niet om verantwoordingsinformatie of al ingenomen beleidsstandpunten.

Voor nadere informatie over deze publicatie: telefoon 020 - 687 5181 of 020 - 687 5489

1 Inleiding en samenvatting

2006 was een onzeker jaar; 2007 naar verwachting rustiger

Wat betreft de sociale zekerheid kenmerkte het afgelopen jaar zich door onzekerheid. De verwachtingen ten aanzien van het aantal werklozen en het aantal arbeidsongeschikten werden voortdurend bijgesteld. Enerzijds is de gunstige ontwikkeling van de economie hieraan debet geweest, en anderzijds waren het afgelopen jaar de effecten van veel beleidsmaatregelen nog onduidelijk en daarmee ook hun weerslag op het werkaanbod van UWV. Verschillende kennisprojecten en snelle analyses hebben het afgelopen jaar enige helderheid gegeven over de effecten die deze ontwikkelingen en nieuwe beleidsmaatregelen hebben op de volumes van de sociale zekerheidsregelingen en het klantenbestand van UWV. Een weerslag daarvan is opgenomen in deze UKV. Voor 2007 verwachten we een overzichtelijker jaar. Er worden momenteel geen grote conjuncturele schokken verwacht die de ontwikkelingen bij de WW nog kunnen verstoren. Bovendien geldt voor veel van de ingezette beleidsmaatregelen, zoals aSB, de invoering van WIA en de Wet Wijziging WW-stelsel WWS, dat nu grotendeels duidelijk is hoe deze uitpakken. Er zijn echter nog voldoende uitdagingen en kennisvragen over om niet op onze lauweren te gaan rusten.

WW daalt vooral onder invloed van de conjunctuur

Na de langste recessieperiode sinds het begin van de jaren '80 is medio 2005, toen het bestand WW'ers was verdubbeld ten opzichte van 2000, het tij gekeerd. In 2006 is de economie volledig op stoom gekomen met als gevolg dat er sprake was van steeds verder verbeterende verwachtingen ten aanzien van conjunctuur en werkgelegenheid. Parallel daaraan gingen de verwachtingen ten aanzien van het WW-bestand steeds verder omlaag. Inmiddels zien we dat het aantrekken van de economie ook zijn weerslag heeft op de WW-volumina. Het WW-bestand daalt sterk doordat er minder mensen werkloos worden. Bovendien zien we dat de uitstroom op een hoog niveau blijft. De huidige daling van de WW is vooral conjunctureel van aard. Voor komend jaar is er naar verwachting sprake van een stabiele conjunctuur waardoor het WW-volume verder kan afnemen. Deze afname zal zich vermoedelijk in grote lijnen binnen het voorspelde pad bewegen. Daarbij komt dat de beleidswijzigingen die onlangs zijn ingegaan redelijk voorzienbare gevolgen hebben.

Kansarmere kern werklozen; uitdagende taak voor re-integratiecoaches

De WW kent echter ook een structurele component: mensen die moeilijk aan de slag komen, de zogenaamde harde kern werklozen. We zagen in 2006 dat de samenstelling van het WW-bestand veranderde. De harde kern die overblijft, bestaat in toenemende mate uit ouderen en veelal laaggeschoolden. Dit heeft consequenties voor de re-integratietaken van UWV. Het plaatsingspercentage is nu nog stabiel, maar of dat bij een verdere aantrekking van de werkgelegenheid zo blijft is nog maar de vraag. Want hoewel het aantal re-integratiekansen in een gunstige conjunctuur toeneemt, is de gemiddelde harde kern werkloze kansarmer. Naar verhouding moet UWV dus meer inspanningen verrichten om deze mensen te re-integreren. Het leveren van maatwerk is daarbij van essentieel belang. De re-integratiecoach, voorzien van goede instrumenten en informatie, is daarvoor de aangewezen professional. Hij moet deze uitdaging aangaan en een juiste afweging maken over de inzet van middelen. Het wordt daardoor meer en meer van belang goed zicht te krijgen op de klant, diens belemmeringen en mogelijkheden op de (toekomstige) arbeidsmarkt, om maatwerk te kunnen leveren; dit geldt zowel voor het 'zittend klantenbestand' als voor toekomstige instroom. Welke interventies zijn bij welke groepen klanten succesvol en welke niet? Op welke wijze kan kennis en professionaliteit van UWV medewerkers worden vergroot om tot juiste inzet van middelen te komen bij een moeilijker klantenbestand? Hoe kan de klantgerichtheid van de dienstverlening verder worden geoptimaliseerd?

Ondanks hoogconjunctuur een forse opgave

Dat dit ook bij de aantrekkende economie geen eenvoudige opgave is blijkt uit de analyse die in hoofdstuk 5 wordt beschreven. Dit onderzoek onder langdurige werklozen moet meer zicht bieden op factoren die de kansen op werk beïnvloeden. Als eerste stap is de actuele vraag naar bepaalde beroepen gelegd naast de uitgeoefende beroepen van de langdurig werklozen. Uit de analyse blijkt dat ongeveer 10.000 langdurig werklozen ervaring hebben in een beroep waar veel openstaande vacatures (eind september 25.000) zijn. Deze mensen maken wat werkervaring betreft een goede kans. Toch zijn ze nog niet aan het werk geraakt. Kennelijk spelen andere factoren, bijvoorbeeld competenties of obstakels voor re-integratie, een rol, net als de wensen van de werkgevers. Werklozen uit het zittend bestand noemen leeftijd het meest vaak als belemmering. Dit gold echter ook voor de snelle werkhervatters, die ondanks deze belemmering wel aan de slag zijn gekomen. Andere veel genoemde belemmeringen zijn niet aansluitende opleiding en ervaring, ervaren

gezondheidsproblemen en verminderde beschikbaarheid voor arbeid. Werkgevers vervullen hun vacatures aan de onderkant van de arbeidsmarkt het liefst met jongeren. Ze vragen niet vaak om werkervaring, maar als werkervaring wel wordt vereist, is dit belangrijker dan de juiste opleiding.

Effect herbeoordelingen het grootst bij de moeilijk objectiveerbare aandoeningen

Ook de vele beleidswijzigingen (aSB, VLZ, WIA, WWS, aanscherping WW-wekeneis) die hun weerslag kregen in 2006 gaven aanleiding tot het bijstellen van verwachtingen. Bij de herbeoordelingen in het kader van aSB ging het daarbij vooral om het tempo van de herbeoordelingen dat lager is dan werd verwacht. De resultaten van de herbeoordelingen zijn inmiddels wel vrij duidelijk. Bij de WAO is gemiddeld 43% van de uitkeringen verlaagd of beëindigd. De WAZ geeft een vergelijkbaar beeld. Voor de Wajong is het effect echter beperkt (9%). De percentages dalen bij de WAO van kwartaal op kwartaal. Deze ontwikkeling hangt samen met de toename van de gemiddelde leeftijd van de herbeoordeelden en de daarmee samenhangende stijging van het maatmanloon (zie hoofdstuk 4). Deze ontwikkeling is conform de verwachtingen. Het effect van de herbeoordelingen is niet uniform. Het percentage uitkeringsgerechtigden bij de WAO waarvan de uitkering wordt verlaagd of beëindigd is veel hoger bij de zogenaamde moeilijk objectiveerbare aandoeningen (zoals bijvoorbeeld chronische lage rugklachten en depressieve klachten).

Door VLZ minder mensen aan de WIA poort

In 2006 werd de nieuwe arbeidsongeschiktheidswet WIA ingevoerd als voorlopig sluitstuk van het beleid rondom de arbeidsongeschiktheid. De verwachtingen die bestonden moesten na invoering regelmatig worden bijgesteld. Niet alleen bleek de prognose ten aanzien van de verwachte instroom bij voortdurende te hoog, ook de verdeling IVA/WGA week sterk af. De verwachte instroom werd van 27.200 via 24.700 en 22.700 uiteindelijk vastgesteld op 20.000. Mogelijk wordt de uiteindelijke stand voor 2006 nog lager. Daarbij moet worden opgemerkt dat de verwachtingen rondom de WIA die UWV had al lager waren dan andere partijen verwachtten. Inmiddels is het inzicht in de WIA zodanig dat met redelijke nauwkeurigheid voorspeld lijkt te kunnen worden hoe de totale instroom bij deze wet zich in 2007 zal ontwikkelen. Onzeker zijn nog het uiteindelijke effect van VLZ en de gevolgen van de gedeeltelijke privatisering van de WGA. De belangrijkste reden voor de voortdurende bijstelling lag bij het geschatte effect van de verlenging van de ziekteperiode van één naar twee jaar (VLZ). In het begin werd uitgegaan van een effect van 12%. Dit werd in stappen verhoogd naar 25%. Eerste analyses geven nu een effect van 35%, maar hierover bestaat echter nog een vrij grote mate van onzekerheid (zie hoofdstuk 4). Wat het effect van VLZ ook uiteindelijk zal zijn, duidelijk is dat het overgrote deel van de afname van de instroom komt doordat mensen niet meer aan de poort komen. Betekent dat dat ze zijn blijven werken, eventueel bij een andere werkgever? Dat weten we niet. De verminderde instroom bij de arbeidsongeschiktheid kan namelijk ook gepaard gaan met verschuivingen in de richting van andere uitkeringsregelingen als WW en Bijstand. Ook is denkbaar dat de mensen niet meer beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. Antwoord op deze vraag is van belang om een afgewogen oordeel te kunnen geven over het succes van de wetswijzigingen bij de arbeidsongeschiktheid.

Vooralsnog afwijkende verdeling IVA/WGA; mogelijk verandering in de toekomst

Ook de verdeling IVA/WGA wijkt sterk af van de oorspronkelijke verwachtingen. De belangrijkste reden hiervoor is de invoering van het criterium van duurzaamheid. De IVA is bedoeld voor duurzaam volledige arbeidsongeschikten. De IVA-instroom kenmerkt zich door zeer ernstige ziektebeelden en als gevolg daarvan door een hoge gemiddelde leeftijd. Een ander gevolg is dat het aandeel volledig arbeidsongeschikten in de WGA (60%) vele malen hoger is dan oorspronkelijk werd verwacht (14%, zie Memorie van Toelichting WIA). Opvallend is verder dat de verdelingen binnen de WIA sinds de start maand na maand zeer stabiel zijn. Of dat zo blijft valt nog te bezien. Het initiële oordeel over de duurzaamheid contrasteert sterk met de uitstroomverwachtingen. Uit de WAO is bekend dat de kans op uitstroom binnen vijf jaar maar 25% bedraagt. De verwachting is dat er een stroom op gang komt van de WGA naar IVA. In welke omvang en in welk tempo is echter onbekend. Onzeker is of de verhoging van het uitkeringsniveau bij IVA van 70% naar 75% effecten oproept, en zo ja welke. Onzekerheid bestaat ook over de uitstroom. De uitstroom blijft tot nu toe achter bij de verwachtingen. Deze onzekerheid wordt versterkt door de gedeeltelijke privatisering van de WGA in 2007.

Grote groep WIA-afgewezenen doet aanvraag WW-uitkering

Een groep die door de verschillende wetswijzigingen bijzondere aandacht verdient is de groep mensen die afgewezen wordt voor de WIA. Dit is de groep met een verlies aan verdien capaciteit van minder dan 35%. Hoewel ze geen recht hebben op een arbeidsongeschiktheidsuitkering, is het wel een groep met gezondheidsproblemen. Nu zien we dat de helft van de aanvragen voor een

WIA-uitkering wordt afgewezen. Een deel van deze groep gaat weer aan het werk, maar een deel zal een andere uitkering aanvragen (WW of Bijstand). Uit een koppeling van de afwijzingen WIA met de WW-aanvragen blijkt dat minstens 53% (43% bij de niet-vangnetters daaronder) van de afgewezen groep een WW-uitkering aanvraagt (zie hoofdstuk 4). De groep blijft dus een belangrijke risicogroep. Bovendien zijn er eerste aanwijzingen dat een deel van de groep zich via de vangnetgroep zieke werklozen op den duur weer bij de WIA-poort meldt. De aanscherping van de toetreding tot de arbeidsongeschiktheidsregeling bergt het risico in zich dat er een zogenaamde draaideurbeweging optreedt. De huidige lage instroom in de WIA kan daardoor in de toekomst weer gaan toenemen.

Instroomrisico WIA nagenoeg gelijk voor grote en kleine bedrijven

Hoewel de WIA nog maar een jaar oud is en aanloopeffecten kent, is de instroom veel lager dan een paar jaar geleden bij de WAO. Het instroompercentage in arbeidsongeschiktheidsregelingen is de laatste jaren fors gedaald; namelijk van 1,21% in 2002 (pré-WvP) via 0,75 (post-WvP) naar 0,28% (post VLZ/WIA) in 2006. Opmerkelijk hierbij is dat op het niveau van bedrijfsgrootte de instroompercentages naar elkaar toegroeien. In 2002 was het instroompercentage voor grote bedrijven nog de helft groter dan voor kleine bedrijven. Bij de instroom in de WAO in 2002 bedroeg het percentage voor bedrijven met minder dan 10 werknemers 0,71% en voor bedrijven met minstens 100 werknemers was dit percentage 1,22. In 2006 zijn de percentages voor grote en kleine bedrijven vrijwel gelijk. Daar staat tegenover dat het hogere instroomrisico voor vrouwen (jonger dan 55 jaar) zoals dat in de WAO gold, nu nog steeds geldt. Een hypothese voor de afname van het verschil tussen grote en kleine bedrijven is dat veel van de beïnvloedbare bestanddelen van het arbeidsongeschiktheidsrisico door alle wijzigingen geëlimineerd zijn. Het feit dat de verschillen tussen mannen en vrouwen zijn blijven bestaan betekent dat er (nog) sekse specifieke verschillen in het arbeidsongeschiktheidsrisico zijn.

Aandacht vangnetgroepen; arboconvenant uitzendbranche lijkt effect te sorteren

Ook bij de vangnetgroepen (uitzendkrachten, zieke werklozen, overige flexwerkers en zwangere vrouwen) was 2006 een jaar waarin verwachtingen voortdurend werden aangepast. Deze aanpassingen hingen vooral samen met de gevolgen die het nieuwe ZW-systeem had voor de statistiek en de mate waarin daarbij opgelopen achterstanden werden ingelopen. Komend jaar verwachten we daardoor geen grote schommelingen in de statistiek. Maar de vangnetgroep blijft een specifieke populatie aangezien zij niet meer beschikken over een eigen werkgever. Daarom vervult UWV de rol van poortwachter. Het feit dat ze geen eigen werkgever hebben, vormt een van de probleempunten van deze groep. Een werkgever heeft namelijk de mogelijkheid om deze mensen te re-integreren op een andere plek binnen het bedrijf. UWV kan dat niet. UWV heeft dus niet hetzelfde instrumentarium als de 'normale' werkgevers. Daarnaast bestaan de vangnetters vooral uit zieke werklozen, de uitzendkrachten en flexwerkers en dat maakt het een moeilijker groep.

In samenwerking met de uitzendbranche heeft UWV de laatste jaren activiteiten ondernomen om de poortwachterrol beter te vervullen en het ziekteverzuim te reduceren. Zo is er een arboconvenant gesloten (onder andere ter verbetering van de arbeidsomstandigheden) en heeft UWV maatregelen genomen om de controle en de verzuimbegeleiding te intensiveren. Uit de analyse van het ziekteverzuim (zie hoofdstuk 4) blijkt dat het aantal ziektemeldingen per 1.000 uitzendkrachten daalt in 2006. Dit is vooral te danken aan een afname van kort verzuim. Daarnaast kan ook een verkorting van de duur van lang verzuim worden vastgesteld. Hoewel dit niet eenduidig kan worden toegewezen aan de uitgevoerde maatregelen blijkt uit hoofdstuk 7 dat sectoren met een arboconvenant zowel een grotere daling van het ziekteverzuim kunnen laten zien als een grotere daling van de instroom in de WAO/WIA. Deze constatering maken het wellicht zinvol om na te denken over de vraag of deze afspraken ook kunnen worden toegepast op de overige vangnetgroepen. Het feit dat de vangnetgroep is oververtegenwoordigd bij de instroom in de WIA maakt die vraag urgenter. Het toekenningspercentage voor de zieke werklozen (0,58%) en de overige flexwerkers (0,46%) over de eerste drie kwartalen van 2006 is namelijk ongeveer drie maal zo hoog als bij de 'gewone' werknemers (0,17%).

Toenemende instroom Wajong deels ontrafeld; TOG speelt geen rol, toch?

In 2006 is de Wajong steeds meer in de belangstelling komen te staan. De toegenomen belangstelling komt vooral doordat in het recente verleden de prognoses van de instroom, die al relatief hoog waren, steeds weer opnieuw naar boven bijgesteld moesten worden. De Wajong is daarmee de enige door UWV uitgevoerde regeling waar nog een toename zichtbaar is. Ook in 2006 moest de raming van de instroom naar boven bijgesteld worden. Hoewel er ook technische redenen waren voor de bijstelling kan net als in 2005 maar een deel van de stijging worden verklaard. Verschillende hypothesen zijn aangedragen:

- de aanzuigende werking van de toegenomen aandacht voor de jonggehandicapten (netwerk, Wajongteams)
- veranderingen in de diagnostiek (nieuwe ziektebeelden als autisme en ADHD)
- de invloed van beleidswijzigingen (WWB)

Het afgelopen jaar zijn veel analyses gedaan om deze hypothesen te onderbouwen. In hoofdstuk 4 is een analyse opgenomen over de ontwikkelingen bij de TOG en wat de betekenis hiervan is voor de Wajong. De TOG (Tegemoetkoming Onderhoudskosten thuiswonende Gehandicapte kinderen) is een regeling voor kinderen tussen 3 en 17 jaar. Ook hier is sprake van een sterke stijging. Hoewel deze stijging voor het grootste deel het gevolg is van TOG-specifieke ontwikkelingen is gebleken dat veranderingen in de diagnostiek een rol spelen. Nieuwe ziektebeelden als autistische storingen en ADHD leiden tot meer aanvragen. Verwacht wordt dat deze ontwikkeling ook een rol speelt bij de Wajong. Inmiddels is gestart met een dossierstudie onder de Wajonginstroom met onder meer het doel om hier inzicht in te krijgen. Overigens verwachten we niet dat de stijging bij de TOG op den duur leidt tot veel extra instroom bij de Wajong. Hoewel vrijwel iedereen die uitstroomt uit de TOG vanwege het bereiken van de maximale leeftijd (18 jaar) een Wajong-uitkering aanvraagt, heeft maar een beperkt deel van de instroom in de Wajong een TOG verleden (minder dan 10%). Voor een deel is de stijging van de Wajong instroom te verklaren uit factoren die ook voor de TOG gelden. Er blijft echter nog een aanzienlijk ander deel over. Er kan dus niet geconcludeerd worden dat de instroomstijging bij de Wajong een gevolg is van de stijging bij de TOG.

Jonggehandicapten vanuit gemeenten onder paraplu van UWV

In hoofdstuk 8 is een analyse opgenomen, die zich richt op de invloed van invoering van de nieuwe Bijstandswet (WWB). Gemeenten hebben er sinds de invoering van de nieuwe Bijstandswet belang bij dat het bestand zo klein mogelijk is. Er zijn signalen dat gemeenten er toe overgaan om in hun bestanden na te gaan of er potentiële Wajong-gerechtigden tussen zitten. In een eerdere analyse kon niet worden vastgesteld of dit leidde tot extra instroom in de Wajong. In de nieuwe analyse wordt wel een invloed vastgesteld. Naar schatting is 3%-punt van de stijging van de instroom in de Wajong in 2005 (11%) een gevolg van een extra instroom vanuit de Bijstand. Het betreft hier alleen mensen die al een Bijstanduitkering hadden. Daarmee heeft deze 'screeningsactie' van de gemeenten een eenmalig karakter. Ook voor 2006 wordt een extra effect verwacht omdat niet alle gemeenten deze actie uitgevoerd hebben. Daarnaast kan er ook een permanent effect optreden. Het is namelijk aannemelijk dat gemeenten ook meer aanvragen zullen afwijzen door een strengere selectie aan hun poort. Ook is gekeken of de mensen die vanuit de Bijstand komen anders zijn dan de jongeren die direct een Wajonguitkering aanvragen. Het blijkt dat deze mensen ouder zijn en dat ziektebeelden die op 'latere' leeftijd tot ontwikkeling komen oververtegenwoordigd zijn. Jonggehandicapten vragen om bijzondere aandacht. Dat ze nu in toenemende mate onder de paraplu van de Wajong vallen en niet langer in de Bijstand zitten biedt voor hen meer mogelijkheden voor op hen toegespitste begeleiding.

Een grotere doorstroom van de WW naar de Bijstand

Naast stromen richting UWV, is er ook een stroom vanuit UWV naar de ketenpartners: bijvoorbeeld doorstroom van de WW naar de Bijstand. Het deel van de mensen dat doorstroomt zal de komende jaren groeien (van 5,4% in 2005 naar circa 9% in 2008). Deze groei is het vooral het gevolg van wetwijzigingen die de maximaal haalbare uitkeringsduur WW beperken. Vooral jongere werknemers (tot 23 jaar) zullen relatief vaak doorstromen naar de Bijstand. Regionaal zijn er in de periode 2001-2005 grote verschillen bij de doorstroom van WW naar WWB ontstaan. Vooral in de noordelijke provincies, Zuid-Limburg, Flevoland en Overijssel groeide de doorstroom naar de Bijstand sterk. Dit is waarschijnlijk vooral het gevolg van de lokaal verslechterde economie en de lokale arbeidsmarktsituatie.

Dienstverlening verbeterd waardoor dalende trend klachtintensiteit doorzet

De klachtintensiteit van de primaire beslissingen, de klachten afgezet tegen de beslissingen waar de klacht betrekking op heeft, is een zuiverdere maat om de ontwikkelingen in de klachten te monitoren (hoofdstuk 3). Voor vrijwel alle divisies van UWV is deze klachtintensiteit gedaald. Dit is een teken dat er een structurele verbetering in de processen en de dienstverlening aan de klanten is opgetreden. De klachtintensiteit voor de divisie AG is structureel veel hoger dan bij de andere divisies. Dit onderstreept dat de klachtgevoeligheid voor de divisie AG ook veel hoger is, wat voorstelbaar is gezien de impact van de beslissingen.

Oppikken klantsignalen van conceptueel en instrumenteel belang

Belangrijk bij het centraal stellen van de klant is het dienstverleningsconcept dat als uitgangspunt wordt gekozen. Begin dit jaar is in de UKV beschreven dat we drie mogelijkheden kunnen onderscheiden om de dienstverlening aan de klanten in te richten: 'klantvriendelijk', 'klantgericht' en 'klantgestuurd'. Deze liggen in het verlengde van elkaar en zijn daarmee ook elkaars voorwaarde. De dienstverlening van UWV heeft vooral betrekking op de klantvriendelijkheid en ook, vooral met de komst van de re-integratiecoaches, in toenemende mate op de klantgerichtheid. Klantvriendelijkheid gaat veelal over **hoe** het proces verloopt. Klantgerichtheid gaat een stap verder en gaat over het **wat** in de dienstverlening waarbij rekening gehouden wordt met wat de klant wil, verwacht, kan en moet. Belangrijk zijn dan de wensen en verwachtingen van klanten over *de invulling* van de dienstverlening. Klachten leveren informatie op over waar het niet goed gaat in de dienstverlening en waar de klantvriendelijkheid kan worden verbeterd. Klachten, maar ook de resultaten van klantonderzoeken zijn als het ware klantsignalen voor het in gang zetten van verbetercyclussen met de betrekking tot een meer klantvriendelijkere en meer klantgerichte organisatie.

Om uitspraken te kunnen doen over de relatie tussen UWV handelen of activiteiten en de klantwaardering is het nodig om al deze klantsignalen op te waarderen tot informatie en kennis over de klant en hoe hij UWV waardeert. Alleen dan kunnen we inzicht krijgen *waar* in het dienstverleningsproces en *op welke wijze* UWV invloed kan nemen op de klantwaardering. In hoofdstuk 3 worden eerste gedachten weergegeven over de wijze waarop dit zou kunnen (project klantsignalen). Als ordeningsmethode voor de verschillende klantsignalen is gekozen voor de AKO klantprincipes 'bereikbaarheid en toegankelijkheid', 'tijdigheid', 'persoonlijke aandacht en persoonlijke inbreng', 'houvast' en 'evenwichtige behandeling'. Naast deze ordeningsmethode moet ook rekening gehouden worden met de verschillende domeinen van UWV activiteiten en de verschillende doelgroepen. Het project klantsignalen heeft een kennis doel en een instrumenteel doel. Enerzijds levert het kennis op over de klant en klantwaardering (welk gewicht hebben de verschillende klantprincipes in de algehele klantwaardering en welke kennislacunes hebben we nog over de klant en de klantwaardering). Anderzijds geeft de ordening van de klantonderzoeken langs de klantprincipes handvaten voor het standaardiseren van toekomstige klantonderzoeken.

Maatregelwaardige overtredingen dalen

Zowel het aantal nulschades als het aantal schades is gedaald. De oorzaak van de afname van de nulschades is de verdere afname van het aantal te late hersteldmeldingen in de ZW. De afname van het aantal schades komt enerzijds door de stagnatie van het aantal GVI signalen als gevolg van de overgang naar de polisadministratie. Anderzijds dalen de schades die vanuit de interne signalen worden geconstateerd. Ondanks de daling blijft voor heel 2006 een kleine stijging van het aantal fraudeconstateringen ten opzichte van 2005 te verwachten. Het aantal maatregelwaardige overtredingen in 2006 daalt naar verwachting met ruim 25% ten opzichte van 2005. Bij alle wetten is sprake van een daling. Bij de WW is vooral een afname te zien van het aantal overtredingen in het kader van de sollicitatieplicht en bij verwijtbare werkloosheid. De afname van het aantal overtredingen in het kader van de sollicitatieplicht is toe te schrijven aan de daling van het aantal WW uitkeringen en de afname van het aantal niet-opgelegde maatregelen. Maatregelen die niet worden opgelegd omdat bij nadere controle is gebleken dat er geen sprake is van een overtreding worden vanaf mei 2005 niet meer als overtreding geteld. De versoepeling van de toets op verwijtbare werkloosheid is mogelijk de oorzaak van de afname bij verwijtbare werkloosheid.

2 Volumeontwikkelingen

Het economische beeld is vrijwel ongewijzigd. Hierdoor blijft de WW afnemen. De raming voor het komend jaar is niet aangepast. Het aantal afwijzingen daalt harder dan verwacht. Dit is vooral het gevolg van beleidsmatige veranderingen.

De WIA-parameters blijven ongewijzigd, zij het dat realisaties over 2006 komen lager uitkomen dan eerder werd verwacht. Waarschijnlijk zal de instroom in 2006 niet meer dan 20.000 bedragen. De verwachting is dat de raming voor 2007 ook naar beneden bijgesteld zal worden. De uitstroom blijft duidelijk achter bij de verwachtingen. Vermoedelijk is de herstelkans in WIA beduidend lager dan bij de WAO.

Bij de Wajong is de uitstroom voor 2006 verlaagd. De verlaging van de uitstroom hangt samen met de verlaging van de uitstroom wegens herbeoordeling in het kader van aSB. Door nadere analyse van de instroom kan nu worden vastgesteld dat de invoering van de WWB (nieuwe Bijstandswet) een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de stijging van de instroom in 2005. Ook voor 2006 wordt verwacht dat de WWB invloed heeft op de instroom.

De toekenningen bij de vangnetpopulatie zijn in 2006 scherper gestegen dan werd verwacht. Dit heeft enerzijds te maken met een sterkere groei van de werkgelegenheid bij de uitzendbranche en anderzijds door het wegwerken van achterstanden.

2.1 Economisch beeld

Vijf jaar UWV en de conjunctuur

De economie heeft zich in de afgelopen periode (2002-2006) relatief ongunstig ontwikkeld. In vergelijking met de periode 1997-2001 is de economische groei achtergebleven, de werkgelegenheid gedaald en de werkloosheid gestegen. Pas in 2006 is het conjuncturele herstel zichtbaar geworden, onder meer in de vorm van een bovengemiddelde Bbp-groei en een aantrekkende werkgelegenheid.

Ondanks de tegenvallende conjunctuur is het niveau van de werkloosheid niet zo hoog als in voorgaande recessies. Dit is af te lezen aan het werkloosheidspercentage, dat de verhouding aangeeft tussen het aantal werklozen en de omvang van de beroepsbevolking. Hoewel er in de periode 2002-2006 sprake is geweest van een stijging van het aantal werklozen ligt het gemiddelde werkloosheidspercentage van 5,6% duidelijk onder de werkloosheidspercentages in andere perioden met een laagconjunctuur, 1980-1984 en 1992-1996. Vooral de periode 1980-1984 is interessant omdat deze periode qua perceptie een vergelijkbaar slechte periode was als de afgelopen jaren. Als we naar de verschillen tussen deze twee periodes kijken dan valt op dat in 1980-1984 een combinatie van lage Bbp-groei en een relatief hoge arbeidsproductiviteitsgroei zorgden voor een extra stijging van de werkloosheid. In vergelijking hiermee is de Bbp-groei in de periode 2002-2006 hoger geweest, zodat bij een vergelijkbare arbeidsproductiviteitsgroei, de werkloosheid minder omvangrijk is.

In tabel 2.1 is voor verschillende perioden de ontwikkeling van enkele economische grootheden gepresenteerd¹. Om de verschillen ten opzichte van de periode 2002-2006 te accentueren zijn twee vergelijkbare perioden van laagconjunctuur onderscheiden en één periode van hoogconjunctuur.

Tabel 2.1 Ontwikkeling BBP, werkgelegenheid en arbeidsproductiviteit (gemiddeld mutatiepercentage) en gemiddeld werkloosheidspercentage, 1980-1984, 1992-2006

	1980-1984	1992-1996	1997-2001	2002-2006
BBP	0,7	2,2	3,5	1,4
Werkgelegenheid (arbeidsjaren)	-1,0	1,0	2,4	-0,3
Beroepsbevolking	0,8	1,5	1,8	0,5
Werkloosheidspercentage	7,5	7,8	4,7	5,6
Arbeidsproductiviteit	2,8	1,2	2,2	2,5

¹ Hiervoor is gebruik gemaakt van CPB-cijfers die afkomstig zijn uit verschillende jaargangen van het Centraal Economisch Plan (CEP).

Conjunctuur in 2006 en 2007

Volgens de meest recente CBS-cijfers bedroeg de economische groei in Nederland in het derde kwartaal 2006 2,6%². Deze groei ligt iets lager dan in het eerste halfjaar van 2006, met een groei van bijna 3% (met een werkdag meer dan in 2005).

Tabel 2.2 Enkele relevante conjunctuurgegevens voor UWV, 2002-2007

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Economische groei (in % van het bbp)	0,10	0,30	2,00	1,50	3,00 (3,25)	3,00
Olieprijs (Brent, in dollars per vat)	25,0	28,8	38,2	54,4	65,0 (68)	60,0 (70)
Werkgelegenheid (arbeidsjaren)	-0,30	-1,10	-1,40	-0,30	1,25 (1,75)	1,25 (1,50)
Werkloosheid (in % van beroepsbevolking)	4,10	5,40	6,50	6,50	5,50	4,75 (4,50)

Bron: CPB Nieuwsbrief, december 2006; tussen haakjes staan de afwijkende ramingen uit de Macro Economische Verkenning 2007, september 2006

Ondanks het iets lagere groeicijfer blijft de economie zich gunstig ontwikkelen. Het CPB constateert dat de economische groei breed wordt gedragen: de consumptie van gezinnen, de bedrijfsinvesteringen en de uitvoer nemen verder toe³. Het Centraal Planbureau verwacht in 2006 en 2007 een economische groei van 3%. Uit een vergelijking met andere organisaties als het IMF en de OESO blijkt dat er een grote mate van overeenstemming bestaat over de verwachte groei in alle landen, inclusief Nederland. Alle ramingen wijzen op een stabiele en robuuste groei⁴.

Gunstige ontwikkeling werkgelegenheid en werkloosheid in 2006 en 2007

De werkgelegenheid laat ook in het derde kwartaal een positieve ontwikkeling zien. Evenals in de eerste twee kwartalen van 2006 ligt het aantal banen van werknemers 1,1% hoger dan in dezelfde periode in het voorgaande jaar. Voor 2007 raamt het CPB een iets geringere groei van de werkgelegenheid dan in september, maar niettemin blijven de vooruitzichten positief. Het CPB verwacht in 2007 een verdergaande daling van de werkloosheid. Het werkloosheidspercentage komt volgend jaar uit op gemiddeld 4,75%, een fractie hoger dan in de MEV 2007 was geraamd.

Meer openstaande vacatures

Het aantal openstaande vacatures is in het derde kwartaal van 2006 sterk gestegen tot 219.000, ofwel 30.000 meer dan aan het einde van het tweede kwartaal⁵. In de sector commerciële dienstverlening nam het aantal vacatures in het derde kwartaal met 17.000 toe. Uit de CBS-cijfers blijkt ook dat de dynamiek op de arbeidsmarkt groot is. In het derde kwartaal ontstonden 36.000 vacatures meer dan in dezelfde periode in 2005, het aantal vervulde vacatures lag 45.000 hoger. Ook het aantal vacatures per 1.000 banen is ten opzichte van 2005 gestegen. Eind september 2006 bedraagt deze vacaturegraad 29 (eind september 2005: 22). De hoogste vacaturegraden zijn, net als in het vorige kwartaal, te vinden in de horeca, zakelijke dienstverlening en bouwnijverheid.

Conclusie

De economische vooruitzichten voor Nederland blijven naar verwachting tot eind 2007 gunstig, ondanks onzekerheden over de hoogte van de olieprijs en de dollarkoers.

² CBS, Persbericht, 14 november 2006

³ CPB Nieuwsbrief, december 2006

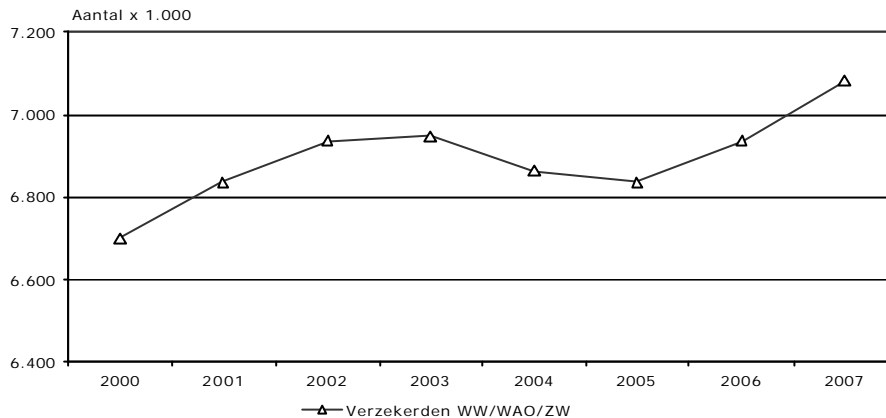
⁴ CPB Nieuwsbrief, blz. 5

⁵ CBS, Conjunctuurbericht 15 november 2006

2.2 Verzekerden

Het CPB verwacht groei van de werkzame beroepsbevolking (2006 1,25% en 2007 1,25⁶). Deze percentages zijn wat lager dan in de MEV 2007. De ontwikkeling van het aantal verzekerde personen loopt de laatste jaren gelijk op met de ontwikkeling van de werkzame beroepsbevolking.⁷ De groei van het aantal verzekerde personen is hierdoor vrijwel gelijk aan de groei van de beroepsbevolking. Het aantal verzekerden is in 2005 gemiddeld 6,84 miljoen en groeit naar 6,94 miljoen in 2006 en 7,08 miljoen in 2007. Deze aantallen zijn niet bijgesteld t.o.v. de vorige UKV.

Figuur 2.1 Ontwikkeling aantal verzekerden WW/WAO/ZW

2.3 WW

Vijf jaar UWV en de WW

UWV begon onder een ongelukkig economisch gesternte. De conjunctuur was ingezakt en de werkloosheid schoot omhoog. Het aantal WW-toekenningen steeg van 251.000 naar 418.000 in 2003/2004 en het WW-bestand steeg van 151.000 naar 343.000 begin 2005, een ruime verdubbeling. Pas in 2005 keerde de ontwikkeling, na een van de langste recessieperiodes in de naoorlogse geschiedenis.

Ook de WW ontkwam niet aan beleidsmatige aanpassingen. Met als doel om de werkloze beroepsbevolking zoveel mogelijk te prikkelen werk te zoeken werd de maximale WW-duur in twee fases verkort. Eerst werd de vervolgitkering afgeschaft en vervolgens werd de maximale WW-duur verkort tot 38 maanden (WWS). Ook werd de toegang tot de WW bemoeilijkt door de aanscherping van de wekeneis. Daarnaast werd de WW op enkele punten vereenvoudigd (WWS). De WW ondervond ook de gevolgen van de aanpassingen in andere sociale wetten (WAO/WIA, aSB, ZW).

De ingevoerde maatregelen hebben vooral effect op het WW-bestand en niet zozeer op de instroom. De daling van de instroom sinds 2005 is bijna volledig het gevolg van de conjunctuur. Ook bij het WW-bestand is ondanks de verschillende wetswijzingen de conjunctuur de voornaamste drijvende factor. Ongeveer 10% van de daling van ruim 25% t/m 2006 is te danken aan de wetswijzingen. De in gang gezette wetswijzingen werken echter ook na 2006 door. Uiteindelijk zal het effect daarvan op het WW-bestand oplopen tot circa -30%. De maatregelen komen dus voor het grootste deel tot werking in de aankomende fase van hoogconjunctuur.

⁶ CPB, Nieuwsbrief april 2006; kerngegevens voor Nederland 2004-2007.

⁷ De definities zijn verschillend, zo vallen zelfstandigen wel onder de beroepsbevolking, maar niet onder de verzekerden WW/WAO. Echter, mensen die minder dan 12 uur/week werken vallen niet onder de beroepsbevolking, maar wel onder de verzekerden WW/WAO (als ze werknemer zijn).

De uitkomsten voor 2006 zijn licht bijgesteld

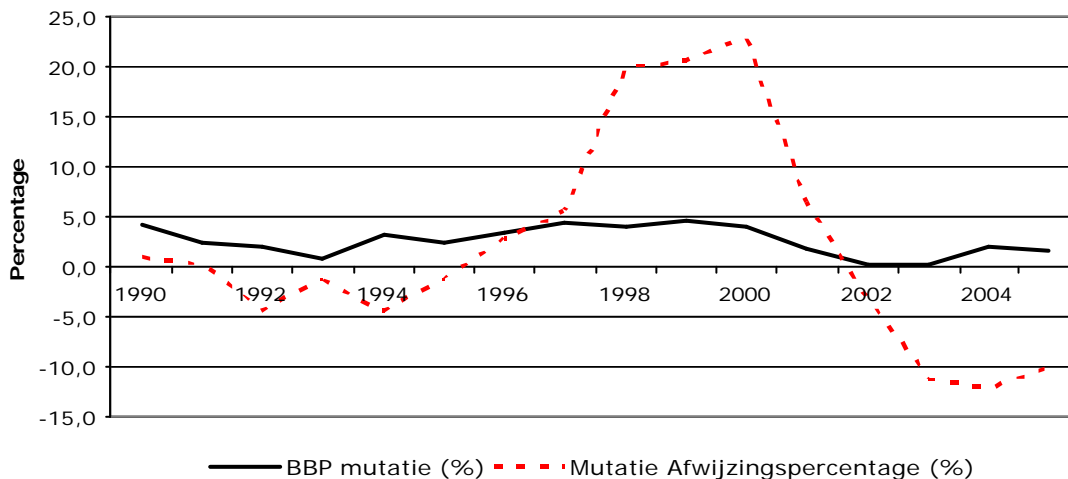
Met uitzondering van de afwijzingen ontwikkelt de WW zich in het tweede halfjaar van 2006 tot nu toe conform de verwachtingen. De verwachtingen met betrekking tot toekenningen, uitstroom en bestand zijn dan ook niet bijgesteld t.o.v. de ramingen van augustus⁸

Tabel 2.3 WW-instroom, -uitstroom, lopend bestand en afwijzingen⁹ (x1.000)

	Afwijzingen	Instroom	Uitstroom	Lopend ultimo
Gerealiseerd				
2001	95,5	251,6	277,9	165,7
2002	107,4	324,8	287,4	204,9
2003	119,0	418,7	343,0	280,3
2004	98,4	417,5	375,9	323,3
2005	76,2	376,4	392,3	307,4
- 2006-I	18,8	98,1	98,8	307,4
- 2006-II	15,0	75,3	100,8	281,9
- 2006-III	12,7	66,3	87,1	261,1
2006 (verwachting)	61,0	317,0	374,0	250,4
Raming				
2007	60	243	300	193

De vraag is waarom de afwijzingen in 2006 sterker afnemen. Hoewel het beeld vanaf 2004 en 2005 beïnvloed wordt door verbeteringen in het registratieproces is er op voorhand geen reden om aan te nemen dat dit ook in 2006 nog van grote invloed is. Eigenlijk wordt juist een toename van het relatieve aandeel van de afwijzingen verwacht. Over het algemeen neemt het percentage afwijzingen in een situatie van hoogconjunctuur toe (zie figuur 2.2). Voor mensen die in een laagconjunctuur worden ontslagen is de situatie duidelijk: er is te weinig werk. Voor mensen die ontslagen worden in een hoogconjunctuur is dat minder duidelijk. De kans op afwijzing is dan groter. Bovendien zou ook de aanscherping van de wekeneis per 1 april 2006 naar verhouding tot meer afwijzingen moeten leiden.

Figuur 2.2 Ontwikkeling Afwijzingspercentage¹⁰ (1990-2005)

Vergelijking van de afwijzingen naar reden van afwijzing (eerste negen maanden 2006 met de eerste negen maanden van 2005) geeft een afwisselend beeld (tabel 2.3). Bij de categorieën "te weinig weken in loondienst" en "arbeidsongeschikt" is de daling relatief beperkt, terwijl de daling bij de categorieën "Overige redenen en onbekend" en "geen werkloosheid als gevolg van een maatregel" veel groter is dan gemiddeld.

Dat het aantal afwijzingen wegens "te weinig weken loondienst" nauwelijks daalt, is conform de verwachtingen. Zoals gezegd is per 1 april wekeneis aangescherpt. Hierdoor worden naar ver-

⁸ WW Kwartaalramingen 2006-II (KM 06/19)

⁹ Het aantal afwijzingen daalt sinds 2004, mede door een verbetering van de registratie.

¹⁰ Gemiddeld percentage over een periode van drie jaar i.v.m. grote jaarlijkse schommelingen.

houding meer aanvragen afgewezen¹¹. Ook de geringe daling bij de categorie "arbeidsongeschiktheid" is waarschijnlijk beleidsbepaald. Bij de nieuwe arbeidsongeschiktheidswet WIA is er alleen nog in bepaalde omstandigheden samenloop mogelijk met de WW (hierdoor zijn er minder WW-aanvragen). Arbeidsongeschikten die gedeeltelijk werkloos zijn krijgen een aanvulling op de WIA-uitkering via de WIA en niet meer via de WW. Mogelijk ontstaan hierdoor relatief meer afwijzingen. Een punt is dat de instroom in de WAO in 2005 laag was door de verlenging van de ziekteperiode van een naar twee jaar (VLZ). Dit zal nader onderzocht moeten worden.

Tabel 2.4 Afwijzingen WW naar reden (2006 versus 2005)

Reden	2005	2006	Mutatie percentage
	t/m 3e kwartaal	t/m 3e kwartaal	
niet werkloos (art. 16)	24.934	19.297	-23%
geen uitkering a.g.v. maatregel	13.417	9.034	-33%
te weinig weken in loondienst	12.035	11.278	-6%
arbeidsongeschikt	3.755	3.541	-6%
geen werknemer (art. 3 t/m 8)	2.417	2.006	-17%
overige reden en onbekend	2.775	1.127	-59%
Totaal Afwijzingen	59.333	46.283	-22%
Toekenningen	290.589	239.314	-18%

De sterkste daling is te zien in de categorie "overige reden en onbekend". Waarschijnlijk is dit het gevolg van verdere verbeteringen in het registratieproces. Deze daling verklaart een deel van de sterkere afname van de afwijzingen. De extra daling zit echter vooral in de categorie "geen uitkering als gevolg van een maatregel". Dit correspondeert met de even grote daling bij het aantal overtredingen wegens sollicitatieplicht en verwijtbare werkloosheid (zie hoofdstuk 6). Per 1 oktober 2006 is de toets op verwijtbare werkloosheid versoepeld. De versoepeling houdt in dat het de werknemer niet langer wordt aangerekend dat hij zich neerlegt bij zijn ontslag. Van verwijtbare werkloosheid is nu alleen sprake als de werknemer zelf ontslag heeft genomen zonder dat daar een acute noodzaak voor bestond of als de werkgever de werknemer om een dringende reden heeft ontslagen, bijvoorbeeld wegens ernstig misdragen. Deze versoepeling speelt per 1 oktober. Mogelijk is hierop geanticipeerd.

Samenvattend: de ontwikkeling van het aantal afwijzingen wordt momenteel vooral door de conjuncturele ontwikkeling beïnvloed. Daarnaast wordt de ontwikkeling ook door beleidsmatige veranderingen beïnvloed, die per saldo tot minder afwijzingen leiden.

2.4 WAO

Vijf jaar UWV en de WAO

Sinds de vorming van UWV is de WAO niet uit de schijnwerpers geweest: Wet verbetering Poortwachter (2002), Verlenging Ziekteperiode van een naar twee jaar (2004), aanscherping Schattingsbesluit (aSB) en tenslotte de afschaffing van de WAO en de invoering van WIA (2006). Voor successievelijke regeringen was de WAO een pijndossier. Het lijkt nu echter dat de arbeidsongeschiktheid onder controle is. Het instroomniveau in WAO/WIA is nog maar een klein deel van het instroomniveau in het begin van deze eeuw. De daling van instroom wordt bovendien voor het grootste deel gerealiseerd doordat er minder mensen aan de poort verschijnen bij UWV. Betekent dat dan ze zijn blijven werken, eventueel bij een andere werkgever? Dat weten we niet. De verminderde instroom bij de arbeidsongeschiktheid kan namelijk ook gepaard gaan met verschuivingen in de richting van andere uitkeringsregelingen als WW en Bijstand. Ook is denkbaar dat de mensen niet meer beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. Antwoord op deze vraag is van belang om een afgewogen oordeel te kunnen geven over het succes van de wetwijzigingen bij de arbeidsongeschiktheid. Op te merken valt echter dat met afsluiten van de toegang tot de wet de WAO nog niet weg is. Er is nog altijd sprake is van een zeer groot bestand. Pas na 2020 is het bestand gedaald tot minder dan 100.000 arbeidsongeschikten en de laatste WAO'er verlaat de regeling pas na 2040.

¹¹ Uitgaande van veronderstelling dat zonder de aanscherping van de wekeneis de daling van deze categorie gelijk zou zijn geweest aan de gemiddelde daling van de afwijzingen kan een globale schatting gemaakt worden van het effect van de wekeneis. Het effect heeft dan een omvang ongeveer 2%, hetgeen redelijk overeenkomt met de oorspronkelijke schatting van 2 á 3%.

De WAO blijft zich ontwikkelen conform de verwachtingen

De nog resterende instroom in de WAO bestaat uit overloop uit oudere instroomjaren en uit zogenaamde herlevende rechten. De verwachting voor deze instroom voor 2006 is wat verhoogd: naar 11.000. Dit kan samenhangen met de gevolgen van de herbeoordeling in het kader van aSB. Als er meer mensen uitstromen wegens herstel of herbeoordeling kan ook van meer mensen het recht herleven. In een volgende UKV zullen we een nadere analyse uitvoeren van deze resterende instroom. Voor het overige gedraagt de WAO zich conform de verwachtingen. De ramingen voor 2007 voor in- en uitstroom worden daarom niet bijgesteld. Het bestand ultimo 2007 wordt iets naar boven bijgesteld onder invloed van de realisaties in 2006.

Tabel 2.5 WAO-instroom, -uitstroom, lopend bestand (x1.000)

	Instroom	Uitstroom	Lopend ultimo
Gerealiseerd			
2001	104,1	80,8	792,1
2002	92,4	82,0	802,5
2003	66,3	83,2	785,6
2004	59,2	78,9	765,9
2005	19,9	82,3	703,1
- 2006-I ¹²	3,1	23,4	682,8
- 2006-II	2,5	19,3	666,0
- 2006-III	2,8	16,7	652,2
2006 (verwachting)	11,0	75,0	638,9
Raming			
2007	4,4	62,9	580,4

2.5 WIA

WIA-patronen ongewijzigd

Tot en met 4 december werden circa 16.500 toekenningen WIA verstrekt. Het percentage afwijzingen is de laatste maanden licht gedaald van 51% naar 49%. Desondanks blijft de instroom in WIA voor het hele jaar 2006 ver achter bij het verwachte structurele niveau van 42.000 in de Memorie van Toelichting (MvT).

De instroompatronen wijzigen nauwelijks ten opzichte van de vorige periode. Het aandeel IVA blijft vrij constant op 21%. Bij 70% van de WIA-toekenningen is sprake van volledige arbeidsongeschiktheid. Ook hier wijken de geconstateerde instroompatronen duidelijk af van de verwachtingen in de MvT (zie tabel 2.6). Met name de instroom in IVA en WGA gedeeltelijk ao blijft achter bij de verwachtingen. Door de toepassing van het duurzaamheids criterium ontvangt "slechts" 30% van de volledig arbeidsongeschikten een IVA-uitkering (inschatting in MvT: 75%). Het grootste deel, 70%, van de volledig arbeidsongeschikten belandt in de WGA. Als gevolg hiervan bestaat de WGA-instroom dan ook voor ruim 60% uit personen die volledig arbeidsongeschikt zijn. Ook dit is niet conform de verwachting in de MvT (25%).

Tabel 2.6 Ontwikkeling WIA-instroom

	2006		2006		2006		Totaal		Raming			
	kw1	kw2	kw3	1okt-4dec					in MvT			
	in%		in%		in%		in%		in%			
Toekenningen	3.147	100	4.102	100	4.742	100	4.513	100	16.504	100	42.000	100
* IVA	516	16	602	15	785	17	712	16	2.615	16		
* IVA gering herstel	139	4	200	5	244	5	195	4	778	5		
* IVA verkort	12	0	36	1	38	1	32	1	118	1		
IVA totaal	667	21	838	20	1.067	23	939	21	3.511	21	18.000	43
* WGA volledig ao	1.574	50	2.045	50	2.296	48	2.226	49	8.141	49	6.000	14
* WGA gedeelt. ao	906	29	1.219	30	1.379	29	1.348	30	4.852	30	18.000	43
WGA totaal	2.480	79	3.264	80	3.675	77	3.574	79	12.993	79	24.000	57

¹² De piek in de in- en uitstroom in het eerst kwartaal is het gevolg van een aanpassing van de statistiek naar aanleiding van de invoering van Walvis per 1/1/2006.

Elke nieuwe wet kent aanloopeffecten. Over de aard en omvang van deze aanloopeffecten bestaat nog onzekerheid. De verwachting is dat pas in 2008 het structurele niveau wordt bereikt. Nu kan echter al worden gesteld dat de instroom waarschijnlijk niet het niveau zal bereiken dat eerder werd verwacht.

De verwachtingen voor 2006 zijn verder verlaagd

Onder invloed van de realisaties zijn de verwachtingen voor 2006 verder naar beneden bijgesteld. Voor 2006 worden nu circa 20.000 toekenningen verwacht tegen 22.700 in de vorige UKV. Mogelijk wordt ook zelfs dit niet gehaald. Bij de verwachtingen voor 2007 spelen twee onzekerheden een rol. Het aantal geregistreerde beslissingen voor 2006 wordt beïnvloed door het tempo waarin administratieve achterstanden worden weggewerkt. We gaan er van uit dat niet alle administratieve achterstanden in 2006 weggewerkt zullen zijn. Hierdoor zal het aantal geregistreerde beslissingen in 2007 verhoogd worden. Daarnaast beïnvloedt de onzekerheid over effect van het tweede ziektejaar (VLZ) de verwachtingen. Bij de actuele ramingen wordt uitgegaan van een effect van -25% als gevolg van VLZ. Nieuwe schattingen in hoofdstuk 4 laten een effect zien van -35% voor de groep die niet tot het vangnet behoort. Als hiervan uitgegaan wordt daalt de prognose van het aantal beslissingen en het aantal toekenningen voor 2007 ev. met ruim 10%. Voorlopig blijven we behoedzaam uitgaan van -25% voor de alle tweedejaars zieken.

Tabel 2.7 Raming omvang WIA-volume

	Beslissingen	Afwijzingen	Instroom	Uitstroom	Lopend ultimo
Verwachting					
2006 Totaal	(42,1) 40,0	(19,4) 20,0	(22,7) 20,0	(3,4) 1,3	(19,4) 18,7
IVA			(4,6) 4,2	(0,6) 0,3	(3,9) 3,9
-WGA			(18,2) 15,8	(2,7) 1,0	(15,5) 14,8
Raming					
2007 totaal	(52,0) 56,0	(24,0) 28,0	28,0	7,0	(41,0) 40,0

Tussen haakjes: vorige raming UKV 2006-III

Niet alleen de instroom komt in 2006 lager uit dan eerder werd verwacht, ook de uitstroom blijft achter. Met name de uitstroom uit de WGA is sterk verlaagd. De eerder uitgesproken verwachting dat de herstelkans in de WGA na alle wetwijzingen fors lager zal zijn dan bij de vergelijkbare WAO-groepen¹³ lijkt daarmee bewaarheid te worden. Opgemerkt moet worden dat er nog sprake is van een grote (administratieve) onzekerheidsmarge. Het betekent echter dat waarschijnlijk de uitstroomkans verlaagd moet worden. De verlaging van de uitstroom zal een overeenkomstige stijging van het lopend bestand tot gevolg hebben.

Samenvattend: hoewel voorlopig de ramingen voor in- en uitstroom voor 2007 ongewijzigd blijven, is het de verwachting dat deze naar beneden bijgesteld zullen worden. Los van deze verwachting is de raming van het aantal afwijzingen en het aantal beslissingen aangepast onder invloed van een definitiewijziging; zie hierna. Het lopend bestand 2007 is aangepast aan de verwachte realisaties over 2006.

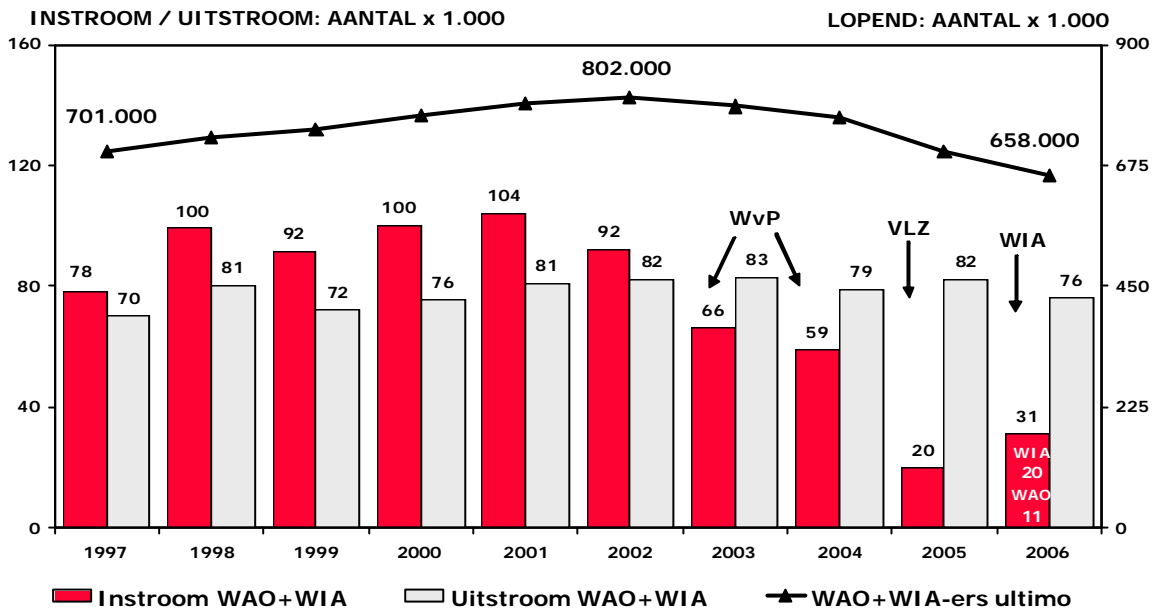
Definitie afwijzingen werkaanbod aangepast

Voor de prognose van het werkaanbod werden niet alle afwijzingsgronden meegenomen. Alleen de afwijzingen als gevolg van minder dan 35% verliescapaciteit. De motiverende reden was dat er een claimbeoordeling plaatsgevonden had. Inmiddels is gebleken dat ook bij de andere afwijzingsgronden vaak sprake is van een claimbeoordeling. Daarom is besloten dat vanaf nu uitgegaan wordt van de totale afwijzingen bij de prognose van het werkaanbod. Dat betekent dat het afwijzingspercentage verhoogd wordt van 46% naar 50%. Per saldo stijgt het aantal geraamde beslissingen van 52.000 naar 56.000.

Personen met WAO- of WIA-uitkering sterk gedaald

Voor een goed beeld van de ontwikkeling van de arbeidsongeschiktheid is het nodig om WAO en WIA samen te nemen (figuur 2.3). Figuur 2.3 laat goed zien hoe sterk het aantal personen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering WAO en WIA de laatste jaren dankzij de vele maatregelen (WvP, aanscherping Schattingsbesluit, VLZ en WIA) gedaald is. De daling kan vooral worden toegeschreven aan de scherpe daling van de instroom. Hierdoor is het niveau van de instroom tot onder dat van de uitstroom gezakt met als consequentie een afname van het aantal personen met een WAO- of WIA-uitkering.

¹³ Kennismemo 06/14, Uitstroomkansen in WIA.

Figuur 2.3 Ontwikkeling WAO- en WIA-volume

2.6 Wajong

Vijf jaar UWV en de Wajong

Tot voor kort had de Wajong een rustig bestaan. De wet is sinds de oprichting van UWV voor het grootste deel buiten de beleidsaandacht gebleven. Er was wel de aanscherping van het schattingsbesluit, maar deze had weinig invloed op de Wajong. Daarnaast werd in 2002 besloten dat UWV de regierol had met betrekking tot de jonggehandicapten. Dit leidde tot een verdere intensivering van de begeleiding van de jonggehandicapten en tot de hernieuwde instelling van de Wajongteams. Ondanks de relatieve beleidsrust is het binnen de Wajongpopulatie zelf niet rustig geweest. De instroom is sinds 2002 met ruim 40% gestegen en het bestand is inmiddels 15% groter. Gegeven het huidige instroomniveau wordt de Wajong straks de grootste arbeidsongeschiktheidsregeling. De verklaring is, zoals verderop zal blijken, maar ten dele te geven. Deskundigen zijn volop bezig te onderzoeken wat de drijvende factoren zijn.

Tabel 2.8 Wajong-instroom, -uitstroom, lopend bestand (x1.000)

	Instroom	Uitstroom	Lopend ultimo
Gerealiseerd			
2001	7,0	3,7	130,6
2002	7,6	3,9	134,4
2003	8,2	4,4	138,5
2004	9,4	4,9	142,6
2005	10,4	5,6	147,2
- 2006-I ¹⁴	3,8	1,7	149,2
- 2006-II	3,1	1,1	151,2
- 2006-III	3,0	1,1	153,2
2006 (verwachting)	12,7	5,1	154,8
Raming			
2007	11,0	5,9	159,9

De verwachtingen voor de uitstroom in 2006 zijn verlaagd

De ontwikkeling van de instroom is in het derde kwartaal volgens verwachting. Het betekent dat de prognose van de instroom voor 2007 niet verandert.

¹⁴ De piek in de in- en uitstroom in het eerste kwartaal is het gevolg van een aanpassing van de statistiek naar aanleiding van de invoering van Walvis per 1/1/2006.

De uitstroom in het derde kwartaal blijft achter bij de verwachtingen in de vorige UKV. De daling van de uitstroom is het gevolg van de verminderde uitstroom wegens herbeoordeling in het kader van aSB. De verminderde uitstroom is op zijn beurt weer het gevolg van het lager dan verwachte aantal herbeoordelingen bij de Wajong. We gaan er nu van uit dat het aantal herbeoordelingen op dit niveau blijft. De uitstroom zal daardoor op een lager niveau blijven. Waarschijnlijk zal bij de volgende prognoseronde de prognose voor 2007 verlaagd worden. In dat geval zal ook prognose voor het Wajongbestand worden verhoogd. Dat gebeurt ook onder invloed van realisaties in 2006.

Verklaring ontwikkeling instroom

In de voortdurende zoektocht naar een verklaring voor de stijging van de instroom is een nieuwe analyse uitgevoerd van de doorstroom van de Bijstand naar de Wajong. De Bijstand speelt een belangrijke rol in de analyse van de Wajonginstroom omdat in 2004 de nieuwe Bijstandswet is ingevoerd (WWB). Gemeentes hebben er nu een financieel belang bij dat de Bijstandspopulatie zo klein mogelijk is. Een methode is om jonggehandicapten met een Bijstandsuitkering door te sturen naar de Wajong.

De uitgebreide analyse is opgenomen in hoofdstuk 8. De analyse is een herhaling van de analyse die in UKV 2005 III werd uitgevoerd. In vergelijking met die analyse hebben we nu de beschikking over de data van 2005. Uit de analyse blijkt dat ook de instroomaantallen uit de eerdere jaren zijn verlaagd. Het gevolg is dat er nu een stijging van de instroom van uit de Bijstand is gevonden in 2005.

Tot 2005 bedroeg de jaarlijkse instroom vanuit de Bijstand circa 800-850. In 2005 stijgt dit naar 1.070. Dat betekent dat tenminste 270 van de instroom in 2005 te wijten is aan extra instroom vanuit de Bijstand. Het betekent ook dat we onze conclusies met betrekking tot de instroomstijging moeten bijstellen¹⁵. In de eerdere analyse (Kennismemo 06/03) gingen we uit van een verwaarloosbare invloed van de Bijstand. Er waren wel signalen, maar in de cijfers was geen effect zichtbaar. Uiteindelijk kon het grootste deel van de instroommutatie in 2005 niet verklaard worden (7,7%-punt van de 11,2%, zie tabel 2.9). De uitkomst van de nieuwe analyse maakt het nu mogelijk om tenminste een deel van dit gat te dichten. De Bijstand zorgt naar alle waarschijnlijkheid voor een extra stijging in 2005 van 2,9%-punt. De niet verklaarde mutatie wordt daarmee teruggebracht tot 4,7%-punt.

Tabel 2.9 Opsplitsing instroommutatie 2003-2005

	2003	2004	2005
Mutatie instroom (%)	7,4	14,1	11,2
<i>Mutatie risicopopulatie: 18 jarigen (%)</i>	3,1	1,7	2,1
<i>Mutatie als gevolg van telwijze (%)</i>	0,0	7,3	0,0
<i>Mutatie als gevolg van conversie (%)</i>	0,0	3,7	0,0
<i>Mutatie als gevolg van herleving (%)</i>	1,4	2,2	1,0
Mutatie door doorstroom vanuit de Bijstand (%)	-0,7	0,0	2,9
<i>(Cijfers kennismemo 06/03)</i>	(0,0)	(-0,8)	(-0,1)
<i>Mutatie instroom door verkorting registratieduur</i>	4,1	0,3	0,5
Verklaarde mutatie (%)	7,9	15,2	6,5
Niet verklaarde mutatie (%)	-0,5	-1,1	4,7
Cijfers kennismemo 06/03			
<i>Verklaarde mutatie (%)</i>	8,6	14,4	3,5
<i>Niet verklaarde mutatie (%)</i>	-1,2	-0,3	7,7

Het verhaal is dan nog niet compleet. Het is nog steeds zo dat we alleen de doorstroming van mensen vanuit de Bijstand naar de Wajong kunnen meten. Wat we niet weten is of er meer Bijstandsaanvragen worden afgewezen door de gemeenten. Als er meer mensen vanuit de Bijstand doorstromen naar de Wajong is het echter ook aannemelijk dat er meer mensen door de gemeenten worden afgewezen en direct een Wajonguitkering aanvragen. Het gevonden effect van 2,9%-punt is dus voor 2005 een ondergrens. Naar alle waarschijnlijkheid is de invloed van WWB op

¹⁵ Verwezen wordt naar de analyse in KM 06/03 "Ontwikkelingen bij de Wajong" (30 mei 2006).

de instroom in Wajong een stuk groter. De WWB is daarmee de belangrijkste factor voor de stijging in 2005. Niettemin blijven de andere onderliggende tendensen aanwezig.

Wat betekent dit voor de toekomstige instroom? De 'opschoning' van de Bijstandbestanden is een eenmalige actie. Wel zullen niet alle gemeenten dit uitgevoerd hebben in 2005. Verwacht kan worden dat er ook in 2006 en wellicht volgende jaren extra instroom zal zijn vanuit de Bijstand. We wijzen er op dat in de 2006 de instroom in de Wajong verder stijgt. De 'opschoning' van de Bijstandsbestanden geeft een tijdelijk effect. De scherpe controle aan de poort bij de gemeenten zal daarentegen leiden tot een permanente verhoging. Hoe groot deze is, is echter niet te zeggen. Enerzijds kunnen we de omvang van de stroom niet vaststellen en anderzijds is er sprake van een verschuiving in de tijd. Op den duur zal de instroom alleen permanent verhoogd worden als er in de stroom vanuit de Bijstand personen zijn opgenomen die voordien in de Bijstand bleven.

2.7 Waz

Vijf jaar UWV en de WAZ

Sinds de vorming van UWV heeft de WAZ nooit echt in de schijnwerpers gestaan. Op verzoek van de zelfstandigen is besloten om de wet af te schaffen. Er waren voldoende mogelijkheden om privaatsverzekering af te sluiten. In die zin past de ontwikkeling bij deze sociale verzekering perfect in het maatschappelijke streven naar meer eigen verantwoordelijkheid. In hoeverre de afschaffing van de wet leidt tot meer arbeidsparticipatie bij de groep zelfstandigen, dé maatschappelijke doelstelling voor de komende jaren, is niet aan te geven. Zoals bij de WAO kan ook hier opgemerkt worden dat, ondanks het feit dat de toegang tot de wet is afgesloten, er nog altijd sprake is van een aanzienlijk bestand. Bij gelijkblijvende omstandigheden omvat het bestand in 2020 nog altijd 5.000 arbeidsongeschikten en de laatste WAZ'er verlaat de regeling pas na 2040.

De WAZ ontwikkelt zich conform de verwachtingen

Omdat maar een klein deel van de populatie herbeoordeeld wordt, is de invloed van aSB op de uitstroom beperkt bij de WAZ. Niettemin blijft de uitstroom relatief hoog (de uitstroom is voor 60% pensionering). Het lopend bestand blijft dan ook gestaag dalen. Zoals in de vorige UKV werd aangekondigd is de uitstroom voor 2006 wat naar boven bijgesteld. Voor het overige zijn er geen bijzonderheden te melden. De ramingen voor 2007 zijn dan ook niet gewijzigd.

Tabel 2.10 Waz: instroom, uitstroom, lopend bestand (x1.000)

	Instroom	Uitstroom	Lopend ultimo
Gerealiseerd			
2001	6,8	7,6	55,8
2002	7,8	7,4	56,2
2003	6,9	7,2	55,9
2004	6,2	6,6	55,5
2005	4,7	6,9	53,4
- 2006-I ¹⁶	0,5	2,2	51,7
- 2006-II	0,3	2,0	50,0
- 2006-III	0,3	1,7	48,9
2006 (verwachting)	1,4	7,4	47,4
Raming			
2007	0,4	5,7	42,1

¹⁶ De piek in de in- en uitstroom in het eerst kwartaal is het gevolg van een aanpassing van de statistiek naar aanleiding van de invoering van Walvis per 1/1/2006.

2.8 Vangnet Ziekewet

Vijf jaar UWV en vangnet ZW

De conjuncturele ontwikkeling is van invloed op de uitzendkrachten, overige flexwerkers en werklozen. De vangnetgroepen 'ziekte in verband met zwangerschap' en 'overige vangnetgroepen' (inclusief herintredende arbeidsongeschikten) worden niet of slechts in beperkte mate door de conjunctuur beïnvloed. In de periode 2002-2004 is er sprake van een afname van het totale aantal toekenningen ZW als gevolg van de neergaande conjunctuur. Weliswaar stijgt de werkloosheid, maar het effect van deze stijging wordt meer dan gecompenseerd door een afname bij de uitzendkrachten en overige flexwerkers. In 2005 en 2006 trekt de ZW instroom weer aan door de groeiende werkgelegenheid in de uitzendbranche. De omvang van de instroom wordt in 2006 echter ook sterk beïnvloed door het wegwerken van administratieve achterstanden die voor een eenmalige extra stijging zorgen.

Tabel 2.11 ZW, toegekende uitkeringen per vangnetgroep, 2002 – 2006 (x 1.000)

Vangnetgroep	2002	2003	2004	2005	2006
Ziekte i.v.m. zwanger	86,2	63,3	59,1	60,6	73,7
Uitzendkrachten	161,5	129,4	118,7	162,2	289,5
Overige flexwerkers	40,9	40,3	33,6	24,0	34,0
Werklozen	56,1	65,2	76,8	72,8	64,7
Overig incl. arbeidsgehandicapten	31,4	32,6	32,8	37,3	44,0
Totaal	376,1	330,8	321,0	356,9	505,9

Toekenningen vangnet stijgen in 2006 harder dan verwacht

De enorme stijging van toekenningen aan uitzendkrachten in 2006 wordt voor een deel verklaard door een toename van het aantal dienstverbanden van uitzendkrachten, maar voor het grootste deel door het wegwerken van achterstanden die mede zijn ontstaan door problemen met elektronische aanlevering van ziekmeldingen. Als gevolg hiervan is de raming voor 2006 naar boven bijgesteld. Deze eenmalige inhaalactie heeft geen invloed op de ramingen voor 2007. Door de toenemende werkgelegenheid in de uitzendbranche zal ondanks een verdere afname van het aantal (zieke) werklozen het aantal toekenningen in 2007 hoger liggen dan in 2005. Ten opzichte van 2006 treedt in verband met de genoemde inhaalactie in 2006 echter een daling op. De ramingen voor 2007 kennen, vanwege de inhaalactie, een grote onzekerheidsmarge en hebben een voorlopig karakter. Nadere analyse naar de precieze omvang van het inhaaleffect moet licht werpen op de uiteindelijke omvang van de trendmatige ontwikkeling in 2006.

Tabel 2.12 ZW, toegekende uitkeringen per vangnetgroep

Vangnetgroep	2005 t/m 3 ^e kwartaal	2006 t/m 3 ^e kwartaal	Raming 2006	Raming 2007
Ziekte ivm zwanger	46.165	61.671	73.700	60.500
uitzendkrachten	125.480	219.206	289.500	210.500
Overige flex	20.549	26.785	34.000	24.000
Zieke WW	55.088	52.876	64.700	51.900
Overig incl. arbeidsgehandicapten	29.437	34.385	44.000	39.600
Totaal	125.480	245.991	505.900	386.500

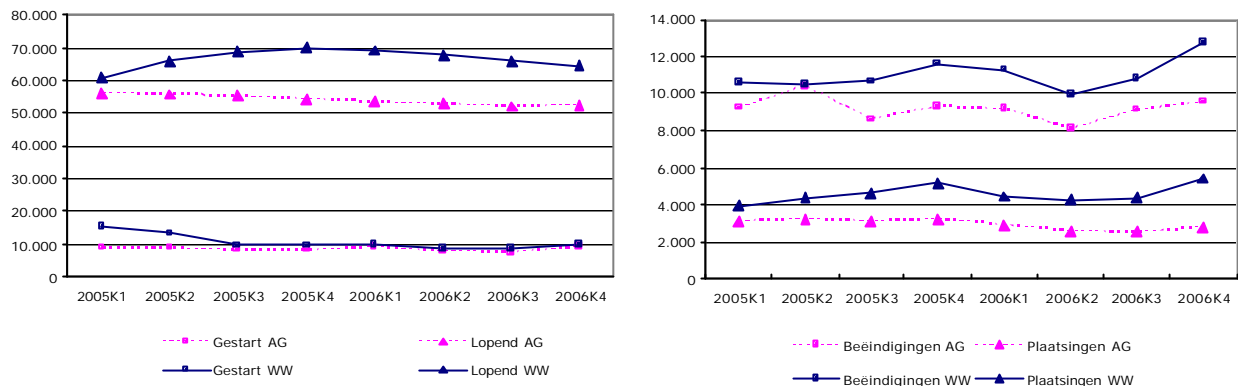
2.9 Reïntegratie

Daling gestarte trajecten

Vanaf 2005 zien we een langzame gestage daling van het aantal gestarte re-integratietrajecten. Bij de arbeidsongeschikten populatie is dit te verklaren door de daling van de instroom en het bestand. Ook bij de WW daalt het aantal trajecten. In het laatste kwartaal zien we bij de WW een stijging. Vermoedelijk heeft dit te maken met productieschommelingen. De verwachting is echter dat bij de WW de dalende trend van het aantal gestarte trajecten zich voortzet omdat het WW bestand verder afneemt. Een complicerende factor daarbij is de omvang van de in te zetten re-integratiemiddelen voor de groep arbeidsgehandicapten die zijn afgewezen voor de WIA (wegens minder dan 35% verlies aan verdien capaciteit). Nu zien we dat tenminste 53% van de personen die zijn afgewezen voor de WIA een aanvraag voor een WW-uitkering hebben ingediend, waarvan 34%-punt een WW-uitkering heeft toegekend gekregen. Dit percentage is nog een ondergrens (zie hoofdstuk 4). Dus deze WW-groep zal de komende tijd verder toenemen en kan mogelijkwijze

leiden tot een toename van het aantal WW-trajecten. In een volgende UKV zal uitgezocht worden of WIA leidt tot meer WW re-integratietrajecten.

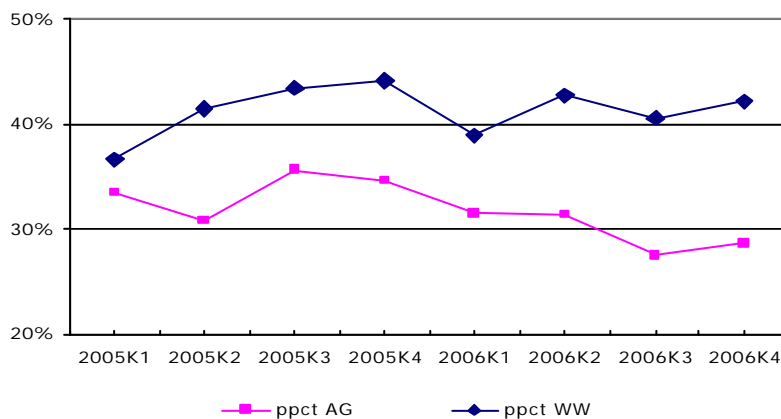
Figuur 2.4 Ontwikkeling inzet re- integratietrajecten¹⁷

Plaatsingspercentage stabiel

Zowel bij de AG als de WW trajecten vanaf medio 2005 sprake is van een langzame maar gestage afname van het aantal lopende re-integratietrajecten. Dit is het gevolg van de al genoemde lichte daling van het aantal gestarte trajecten, als mede van het feit dat het aantal beëindigde trajecten een stijging vertoont. Vooral onder invloed van de aantrekkende economie stijgt het laatste kwartaal ook het aantal plaatsingen voor zowel de AG als de WW trajecten. Vorige UKV namen we nog een stijging van het plaatsingspercentage waar. Maar doordat de ontwikkelingen in de re-integratie onderhevig zijn aan productieschommelingen, moeten we nu constateren dat het plaatsingspercentage stabiel blijft. Van belang is op te merken dat de re-integratiepopulatie bij de WW nu nog uit relatief kansrijke personen bestaat. Naarmate de gunstige economische omstandigheden voortduren, zal deze populatie van karakter veranderen en steeds meer uit relatief kansarme personen bestaan die moeilijker plaatsbaar zijn. Dit proces zal versterkt worden wanneer de doorstroom vanuit de WIA naar de WW toeneemt. Als het negatieve effect van een veranderende populatie op het plaatsingspercentage groter wordt dan het positieve effect van de conjunctuur zal het plaatsingspercentage gaan dalen.

Figuur 2.5 Ontwikkeling plaatsingspercentage¹⁷

¹⁷ De gepresenteerde cijfers zijn de geregistreerde aantallen in het kwartaal (transactiebasis) en zijn gecorrigeerd voor de geschatte (normale) vertragingseffecten in de registratie van gegevens. De cijfers over de laatste kwartalen kunnen hierdoor afwijken van de cijfers in de vorige kwartaalverkenning.

3 Klantoriëntatie

Het aantal klachten is sterk gedaald op elk van de drie domeinen van UWV (AG, ZW, WW). De top drie van dominante klachten vertoont een stabiel patroon. Wel is er een verschil in de bejegening-klachten tussen AG en WW. Bij AG gaan deze klachten over een onvoldoende respectvolle behandeling en niet serieus worden genomen, bij WW gaan ze over een onzorgvuldige behandeling. Twee van de drie dominante klachten hebben betrekking op twee kernelementen van klantgerichtheid: persoonlijke aandacht en het verstrekken van duidelijke informatie.

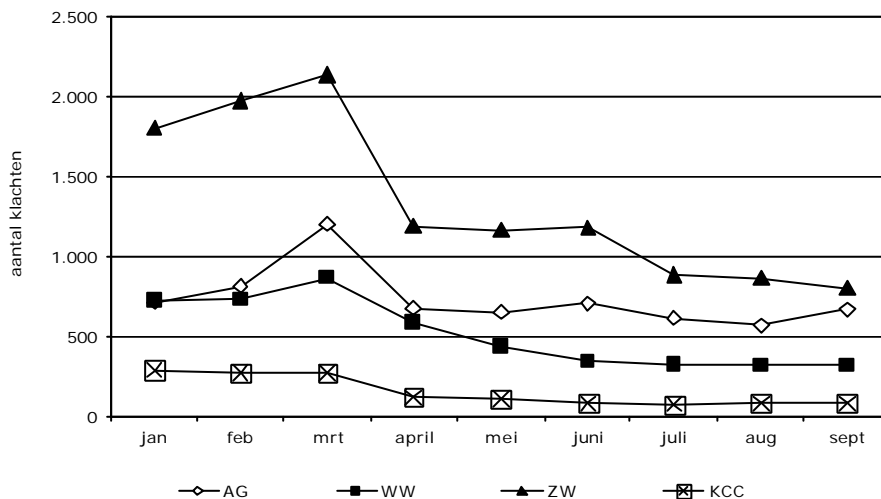
De klachtintensiteit daalt, maar blijft sterk uiteenlopen tussen de divisies. Bij AG is de klachtintensiteit hoog, wat zijn oorzaak vindt in de complexiteit en ingrijpendheid voor de klant van de beslissingen.

Vanuit verschillende bronnen komen klantsignalen binnen over de waardering van de dienstverlening door de klant. Om deze klantsignalen op te waarderen tot kennis over de relatie tussen UWV activiteiten en klantwaardering is een conceptueel kader nodig. Als onderdeel van de kennisagenda worden de eerste stappen gezet naar een dergelijk kader, om tot diepere kennis te komen over deze relatie en over de effectiviteit van UWV handelen in termen van klantwaardering.

3.1 Klachten en klachtintensiteit

Bij klachtanalyse wordt onderscheid gemaakt tussen de ingediende klachten en het aantal klanten dat contact opneemt om een klacht in te dienen¹⁸. Eén klant kan voor meerdere klachten contact opnemen met het Centraal Klachtenbureau (CKB), met als logisch gevolg dat het aantal klachten hoger is dan het aantal klanten met een klacht. In dit hoofdstuk gaan wij in op de klachten die worden ingediend en op de klachtintensiteit binnen de afzonderlijke domeinen van UWV.

Figuur 3.1 Aantallen ontvangen klachten per maand in 2006

Zoals in figuur 3.1 te zien is, is het aantal klachten nu aanmerkelijk lager dan in begin 2006¹⁹. Figuur 3.1 laat de ontvangen klachten per maand zien voor de divisies AG, WW en ZW, evenals de klachten over het Klant Contact centrum (KCC). In het 2^e kwartaal van 2006 is een sterke daling opgetreden van het aantal ingediende klachten. Voor de divisie ZW was het aantal klachten, zoals bekend, het eerste kwartaal hoog door de problemen na de invoering van het nieuwe ziekte-wetsysteem. Na het eerste kwartaal is het aantal klachten sterk gedaald. Deze trend heeft zich doorgezet in het 3^e kwartaal²⁰. Voor de divisie WW en AG stabiliseert het aantal klachten. Het

¹⁸ In de kwartaalrapportages van UWV wordt het aantal contacten met klanten weergegeven die een klacht indienen bij het Centraal Klachtenbureau. Zie ook de brief van UWV aan minister de Geus n.a.v. motie Norman-den Uyl "klantgerichtheid en dienstverlening".

¹⁹ In het 2^e kwartaal waren dit 5.130 klantcontacten, in het 3^e kwartaal 3.978 contacten.

²⁰ Er zijn nog geen gegevens bekend van het 4^e kwartaal

aantal klachten over het KCC is eveneens gedaald, wat erop lijkt te duiden dat beter met klantsignalen wordt omgegaan, in het bijzonder door de grotere bereikbaarheid van het KCC.

Hoewel het aantal klachten daalt, is de top 3 van klachten redelijk stabiel (tabel 3.1), zowel UWV breed als voor de afzonderlijke domeinen. Met dien verstande dat de behandlungsduur grotendeels uit de top 3 is verdwenen. De verschillen zitten in de subaspecten van de klachtsoorten.

Tabel 3.1 Klachten top 3 voor het 3^e kwartaal 2006 *

klachtsoort	UWV totaal		AG		WW		ZW	
	2006-I	2006-III	2006-I	2006-III	2006-I	2006-III	2006-I	2006-III
Informatie / Communicatie naar de klant	1 (42%)	1 (44%)	1 (48%)	1 (45%)	1 (46%)	1 (47%)	2 (36%)	2 (40%)
- geen / te weinig informatie ontvangen	1	1	1	1	1	1	2	
- geen reactie op brief / brieven / mail ontvangen		2	2	2	2	3		2
- onjuiste informatie / tegenstrijdige berichten ontvangen	3	3				2	3	3
- na contact UWV Telefoon niet teruggebeld	2		3	3	3		1	1
Betaling	2 (27%)	2 (26%)	3 (15%)	3 (15%)	2 (27%)	2 (28%)	1 (42%)	1 (44%)
- betaling over een bepaalde periode ontbreekt	1	1	1	1	1	1	1	1
- betaling onregelmatig	2	2			3		2	2
- betaling onjuist, te laag		3	3	2	2	2		3
- betaling volgt niet na toezegging	3		2	3			3	
- geen mogelijkheid tot voorschot						3		
Bejegening		3 (14%)	2 (16%)	2 (21%)		3 (10%)		
- geen respect / niet serieus genomen		1	1	1		2		
- niet zorgvuldig		2	2	2		1		
- niet competent		3	3					
- ongeïnteresseerd / te weinig aandacht gekregen		3						
- papieren / dossier zoek, privacy geschonden				3		3		
- vooringenomenheid, besluit stond al vast				3				
- ik moet me aan de regels houden, jullie doen dat niet						3		
Behandlungsduur	3 (14%)				3 (12%)		3 (17%)	3 (12%)
- toekenning (te) laat, geen geld	1				1		1	1
- ziek / betermelding is niet verwerkt	2						2	2
- toekenning Toeslagenwet niet / te lang	3						3	
- nog geen oproep ontvangen								3
- nog geen toekenning, aanvullend onderzoek nodig					2			
- afhandeling ww art. 61-68 duurt te lang					3			

* UWV totaal is gebaseerd op alle UWV klachten in het 3^e kwartaal 2006

De percentages tussen haakjes geven het aandeel weer van de betreffende klachtsoort gerelateerd aan het totale aantal klachten voor UWV, AG, WW of ZW.

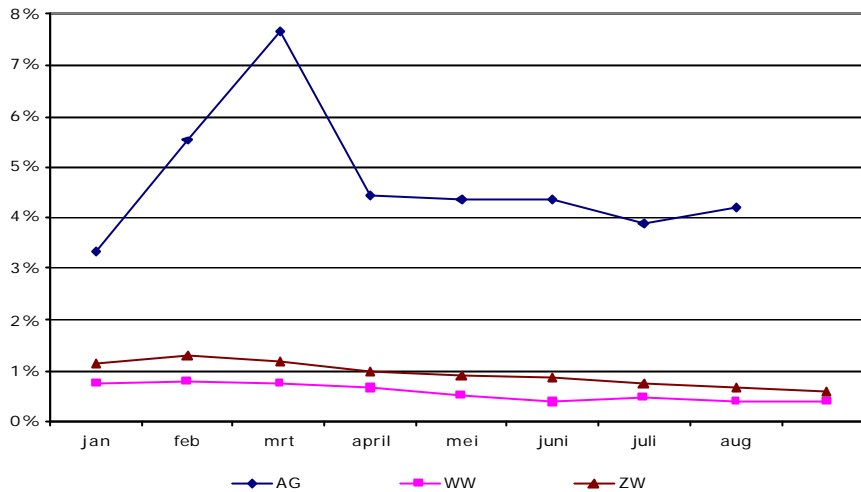
Persoonlijke aandacht en duidelijke informatie zijn twee kernbegrippen in een klantgerichte dienstverlening, die maatwerk als centraal uitgangspunt heeft en die tegemoet komt aan individualisering van de dienstverlening. Kijken we UWV breed naar de drie meest dominante klachten, dan hebben twee daarvan betrekking op deze kernbegrippen: het ontvangen van te weinig informatie en het gevoel met onvoldoende respect te worden behandeld (bejegening). Tussen de divisies WW en AG bestaat er een verschil in de soort klachten over bejegening. De bejegeningklachten over AG gaan vooral over het feit dat mensen vinden dat ze niet serieus zijn genomen en niet voldoende respectvol zijn behandeld. Voor AG gaan 32% van de bejegeningklachten over dit aspect. De bejegeningklachten over de WW gaan vooral over het feit dat mensen vinden dat ze niet zorgvuldig worden behandeld (37% van de bejegeningklachten WW).

Klachtintensiteit

Om een beeld te krijgen van het relatieve belang van de klachten en deze te kunnen normeren zijn de klachten gerelateerd aan het aantal beslissingen. Dit leidt tot de klachtintensiteit. Bij de klachtintensiteit maken we onderscheid tussen klachten die gaan over de betaling (de "betalingsklachten") en alle andere klachten. De betalingsklachten zijn gerelateerd aan het aantal betalingsbeslissingen per maand en alle overige klachten zijn gerelateerd aan de overige beslissingen²¹. In figuur 3.2 is de klachtintensiteit exclusief betalingen weergegeven. De klachtintensiteit voor de betalingen is niet weergegeven, maar geeft vrijwel eenzelfde beeld als de hier gepresenteerde klachtintensiteit. Het verschil is dat het niveau van de klachtintensiteit van de betalingen veel lager is.

²¹ Onder overige beslissingen wordt verstaan:

- AG: afwijzingen, toekenningen en beëindigingen voor de WIA, WAO, WAZ en WAJONG
- WW: afwijzingen, toekenningen en beëindigingen
- ZW: toekenningen en beëindigingen

Figuur 3.2 Klachtintensiteit exclusief betalingen, 2006

Voor de divisie AG is de klachtintensiteit aanzienlijk lager dan in begin van 2006. De afname in de klachten werd dus niet alleen veroorzaakt door een evenredige afname van het aantal beslissingen. Er lijkt daarmee sprake te zijn van een verbetering van de processen en/of de dienstverlening bij AG. De klachtintensiteit is vanaf april vrijwel constant. Hij is structureel hoger dan die bij WW en ZW. Bij de relatief hoge klachtintensiteit bij AG speelt (ook) de ingewikkeldheid en de gevoeligheid van de beslissingen die bij AG worden genomen een belangrijke rol. Vooral de herbeoordelingsbeslissingen WAO en de claimbeoordelingen WIA zijn gevoelige materie en vaak met emoties omgeven. De beslissingen kunnen ingrijpend zijn voor de cliënt. Zoals al in een eerdere UKV is opgemerkt kan er een verschil bestaan tussen de perceptie bij de klant en de beoordelaar bij UWV met betrekking tot een van de AG beslissingen. De perceptie van de cliënt is veelal dat zijn arbeidsongeschiktheid in een directe relatie staat tot zijn gepercipieerde fysieke of psychische beperkingen. Naast verschil in gepercipieerde gezondheidsbeperkingen speelt ook dat de claimbeoordeling in eerste instantie een oordeel is over de resterende verdiencapaciteit; dit hoeft niet te stroken met de door de cliënt gepercipieerde beperkingen. Communicatie naar de cliënt toe en bejegening is in een dergelijke situatie dus cruciaal. De daling van de klachtintensiteit duidt op een verbetering in de klachtgevoeligheid van de AG beslissingen. De piek in de klachtintensiteit in het 1e kwartaal valt samen met de invoering van de WIA. Het is niet uitgesloten dat deze piek mede veroorzaakt wordt door aanloopproblemen met de claimbeoordelingen WIA. Door de klachten op individueel niveau te relateren aan beslissingen kan meer inzicht en kennis worden verkregen welke processen de klachten veroorzaken. In een volgende UKV kan hieraan meer aandacht worden geschonken.

Ook voor de divisie WW is de klachtintensiteit na maart gedaald. Bij de WW spelen mogelijk seizoenseffecten een rol. Werknemers die als gevolg van seizoenspatronen werkloos zijn, vragen vaker WW aan. Zij kennen daardoor de aanvraagprocedures en zijn bekend met de formulieren en de te verstrekken informatie. Bij deze klanten ontstaan als regel weinig problemen en weinig klachten, wat de klachtintensiteit drukt. Seizoenswerkloosheid doet zich vooral voor in de wintermaanden (in de bouw en in de landbouw), waardoor verwacht kan worden dat in deze periode de klachtintensiteit lager ligt dan in de rest van het jaar. We zien echter een verdere daling van de klachtintensiteit in het 2^e en 3^e kwartaal van 2006. Verbetermaatregelen spelen hier waarschijnlijk een rol. In 2007 worden de werkbijfjes WW gedigitaliseerd. Hiermee wordt een belangrijke verstoring in het betalingsproces voor een groot deel geëlimineerd en een belangrijke bron voor betalingsklachten mogelijk weggenomen.

Ook bij de ZW is sprake van een verbetering van de klachtintensiteit. Dit is een teken dat er een structurele verbetering in de processen en de dienstverlening aan de klanten is opgetreden. In eerdere UKV constateerden we dat het nog onduidelijk was of de daling van de klachtintensiteit bij de ZW structureel was. Het lijkt er nu duidelijk op dat een verbetering zich heeft doorgezet.

Meten van effectiviteit verbetermaatregelen

Door de analyse van de klachten is in het afgelopen jaar een beter zicht verkregen op de belangrijke knelpunten binnen de organisatie en zijn diverse verbetermaatregelen opgestart. Het is moeilijk om een rechtstreeks verband tussen een verbetermaatregel en een vermindering van de klachtenintensiteit aan te tonen. Deze relatie is namelijk niet eenduidig. Een verbetermaatregel kan effect hebben op andere zaken dan alleen een specifieke klachtsoort. Om het effect van een verbetermaatregel te kunnen bepalen is een grondige effectanalyse nodig. De beste manier om dit te doen is door middel van een gecontroleerd experiment. Door middel van een pilot kan een interventiegroep worden ingericht waar een verbetermaatregel voor geldt en een controle groep waarvoor de verbetermaatregel niet van toepassing is. Vervolgens kan het effect van de verbetermaatregel worden onderzocht.

3.2 Klantsignalen

Klachtpreventie is een belangrijk onderdeel van klantgerichtheid. Klachten zijn een signaal, die aangeven waar het niet goed gaat in de dienstverlening en waar de klantgerichtheid moet worden versterkt. Een klantgerichte organisatie die de dienstverlening (voortdurend) wil verbeteren kan dat doen op basis van alle klantsignalen die daartoe ter beschikking staan.

Vanuit verschillende bronnen en invalshoeken komt een grote hoeveelheid signalen binnen bij UWV. Signalen over hoe de klant over UWV denkt, hoe hij de interactie met UWV ervaart en waardeert, wat de klant belangrijk vindt en wat hij (vaak impliciet) van UWV verwacht. De meest actuele bron van deze signalen vormen de geregistreerde klachten. Daarnaast vormen periodieke klantonderzoeken een belangrijke rol. Voorbeelden daarvan zijn de klanttevredenheidsonderzoeken (KTO), de klantgerichtheidsmonitor (KGM), de monitor Klant en Re-integratie WW (K+R), de monitor WIA/WGA en de monitor over klantgerichtheid van verzekeringsartsen en arbeidsdeskundigen. Al deze onderzoeken geven signalen af over hoe klanten de UWV dienstverlening waarderen. De onderzoeken geven (in mindere mate) ook inzicht in het belang dat de klant aan de verschillende aspecten van de UWV dienstverlening hecht.

Doel en noodzaak van het project Klantsignalen

Maar in hoeverre geven de verschillende klantonderzoeken en de klachtenanalyses input om acties in gang te zetten ter verbetering van de dienstverlening? En kunnen we verwachten dat deze in gang gezette verbeteringen ook bij zullen dragen aan hogere waarderingsscores? Om dergelijke uitspraken te kunnen doen is het nodig om al deze klantsignalen op te waarderen tot informatie en kennis over de klant en hoe hij UWV waardeert. Dan kunnen we, met het oog op de verbetering van de dienstverlening en daarmee gepaard gaande hogere klantwaardering, inzicht krijgen *waar* in het dienstverleningsproces en *op welke wijze* UWV invloed kan nemen op de klantwaardering.

Een dergelijke aanpak beantwoordt aan twee doelen, een instrumenteel doel en een conceptueel doel. Enerzijds kan een instrumentarium worden ontwikkeld om klantwaardering te meten op basis van de veelheid van signalen die binnenkomen. Anderzijds kunnen we scherper in beeld krijgen wat we wel en wat we nog niet weten van de klantwaardering. Zijn de gehanteerde concepten bij het vaststellen van klanttevredenheid en klantgerichtheid voldoende en uitputtend, dekken zij alle terreinen van UWV handelen?

Globale Aanpak project

Doordat de verscheidene klantonderzoeken en de analyses van de klachten los van elkaar staan en vanuit verschillende invalshoeken signalen genereren is het niet eenvoudig daar een consistent overall klantbeeld uit te destilleren. Daarvoor zal een model ontworpen moeten worden waarmee de veelsoortige klantsignalen ingedeeld en in onderlinge samenhang gebracht worden. Een dergelijk model heeft een ordeningsprincipe nodig dat bij voorkeur zal moeten bestaan uit aspecten van klantwaardering of -ruimer - klantprincipes. Een dergelijk conceptueel model moet ook onderscheid maken naar de verschillende domeinen van UWV activiteiten en naar de verschillende klantgroepen. Met behulp van een dergelijk conceptueel model kan diepere kennis ontstaan over de relaties tussen het UWV handelen en klantwaardering per UWV domein en per klantgroep.

Ordeningsprincipe AKO klantprincipes

UWV staat niet los in de keten. Om de mogelijkheid open te houden het model uit te breiden voor de keten gebruiken we als input een ordeningsprincipe dat in de gehele keten toepasbaar is. Dit

zijn de klantprincipes zoals die in het onderzoek "Klantgerichtheid Suwi-keten" in opdracht en met instemming van het AKO²² gehanteerd zijn. Het gaat om de volgende vijf klantprincipes:

1. **Bereikbaarheid en toegankelijkheid:** Hierbij gaat het om signalen of klanten weten dat informatie beschikbaar moet zijn en waar deze informatie aanwezig is.
2. **Tijdigheid:** Naast het snel afhandelen van zaken zoals intake of betalingen van de uitkering (verwerkingstijd) behelst dit klantprincipe ook de snelheid van de reactie op bijvoorbeeld vragen.
3. **Persoonlijke aandacht** (voor de klant) en **Persoonlijke inbreng** (van de klant): Enerzijds wordt hieronder verstaan dat klanten het gevoel heeft serieus genomen te worden en voldoende persoonlijke aandacht krijgt, en anderzijds dat de klant voldoende eigen inbreng heeft in het gebruik van de dienstverlening.
4. **Houvast:** Hierbij draait het om de vraag of de klant het gevoel heeft dat hij kan 'bouwen' op UWV.
5. **Evenwichtige behandeling:** In de aangeboden dienstverlening ligt evenveel nadruk op de rechten van de klant als op de plichten die de klant ook heeft.

Voor vrijwel al deze klantprincipes is een volwaardig (ketenbreed) en direct bruikbaar instrument ontwikkeld (met uitzondering van 'evenwichtige behandeling'). Elk principe is opgebouwd uit 4 of 5 onderliggende stellingen die verwijzen naar activiteiten of handelingen c.q. gedragingen van UWV. Deze activiteiten kunnen we samenvatten in aspecten.

Ordering van klantsignalen langs de AKO klantprincipes maakt inzichtelijk:

- welke aspecten van activiteiten een relatie hebben met klantwaardering bij een bepaald klantprincipe
- de klantwaardering per aspect
- het gewicht dat klanten per aspect geven
- de onderliggende items (handelingen c.q. gedragingen van UWV) per aspect

Belangrijk is dat er recente gegevens zijn over de ervaringen van klanten met betrekking tot deze klantprincipes maar ook dat er gevraagd is naar hoe belangrijk mensen deze klantprincipes vinden in de dienstverlening. Dit geldt overigens ook voor de Klantgerichtheidsmonitor (KGM) van UWV, een van de bronnen van klantsignalen voor UWV. Met deze twee onderzoeken wordt dan ook gestart om het model voor het indelen van klantsignalen vorm te geven.

Een voorbeeld van klantprincipe en klantsignalen

Als voorbeeld het AKO klantprincipe *bereikbaarheid en toegankelijkheid*. Het schema hieronder laat zien waar er inhoudelijke overlap tussen de beide onderzoeken zit met betrekking tot dit principe en hoe de klantgerichtheidsmonitor van UWV aanvullende kennis over dit principe geeft.

	AKO		KGM
bereikbaarheid en toegankelijkheid	<i>Items:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Toen ik mij meldde bij de uitvoeringsinstelling is duidelijk verteld hoe de aanvraag van mijn uitkering verder zou verlopen. • Ik vind de informatie over werk zoeken en over mijn uitkering onduidelijk. • Als ik een vraag heb over mijn uitkering dan weet ik waar of bij wie ik antwoord kan krijgen. • Als ik een vraag heb over werk zoeken of over mijn uitkering dan word ik, zo nodig, juist doorverwezen. 	Bereikbaarheid UWV	<i>Items:</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. De internetsite van UWV is gebruiksvriendelijk 2. De internetsite van UWV geeft een antwoord op mijn vraag of informatiebehoefte 3. Ik weet waar ik bij UWV met vragen terecht kan 4. Ik word door UWV altijd gebeld na een terugbelafpraak 5. UWV is telefonisch goed bereikbaar 6. De wachttijd aan de telefoon is niet te lang
		kwaliteit van de reactie	<i>Items:</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. De brieven van die ik van UWV ontvang zijn helder en hebben de juiste toon 2. Ik krijg duidelijke informatie van UWV over wat wel kan (rechten) & niet kan (plichten) 3. Ik krijg van UWV een duidelijk en afdoend antwoord op mijn vragen 4. UWV - medewerkers komen hun afspraken na die met mij gemaakt zijn 5. Ik krijg van UWV bij de terugkeer naar werk, voldoende ruimte voor mijn eigen inbreng 6. Ik krijg van UWV nuttige suggesties en bruikbare adviezen 7. UWV biedt mij een goed inzicht in mijn mogelijkheden en beperkingen

²² Astri, Klantgerichtheid in de SUWI -keten, indicator klantprincipes uitgewerkt, juni 2006

Het AKO onderzoek laat zien dat het klantprincipe nu (meting begin 2006) door 78% van de WW groep (die op enig moment in 2005 een WW uitkering ontvingen) neutraal tot positief beoordeeld wordt. Maar op item niveau weten we niet welk onderdeel het meest bepalend is voor de waardering van dit klantaspect. Wel weten we dat de waardering van het klantprincipe 'bereikbaarheid en toegankelijkheid' enigszins negatief gekleurd wordt door de leeftijd van de klanten en de ervaring dat klanten meerdere keren hun gegevens moet verstrekken. De kennis over de klantwaardering met betrekking tot het klantprincipe 'bereikbaarheid en toegankelijkheid' komt dus op een hoger niveau wanneer we ook kijken naar het aspect 'kwaliteit van de reactie' zoals dat in de KGM gemeten wordt. Welke aspecten (items) van de 'kwaliteit van de reactie' dragen het meest bij aan de waardering van dit klantprincipe en voor welke klantgroepen geldt dit.

Op basis van deze twee onderzoeken zou het volgende indicatieve signaal gedestilleerd kunnen worden: Vanuit de meest recente meting van de KGM (zomer 2006) weten we dat de WW klantgroep de kwaliteit van de reactie en bereikbaarheid van UWV met een voldoende waarderen (6,2 respectievelijk 6,5). De onderliggende items bij de aspecten 'bereikbaarheid UWV' en 'kwaliteit van de reactie' zijn in bovenstaand schema al gerangschikt naar 1 (meest positief oordeel) en 7 (minst positief oordeel). Wat betreft de bereikbaarheid van UWV zien we dat de bereikbaarheid via Internet het best gewaardeerd wordt. Met dit gegeven kunnen we de waardering zoals die uit het AKO onderzoek komt beter plaatsen. Zo bleek dat ouderen dit aspect van de dienstverlening minder positief waarderen dan jongeren, evenals klanten die meerdere keren hun gegevens hebben moeten verstrekken. Het gebruik van Internet blijkt uit dit onderzoek als katalysator te werken. Mensen die veel gebruik maken van Internet zijn over het algemeen positiever over dit klantprincipe. Mede hierdoor zullen vooral ouderen (die minder gewend zijn om Internet op deze wijze te gebruiken) de bereikbaarheid en toegankelijkheid minder positief waarderen en zullen zij hogere eisen stellen aan vooral de telefonische bereikbaarheid. Dit is een belangrijk signaal aangezien wij weten dat een groot deel van het klantenbestand uit ouderen bestaat. De verwachting is ook dat ouderen een steeds groter aandeel gaan vormen in ons klantenbestand.

Opgemerkt zij dat in het aspect 'kwaliteit van de reactie' vanuit de KGM monitor niet alle items inhoudelijk aansluiten bij de het AKO klantprincipe 'bereikbaarheid en toegankelijkheid'. In het bovenstaande schema zien we dat item 1 tot en met 3 wel passen in de ordening maar item 4 tot en 7 niet. Hierbij geldt voorts als belangrijk aandachtspunt dat juist deze laatste items de klantvriendelijkheidsaspecten van de dienstverlening overstijgen en meer ingaan op de items die de klantgerichtheid van de dienstverlening benaderen (zie UKV 2006-I). Klanttevredenheid gaat veelal over **hoe** het proces verloopt (1 tot en met 3). Klantgerichtheid gaat een stap verder en gaat over het **wat** in de dienstverlening waarbij rekening gehouden wordt met de wensen en verwachtingen van klanten over de invulling van de dienstverlening (item 4 tot en met 7). In het conceptueel ontwerp zullen deze items dan ook niet onder dit (klantvriendelijkheids) klantprincipe geordend worden, maar onder bijvoorbeeld klantprincipe 'persoonlijke inbreng' en 'houvast' (respectievelijk AKO klantprincipes 3 en 4).

Het ontwerpen van een model om de klantsignalen in te kunnen delen en op te waarderen tot overall kennis over de relatie tussen UWV activiteiten en klantwaardering is onderdeel van de kennisagenda. Zulke kennis is nuttig om de effectiviteit van UWV handelen met betrekking tot de klantwaardering scherper in beeld te krijgen en gericht verbeteracties vanuit de klantwaardering in gang te kunnen zetten.

4 Arbeids(on)geschiktheid

De WIA-instroompatronen stabiliseren steeds verder. De instroom stijgt weliswaar iets maar blijft laag in vergelijking met eerdere verwachting. De verdeling over IVA (circa 20%) en WGA (ongeveer 80%) is anders dan oorspronkelijk gedacht en vanaf het begin tamelijk constant. Ook de diagnosegegevens wijzigen nauwelijks. Het grootste deel van de IVA-instroom betreft ernstige aandoeningen en inherent hieraan is bijna de helft van de IVA-instroom 55 jaar of ouder. "Overall" is de instroom dankzij de vele maatregelen sterk gekrompen. Stroomden in 2002 per 10.000 werknemers nog 123 personen in de WAO, in 2006 bedraagt de instroom in de WIA nog "slechts" 28 personen per 10.000 werknemers, een reductie van 76%.

Vangnetters nemen een onevenredig groot deel (circa 30%) van de WIA-instroom voor hun rekening, terwijl hun aandeel binnen de onderliggende verzekerde populatie circa 13% bedraagt. Het overgrote deel is afkomstig van zieke werklozen of overige flexwerkers. De intensivering van de controle en verzuimbegeleiding van zieke uitzendkrachten in combinatie met het Arboconvenant heeft een positief effect gehad.

Bij 53% van de afwijzingen voor WIA constateren we een WW-aanvraag. Dit percentage zal gezien de aanloopfase vermoedelijk nog stijgen. Als gevolg van VLZ komen naar verhouding 35% minder personen aan bij de WIA-poort dan in het verleden bij de WAO-poort. Dit is de voornaamste redenen dat de WIA-instroom zo veel lager is dan gedacht. Dit betreft dan de "normale" werknemers. Vangnetters vallen hier buiten.

Kinderen, voor wie de TOG-uitkering wordt beëindigd wegens het bereiken van de maximale leeftijd, stromen bijna allemaal door naar de Wajong. Deze doorstroom vormt echter maar een klein aandeel van de instroom in de Wajong (<10%). De TOG kan daarmee hoogstens een (klein) deel van de verklaring voor de instroomstijging bij de Wajong zijn. De algemene conclusie is dat de ontwikkeling bij de TOG waarschijnlijk weinig invloed zal hebben op de toekomstige ontwikkeling van de Wajong.

Bij de herbeoordelingen in het kader van aSB is gemiddeld 43% van de WAO-uitkeringen verlaagd of beëindigd. Van kwartaal op kwartaal daalt het percentage echter. Deze ontwikkeling hangt samen met de toename van de gemiddelde leeftijd van de herbeoordeelden en de daarmee samenhangende stijging van het maatmanloon. Het percentage uitkeringsgerechtigden bij de WAO waarvan de uitkering wordt verlaagd of beëindigd is veel hoger bij de zogenaamde moeilijk objectificeerbare aandoeningen.

4.1 Vangnet ZW verzuimpatronen en arboconvenant uitzendbranche

Het vangnet ziektewet bestaat uit verschillende regelingen voor verschillende groepen. De meest gebruikte onderverdeling van de verschillende groepen binnen het vangnet is: uitzendkrachten, overige flexwerkers, zieke werklozen, vrouwen die ziek zijn ten gevolge van zwangerschap en/of bevalling, herintredende arbeidsgehandicapten en overige vangnetters (onder andere orgaan-donoren, vrijwillig verzekerden).

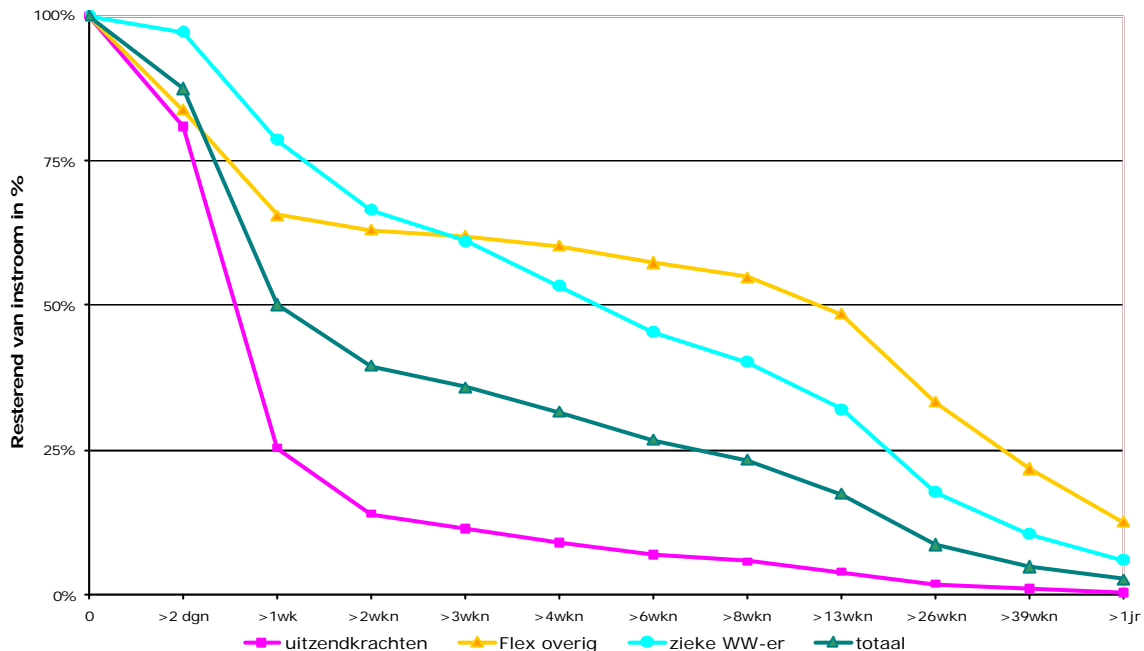
Uitstroomprofielen

Voor de evaluatie van ziekteverzuimbepurende maatregelen kan gebruik gemaakt worden van uitstroomprofielen omdat hiermee goed in beeld kan worden gebracht hoe het verzuimpatroon van een bepaalde groep veranderd is.

In figuur 4.1 worden de uitstroomprofielen voor de drie grootste vangnetgroepen in de eerste drie kwartalen van 2005 weergegeven. Door invoering van de wet VLZ zal in 2005 geen enkel geval de maximale ziekteduur van twee jaar bereiken. Om deze reden zijn de curves afgekapt bij een ziekteduur van een jaar. Omdat voor berekening van de uitstroomcurves alleen de beëindigde gevallen in een bepaalde periode worden meegenomen, zal het uiteindelijke percentage per vangnetgroep dat de maximale ziekteduur haalt iets hoger liggen dan hier wordt weergegeven. Uit figuur 4.1 blijkt dat de verschillende vangnetgroepen een heel verschillend verzuimpatroon hebben. Bij de categorie uitzendkrachten is te zien dat ruim 80% van alle toekenningen binnen twee weken hersteld is, terwijl dat percentage voor zieke WW-ers minder dan 40% is. Uit de grafiek blijkt ook dat het percentage gevallen dat de maximum duur bereikt het hoogst is bij de zieke overige

flexwerkers en het laagst bij de uitzendkrachten. De laatste jaren zijn de nodige activiteiten ondernomen om het ziekteverzuim binnen de uitzendbranche te reduceren (Arboconvenant, intensivering controle en verzuimbegeleiding door UWV). In het tweede deel van deze paragraaf wordt gebruik gemaakt van uitstroomprofielen om het effect van deze maatregelen te evalueren.

Figuur 4.1 Uitstroompatronen vangnetgroepen op basis van beëindigingen in eerste drie kwartalen 2005²³

Omdat uit de uitstroomprofielen blijkt dat de uitstroom van zieke ww-ers en overige flexwerkers veel trager verloopt dan van uitzendkrachten ligt het voor de hand om ook voor deze twee groepen verzuimbepurende maatregelen te gaan invoeren en het effect daarvan te meten. Immers het terugdringen van verzuim in een groep die gemiddeld langdurig verzuimt, zal een groter effect hebben op de grote geldstroom dan bij een groep waar de verzuimduur al relatief kort is.

Uitstroomprofielen over 2004 kunnen dienen als nulmeting om de effecten te meten van bijvoorbeeld VLZ. Zodra gegevens over 2006 ook voor de overige vangnetgroepen beschikbaar komen kan een vergelijking gemaakt worden tussen uitstroomprofielen van 2004 en 2006 voor een nadere analyse van de effecten van deze wet. Voor invoering van deze wet zagen we in de uitstroomprofielen een piek vlak voor het bereiken van de einde wachttijd, na een jaar ziekte. De verwachting is dat voor de vangnetters deze piek verdwijnt omdat de prikkel om zich beter te melden voor de WAO/WIA keuring na een jaar is verdwenen. In een van de volgende UKV-en zal hierop worden teruggekomen.

Per 1 juli a.s. moet UWV ook re-integratieverslagen gaan maken voor de vangnetters. Ook van deze en andere maatregelen die in de toekomst worden ingevoerd, kunnen we de effecten meten door uitstroomprofielen in kaart te brengen en te blijven vergelijken.

Arboconvenant uitzendbranche: positief effect op verzuimduur

In het kader van de evaluatie van verzuimbepurende maatregelen voor de uitzendbranche zijn de beëindigde ziekmeldingen van uitzendkrachten in de eerste helft van 2006 (121.400) vergeleken met die in de eerste helft van het jaar 2004 (96.000). Het jaar 2005 is hierbij buiten beschouwing gebleven omdat dankzij de Wet VLZ geen uitspraken kunnen worden gedaan over de ontwikkeling van het langdurig verzuim. Immers als gevolg van de verlenging van de eerste ziekteperiode van één jaar naar twee jaren zullen in het jaar 2005 geen beëindigde ziekmeldingen voorkomen die de maximale duur van twee jaren hebben bereikt. De stijging van 27% van het aantal beëindigde ziekmeldingen is minder groot dan de toename van 47% van de uitzendkrachtenpopulatie. Dit houdt in dat per 1.000 uitzendkrachten er minder ziekmeldingen zijn.

²³ De figuur is enigszins in elkaar geschoven, dat wil zeggen de tijdstippen op de horizontale as liggen na >4 wkn dichterbij elkaar dan de werkelijke afstand.

Ontleden we de beëindigde ziektegevallen naar duur dan constateren we inderdaad vooral een afname van het ultrakorte (t/m 2 dagen) en zeer korte verzuim (3 t/m 7 dagen) (zie tabel 4.1). Was er in de eerste helft van 2004 *per 1.000 uitzendkrachten* sprake van 161 ziekmeldingen met een verzuimduur korter dan drie dagen, in de eerste helft van 2006 is dit aantal gezakt naar 129, een daling van 20%. Met betrekking tot de ziektegevallen met een verzuimduur van 3 t/m 7 dagen zien we een daling in ongeveer dezelfde orde van grootte.

Tabel 4.1 Beëindigde ziekmeldingen per 1.000 uitzendkrachten

	in 2004 1e helft	in 2006 1e helft	Toe-, afname t.o.v. 2004
Met een duur van:			
t/m 2 dagen	161	129	-20%
3 t/m 7 dagen	227	186	-18%
8 t/m 14 dagen	47	49	4%
15 t/m 28 dagen	22	19	-11%
29 t/m 42 dagen	9	8	-15%
43 t/m 56 dagen	6	5	-18%

Het aantal ziekmeldingen met een verzuimduur van 8 t/m 14 dagen *per 1.000 uitzendkrachten* is daarentegen nauwelijks gewijzigd, zelfs licht gestegen, terwijl de volgende duurklassen weer een daling laten zien (zie tabel 4.1). Dit laatste wijst op zijn beurt weer op een versnelling van de uitstroom vanaf 14 dagen. Een en ander kan worden geïllustreerd aan de hand van de uitstroomprofielen van de ziekmeldingen die langer dan 1, 2 respectievelijk 6 weken hebben geduurd (zie tabel 4.2). In de eerste helft van 2006 constateren we dat van de ziekmeldingen die langer dan 1 week hebben geduurd naar verhouding minder ziekmeldingen de volgende duurgrenzen passeren. Kortom, zij worden eerder beëindigd. Dit met uitzondering van het percentage dat de een-jaars-grens bereikt, hetgeen toegeschreven mag worden aan het VLZ-effect (wegvallen WAO/WIA-barrière).

Tabel 4.2 Uitstroomprofiel ziekmeldingen die langer dan 1 week hebben geduurd

	in 2004 1e helft	in 2006 1e helft	in 2004 1e helft	in 2006 1e helft	in 2004 1e helft	in 2006 1e helft
Ziekmeldingen > 1wk	21.961	30.539				
Hiervan %:	100%	100%				
> 2weken	59%	54%	100%	100%		
>3 weken	47%	42%	79%	77%		
>4 weken	40%	36%	68%	66%		
>6 weken	32%	28%	54%	52%	100%	100%
>8 weken	27%	24%	46%	44%	84%	84%
>13 weken	20%	17%	34%	32%	63%	62%
>26 weken	12%	10%	21%	18%	39%	35%
>39 weken	9%	7%	15%	13%	28%	24%
> 1 jaar	6%	6%	10%	10%	18%	20%
> 65 weken	n.v.t.	4%	n.v.t.	8%	n.v.t.	15%
> 78 weken	n.v.t.	3%	n.v.t.	6%	n.v.t.	12%
> 91 weken	n.v.t.	3%	n.v.t.	6%	n.v.t.	11%
> 2 jaar	n.v.t.	2%	n.v.t.	4%	n.v.t.	8%

Samenvattend kan met betrekking tot de beëindigde ziekmeldingen van uitzendkrachten worden gesteld:

- dat weliswaar een stijging van het aantal ziekmeldingen wordt geconstateerd tussen de eerste helft van 2004 en de eerste helft van 2006, maar dat deze stijging volledig kan worden toegeschreven aan de toename van de uitzendkrachtenpopulatie;
- dat per 1.000 uitzendkrachten minder ziekmeldingen worden vastgesteld;
- dat dit vooral te wijten is aan een afname van het ultrakorte en zeer korte verzuim;
- dat bij de ziekmeldingen van één week of langer een versnelling van de uitstroom heeft plaatsgevonden.

Wellicht zijn deze gunstige ontwikkelingen toe te schrijven aan de combinatie van maatregelen (Arboconvenant, intensivering controle en verzuimbegeleiding) die getroffen zijn om het

ziekteverzuim in de uitzendbranche te reduceren. Te overwegen valt om deze methode ook toe te passen bij de andere vangnetgroepen, mede in het kader van de wet Activering Vangnetters Vangnet ZW en WIA (zie in verband hiermee ook hoofdstuk 7).

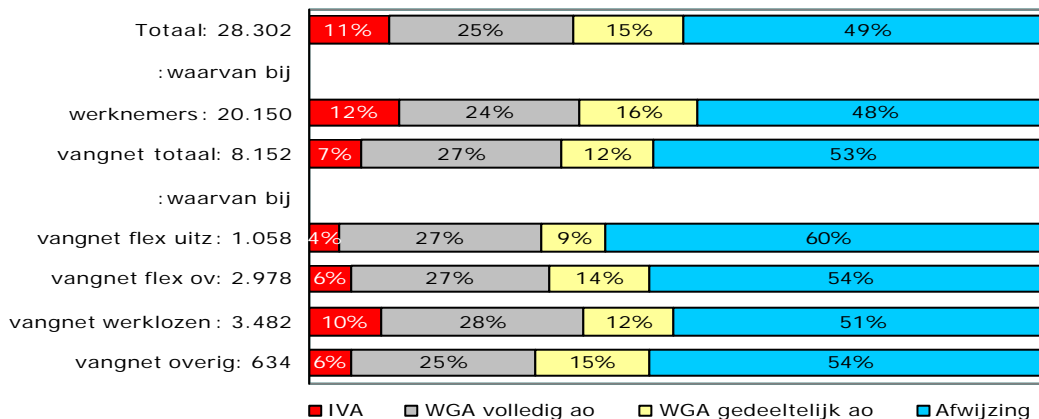
In UKV 2006-II is aandacht besteed aan de herkomst van de instroom WIA. Een substantieel deel van de WIA-instroom blijkt afkomstig te zijn van de vangnetpopulatie (ongeveer 30%). Deze instroom is relatief hoog in vergelijking met reguliere werknemers omdat de vangnetpopulatie bij benadering slechts 12 tot 14% uitmaakt van de totale verzekerde populatie. Andere bevindingen waren dat het aandeel afwijzingen bij vangnetgroepen hoger ligt dan bij werknemers, maar dat het aandeel IVA instroom bij vangnetgroepen lager is. Op basis van de claimbeoordelingen WIA tot en met 6 november 2006 is opnieuw een koppeling gemaakt met de vangnetinstroom, ditmaal voor de eerste drie kwartalen van 2006. Deze paragraaf bevat de resultaten van de koppeling.

Vergelijking WIA-cijfers vangnetgroepen en werknemers

In figuur 4.2 is de verdeling weergegeven van de WIA-claimbeoordelingen naar werknemers en vangnetgroepen. Daarnaast is het resultaat van de claimbeoordeling opgenomen. De figuur laat zien dat het aandeel WIA-claimbeoordelingen van vangnetters uitkomt op 29% (8.152 van 28.302). Dit aandeel is een fractie lager dan de uitkomst op basis van uitsluitend het eerste kwartaal van 2006, en nog steeds aanzienlijk.

Het grootste aantal claimbeoordelingen van vangnetters is te vinden bij overige flexwerkers en zieke werklozen. Deze groepen nemen samen 79% voor hun rekening. De uitzendkrachten hebben een aandeel van 13%, de overige vangnetgroepen komen uit op 8%.

Figuur 4.2 Omvang en uitkomsten WIA-claimbeoordeling naar soort verzekerde

Afwijzingspercentage vangnetgroepen is hoger

Uit de figuur is af te lezen dat voor alle vangnetgroepen het afwijzingspercentage²⁴ hoger ligt dan bij werknemers. De uitzendkrachten hebben het hoogste afwijzingspercentage (60%). Hierbij kan worden opgemerkt dat het afwijzingspercentage ten opzichte van het eerste kwartaal 2006 voor uitzendkrachten is gedaald: van 66 naar 60%. Ook voor de andere groepen treedt een daling op, die echter minder groot is dan de daling bij de uitzendkrachten. Een deel van de daling heeft vermoedelijk te maken met de verwerking van WIA-aanvragen. In de beginfase van de WIA-beoordelingen zullen afwijzingen relatief sneller zijn afgehandeld en geregistreerd. Ten aanzien van het hogere afwijzingspercentage voor vangnetters kan het ontbreken van een toets op de re-integratie inspanningen ook een rol spelen.

Claimbeoordeling- en instroompercentage WIA

Om een beeld te geven van het risico van vangnetters en werknemers om een claimbeoordeling WIA te krijgen zijn in tabel 4.3 enkele risicocijfers gepresenteerd. Het claimbeoordelingpercentage is verkregen door het aantal claimbeoordelingen af te zetten tegen de onderliggende populatie. Het instroompercentage geeft de verhouding weer tussen het aantal toekenningen en de onderliggende risicopopulatie. Voor de werknemers, uitzendkrachten en zieke werklozen is de omvang van de risicopopulatie redelijk goed te kwantificeren. Voor de groep overige flexwerkers bestaat geen informatie over de risicopopulatie. Met behulp van CBS-cijfers over de werkzame

²⁴ Afwijzingspercentage = aantal afwijzingen als percentage van het aantal claimbeoordelingen

beroepsbevolking is een globale benadering gemaakt van het aantal overige flexwerkers. Het aantal oproep- en invalkrachten ligt in 2003 en 2004 rond de 100.000, terwijl het aantal overige flexibele werknemers (exclusief uitzendkrachten) ongeveer 200.000 bedraagt²⁵.

Tabel 4.3 Claimbeoordeling- en instroomperc. per groep verzekerden (t/m 2006-III)

	Aantal verzekerden	Aantal claim-beoordelingen	Claimbeoord. percentage	Aantal toekenningen	Instroompercentage
Werknemers	6.320.000	20.150	0,32%	10.539	0,17%
Uitzendkrachten	196.000	1.058	0,54%	424	0,22%
Werklozen	293.000	3.482	1,19%	1.712	0,58%
Overige flexwerkers	300.000	2.978	0,99%	1.368	0,46%

Tabel 4.3 bevat informatie over het aantal WIA-claimbeoordelingen en toekenningen per vangnetgroep. Uit de tabel blijkt dat de verschillen in zowel het claimbeoordeling- als instroompercentage aanzienlijk zijn. Werklozen hebben een ruim twee keer zo hoog claimbeoordelingpercentage als uitzendkrachten. Hoewel er onzekerheid bestaat over de omvang van de populatie overige flexwerkers ligt het claimbeoordelingpercentage beduidend hoger dan bij werknemers en uitzendkrachten en slechts een fractie onder dat van de werklozen.

Bij de toekenningen is hetzelfde beeld te zien als bij de claimbeoordelingen. De werklozen en overige flexwerkers hebben de hoogste instroompercentages en de werknemers het laagste percentage. Uitzendkrachten scoren hoger dan de groep werknemers. Rekening houdend met de lagere gemiddelde leeftijd van uitzendkrachten zou een lager instroompercentage mogen worden verwacht ten opzichte van de werknemers.

Samenvattend, de in deze paragraaf gepresenteerde bevindingen, gebaseerd op realisaties tot en met het derde kwartaal 2006, komen in grote lijnen overeen met de uitkomsten van de analyse op basis van realisaties tot en met het eerste kwartaal 2006. De belangrijkste conclusies zijn:

- de groep vangnetters neemt een onevenredig groot deel van de claimbeoordelingen en toekenningen WIA voor zijn rekening. Dit aandeel bedraagt 29% bij de claimbeoordelingen en ruim 26% bij de toekenningen en is grotendeels het gevolg van een hoog claimbeoordeling- en instroomrisico bij de zieke werklozen en overige flexwerkers.
- de groep vangnetters kent minder IVA-instroom dan de werknemers: 15% versus 23% van het aantal toekenningen. Daar staat tegenover dat het aandeel WGA volledig al bij de vangnetgroepen hoger ligt (58%, tegen 46% van het aantal toekenningen bij werknemers). Dit hangt samen met de gemiddeld jongere leeftijd van de vangnetters.
- intensivering van de arborol van UWV kan een bijdrage leveren aan de terugdringing van het langdurige verzuim en daarmee ook aan preventie van WIA-instroom, in het bijzonder voor de vangnetgroepen zieke werklozen en overige flexwerkers. Dit onder meer in het kader van de aanstaande Wet Activering Vangnetters.
- het hoge aandeel WIA-claimbeoordelingen bij vangnetters houdt mede verband met populatiekenmerken. Zo blijkt uit onderzoek dat vangnetters vaker aangeven een slechtere gezondheid te hebben en minder snel het werk hervatten dan werknemers²⁶.

Het is dus zinvol meer kennis te vergaren over de verschillen in relevante populatiekenmerken van diverse vangnetcategorieën t.o.v. 'normale' werknemers

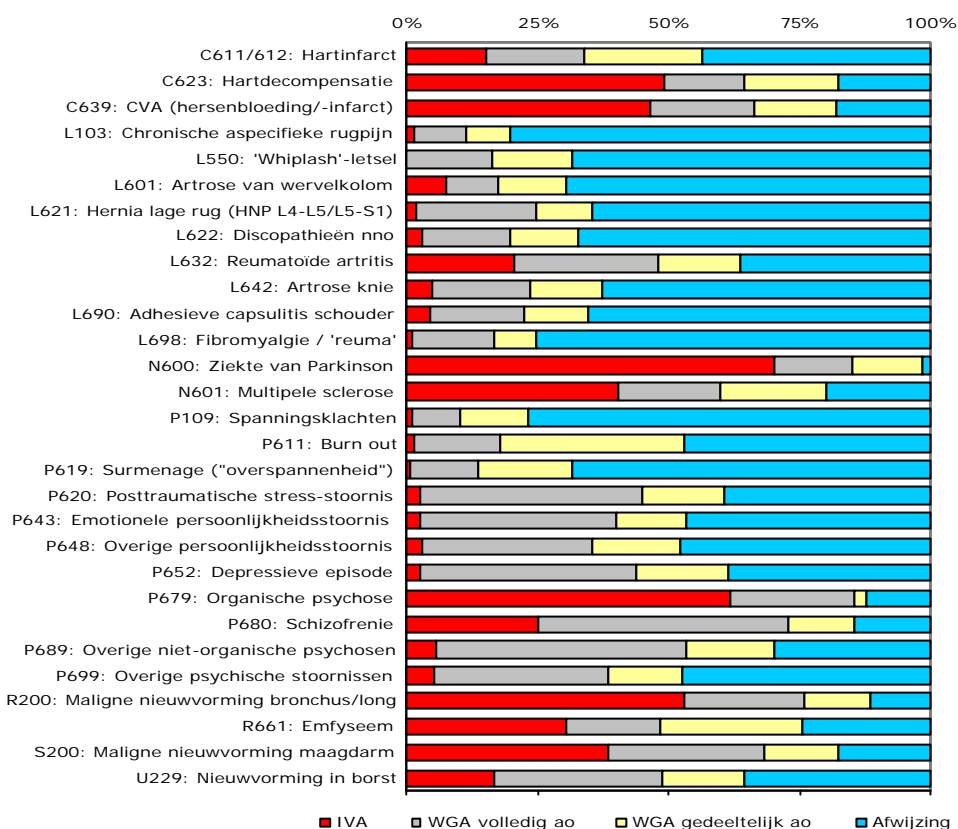
4.2 WIA instroompatronen

WIA-instroompatronen stabiliseren steeds meer.

Zoals al in hoofdstuk 2 is aangegeven wijzigt er nauwelijks iets in de WIA-instroompatronen. De instroom stijgt weliswaar maar blijft laag in vergelijking met de verwachting in de Memorie van Toelichting. Ook de verdeling over IVA (21%) en WGA (79%) is anders dan gedacht en vanaf het begin tot en met oktober tamelijk constant. Daarnaast laten ook de diagnosegegevens nauwelijks veranderingen zien. Zo laat figuur 4.3 het claimbeoordelingsresultaat zien bij de top-25 van diagnoses die gesteld zijn tijdens de sociaalmedische beoordeling. Dit beeld verschilt nagenoeg niet met dat in de vorige UKV-en.

²⁵ Flexibele werknemers zijn werknemers met een contract van minder dan 1 jaar en werknemers met een wisselend aantal uren per week. Flexibele banen van minder dan 12 uur worden niet meegerekend.

²⁶ TNO, Werking wet verbetering poortwachter onder vangnetters, februari 2006

Figuur 4.3 Ontwikkeling uitkomsten WIA-claimbeoordeling per diagnose

Tabel 4.4 laat het uiteindelijke resultaat zien van de sociaalmedische beoordeling. Ook deze verdeling naar diagnoses laat weinig verandering zien ten opzichte van die in de vorige UKV-en. Het grootste deel van de IVA-instroom betreft ernstige ziektebeelden die, hoewel in minder grote mate, eveneens voorkomen binnen de WGA-instroom en bij de afwijzingen. Ook "lichter" lijkende aandoeningen leiden bij een kleine minderheid van de gevallen tot IVA-instroom. Achter de geconstateerde aandoening zal waarschijnlijk een ernstiger ziektebeeld schuilgaan (co-morbiditeit). Kortom, er is tot en met 6 november sprake van een vrijwel stabiele situatie binnen de WIA-instroompatronen.

Tabel 4.4 Ziektebeelden bij WIA-instroom en afwijzingen WIA

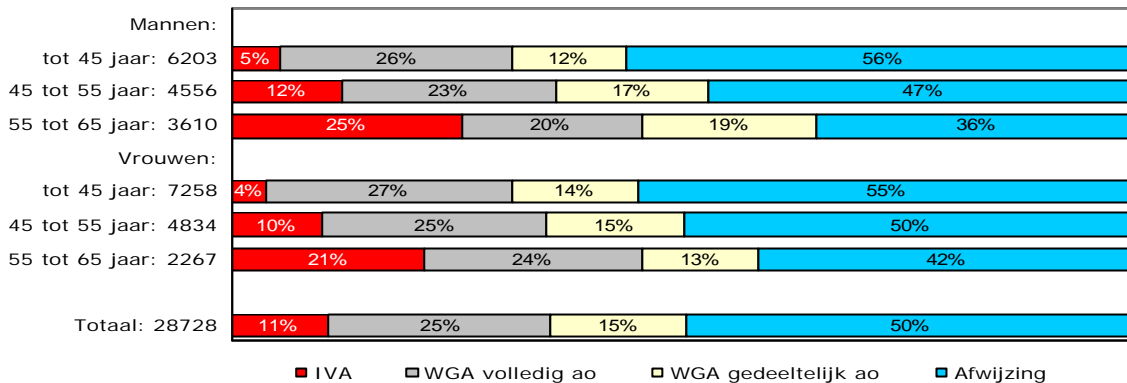
	IVA	WGA		afwijzing
		volledig ao	gedeelt. ao	
Nieuwvorming/carcinoom/tumor/"kanker"	18%	7%	7%	3%
CVA (hersenvloeding, -bloeding, "beroerte")	13%	2%	3%	1%
Zenuwstelsel m.n. multipole sclerose	15%	3%	4%	1%
Hartdecompensatie (hartfalen), hartinfarct	4%	1%	3%	1%
Luchtwegen: emfyseem, COPD	3%	1%	2%	1%
Psychiatrisch m.n. schizofrenie, psychose	4%	2%	1%	0%
sub-totaal	56%	17%	20%	9%
Overige psychische problematiek	9%	41%	36%	27%
Overige aandoeningen	35%	42%	44%	64%
Totaal	100%	100%	100%	100%
Totaal aantal	3.071	7.091	4.261	14.310

Claimbeoordeling WIA, relatief veel afwijzingen bij jongeren, meer afwijzingen bij oudere vrouwen dan bij mannen, meer IVA bij oudere mannen dan bij vrouwen.

Van de claimbeoordelingen WIA resulteert circa 50% in een afwijzing. Het hoogste percentage afwijzingen treffen we zowel bij mannen als vrouwen in de jongste leeftijdsklasse aan, 55% (zie figuur 4.4). De categorieën afwijzingen en WGA gedeeltelijk ao omvatten zowel bij mannen als vrouwen in de leeftijdsklasse 55 jaar en ouder 55% van de claimbeslissingen. Wel is er een andere

verdeling bij mannen en vrouwen over afwijzingen en WGA gedeeltelijk ao. Bij de mannen in deze leeftijdsgroep resulteert 36% van de claimbeslissingen in een afwijzing, bij vrouwen 42%.

Figuur 4.4 Aantal claimbeoordelingen en resultaat hiervan per geslacht en leeftijdsklasse

De andersoortige verdeling over afwijzingen en WGA gedeeltelijk ao tussen mannen en vrouwen in deze leeftijdsgroep hangt hoogstwaarschijnlijk samen met de mate van verlies aan verdien-capaciteit. Vrouwen lijden waarschijnlijk een minder groot verlies zodat zij naar verhouding meer in aanmerking komen voor een afwijzing dan mannen. Het relatief meer verrichten van parttime werkzaamheden door vrouwen speelt hierbij wellicht een rol. Eenzelfde beeld echter minder uitgesproken treffen we aan in de leeftijdsgroep 45 tot 55 jaar.

Het aandeel IVA neemt zowel bij mannen als vrouwen toe met de leeftijd, bij mannen echter sterker dan bij vrouwen (zie figuur 4.4). Bij mannen is naar verhouding meer sprake van IVA (25%) dan WGA volledig ao (20%), bij vrouwen precies andersom, 21% versus 24%. Dit kan worden toegeschreven aan de onderliggende ziektebeelden die tot volledige arbeidsongeschiktheid hebben geleid. Zo blijkt uit de medische literatuur dat sommige fatale aandoeningen met een lage vijf-jaars-overlevingskans zoals "longkanker" aanzienlijk vaker voorkomen bij (oudere) mannen dan bij (oudere) vrouwen. Hetzelfde geldt voor hart- en vaataandoeningen (hersenbloeding, -infarct, hartfalen) en progressief neurologische ziektebeelden als de ziekte van Parkinson. Allemaal aandoeningen die naar verhouding vaak resulteren in IVA (figuur 4.3).

Tabel 4.5 WIA-instroom en afwijzingen naar leeftijd

	IVA	WGA	WGA	Afwijzing	Claimbeoor-
		volledig	gedeelt.		Delingen
		ao	ao	WIA	Totaal
tot 25 jaar	1%	4%	3%	4%	4%
25 tot 35 jaar	6%	19%	15%	20%	17%
35 tot 45 jaar	13%	27%	24%	29%	26%
45 tot 55 jaar	34%	32%	35%	32%	33%
55 tot 65 jaar	46%	18%	23%	16%	20%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
Aantal	3.070	7.089	4.261	14.309	28.729

De verschillen in uitkomsten van de claimbeoordeling tussen de diverse leeftijdsklassen leidt tot een andere samenstelling naar leeftijd van de verschillende WIA-groepen. Zo blijkt dat de instroom in de IVA voornamelijk ouderen betreft, 80% is 45 jaar of ouder, 46% 55 jaar of ouder (tabel 4.5).

Eerste tussenbalans na afloop van het jaar 2006

Het jaar 2006 is voorbij en een eerste tussenbalans van het aanloopjaar WIA kan worden opgemaakt. Elke nieuwe wet kent aanloopeffecten, maar nu al kan worden gesteld dat de instroom in de WIA aanzienlijk lager zal zijn dan verwacht mocht worden op basis van de "oude" WAO-instroompatronen. Circa de helft van de aanvragen wordt afgewezen en de WIA-instroompatronen wijzigen nauwelijks. De instroom stijgt weliswaar maar blijft laag en voor het hele jaar 2006 wordt (voorlopig) een instroom van 19.000 tot 20.000 verwacht.

Tabel 4.6 Instroom WAO/WIA en instroomrisico's per geslacht en leeftijdsklasse

		2002	2004	2006	Daling	2006	2006
		WAO ²⁷	WAO	WIA ²⁸	tov 2002	tov 2004	tov 2002
Instroom:							
mannen	tot 45 jaar	17,3	11,3	3,7	35%	67%	78%
	45 tot 55 jaar	13,2	8,5	3,3	36%	61%	75%
	55 jr en ouder	8,0	5,8	3,2	27%	46%	60%
vrouwen	tot 45 jaar	27,4	14,8	4,5	46%	70%	84%
	45 tot 55 jaar	14,1	8,3	3,4	41%	60%	76%
	55 jr en ouder	5,1	3,3	1,8	35%	45%	64%
totaal		85,2	52,1	20,0	39%	62%	77%
Instroomrisico²⁹:							
mannen	tot 45 jaar	0,7%	0,4%	0,2%	32%	66%	77%
	45 tot 55 jaar	1,5%	1,0%	0,4%	35%	61%	74%
	55 jr en ouder	2,2%	1,4%	0,7%	38%	46%	67%
vrouwen	tot 45 jaar	1,2%	0,7%	0,2%	46%	69%	83%
	45 tot 55 jaar	2,4%	1,3%	0,5%	45%	60%	78%
	55 jr en ouder	3,0%	1,5%	0,8%	50%	48%	74%
totaal		1,23%	0,75%	0,29%	39%	62%	76%
Ratio³⁰ vrouw/man instroomrisico:							
	tot 45 jaar	1,9	1,5	1,4			
	45 tot 55 jaar	1,6	1,3	1,3			
	55 jr en ouder	1,3	1,1	1,0			

Het is verleidelijk hierbij een vergelijking te maken met het WAO-verleden. Immers in de jaren 2002, 2003 en 2004 stroomden er nog 92.000, 66.000 respectievelijk 59.000 personen in de WAO. Hoewel zo'n exercitie met sommige "mitsen en maren" is omgeven biedt het toch al een indicatie in hoeverre de daling over een breed front heeft plaatsgevonden of in hoeverre bij bepaalde groepen de daling meer uitgesproken is.

In eerste instantie is hierbij de focus gevestigd op de ontwikkeling per geslacht en leeftijdsklasse. Dit omdat (jonge) vrouwen in het WAO-tijdperk een duidelijk hoger instroomrisico kenden dan mannen. Uitgangspunten zijn de jaren 2002 (pre-WvP), 2004 (post-WvP) en 2006 (post-VLZ/WIA). Tevens is rekening gehouden met zowel de onderliggende ontgroening en vooral vergrijzing binnen de werknemerspopulatie als de toenemende arbeidsparticipatie van (oudere) vrouwen door de instroomrisico's per geslacht en leeftijdsklasse te bepalen. De uitkomsten van deze exercitie worden in tabel 4.6 weergegeven.

De belangrijkste bevindingen (op basis van de veranderingen binnen de instroomrisico's) zijn:

- de naar verhouding grootste daling van de instroom tussen 2002 en 2006 heeft in elke leeftijdsklasse plaatsgevonden bij vrouwen;
- deze sterkere daling bij vrouwen dan bij mannen speelt zich vooral af in de periode **2002-2004**; in deze periode was er grote aandacht voor de WAO-instroom bij (jongere) vrouwen wat naast WvP ongetwijfeld effect heeft gesorteerd.
- de daling daarentegen tussen 2004 en 2006 is in elke leeftijdscategorie ongeveer even groot bij mannen als bij vrouwen;
- zowel bij mannen als bij vrouwen is de daling tussen 2002 en 2006 het grootst in de jongste leeftijdscategorie en het minst groot in de oudste;
- deze sterkere daling bij jongeren dan bij ouderen speelt vooral in de periode **2004-2006** en is minder uitgesproken in de periode 2002-2004. Hierbij is de oprekking van <15% ao naar <35% ao van belang. Jongeren verdienen in het algemeen minder, leiden dus minder verlies aan verdien capaciteit en komen hiervoor eerder in aanmerking voor afwijzing <35%ao.

²⁷ Instroom WAO in 2002 en 2004 exclusief heropeningen van oud-recht-gevallen en wijken af van totale instroom WAO in die jaren.

²⁸ Instroom in WIA t/m 6 november 2006 herleid naar voorlopig jaarcijfer van 20.000 voor hele jaar 2006.

²⁹ Instroom in WAO als percentage van het aantal werknemers één jaar eerder. Instroom WIA als percentage van het aantal werknemers twee jaar eerder. Dit als gevolg van VLZ: verlenging van de eerste ziekteperiode van één jaar naar twee jaren.

³⁰ Hoogte instroomrisico vrouwen ten opzichte van dat bij mannen in elke leeftijdsklasse.

De instroom bij vrouwen was in 2002 afhankelijk van leeftijd naar verhouding 1,3 tot 2 keer zo hoog als bij mannen. Dankzij de vele maatregelen op het gebied van de arbeidsongeschiktheidsregelingen (WvP, aanscherping Schattingsbesluit, intensievere aandacht voor de instroom bij vrouwen, VLZ en WIA) is het verschil tussen mannen en vrouwen geslonken. Desondanks blijkt dat ook in 2006 relatief meer vrouwen dan mannen in de WIA instromen, met name in de jongere leeftijdsklassen. "Overall" blijkt echter dat de instroom dankzij de vele maatregelen sterk is gekrompen. Stroomden in 2002 per 10.000 werknemers nog 123 in de WAO, in 2006 bedraagt de instroom in de WIA nog "slechts" 28 per 10.000 werknemers. Kortom, een reductie van 76%. De sterkste dalingen zien we bij vrouwen.

4.3 Effect VLZ: 35% winst in het tweede ziektejaar

De instroom in WIA is veel lager dan bij het opstellen van de Wet werd verwacht. De reden hiervoor is niet eenduidig vast te stellen omdat de invoering van WIA samenvalt met de invoering van twee andere wetswijzigingen (VLZ en aSB). Voor de analyse van de gevolgen van de wetswijzigingen is het daarom van belang om inzicht te krijgen in de effecten van de verschillende wetswijzigingen. In deze paragraaf wordt een eerste verkenning uitgevoerd van het effect van VLZ.

Sinds het met ingang van 1 januari 2004 in werking treden van VLZ is de eerste ziekteperiode verlengd van één jaar naar twee jaren. Het verzuimbeloop tijdens deze periode van twee jaar is onder meer bepalend voor het aantal personen dat naderhand in aanmerking komt voor instroom in de WIA. Bij een snelle uitstroom komen naar verhouding weinig personen aan de WIA-poort, bij een trage uitstroom juist relatief veel.

Met ingang van WvP op 1 april 2002 zijn werkgevers verplicht werknemers na dertien weken ziekteverzuim te melden bij UWV. De 13e-weeks-meldingen waarbij de eerste ziektedag ligt in de jaren 2002 en 2003, vallen nog onder het oude WAO-regime met een maximale duur van één jaar, die met een eerste ziektedag na 1 januari 2004 onder het nieuwe VLZ/WIA-regime met een maximale duur van twee jaren.

Op basis van het verzuimbeloop³¹ van deze 13e-weeks-meldingen kan worden nagegaan in hoeverre er mogelijk veranderingen zijn opgetreden in de verzuimpatronen pré- en post-VLZ. In de pré-VLZ-periode duurde 33% van de beëindigde 13e-weeks-gevallen langer dan 39 weken en haalde 22% de maximale periode van één jaar (zie tabel 4.7). Het verzuimbeloop van de post-VLZ-gevallen vertoont in het eerste ziektejaar een duidelijk ander patroon. Naar verhouding passeren meer ziektegevallen de 39- en 52-weeken-grens, respectievelijk 41% en 30%.

Tabel 4.7 Verzuimbeloop beëindigde 13e-weeks-gevallen

Eerste ziekedag in kwartaal	beëindigd en duur bekend	hiervan het percentage ziektegevallen dat langer duurt dan:						
		> 26	> 39	> 52	> 65	> 78	> 91	> 104weken
2002 II	56.068	56%	35%	22%				
2002 III	62.040	56%	34%	22%				
2002 IV	63.691	52%	31%	19%				
2003 I	67.204	51%	31%	20%				
2003 II	48.421	51%	32%	21%				
2003 III	47.087	54%	35%	24%				
2003 IV	52.001	53%	35%	23%				
gemiddeld pré-VLZ:		53%	33%	22%				
2004 I	62.648	58%	42%	32%	25%	21%	18%	15%
2004 II	53.997	57%	39%	28%	21%	18%	15%	13%
gemiddeld post-VLZ:		58%	41%	30%	23%	19%	17%	14%

Het hogere percentage ziektegevallen dat in de post-VLZ-periode de 52-weeken-grens passeert is hoogstwaarschijnlijk te wijten aan het wegvallen van de barrière tussen het eerste ziektejaar en, in het verleden, het WAO-traject. Zo bleek vroeger nog een aanzienlijk aantal personen te herstellen vlak voor het einde van het eerste ziektejaar. Deze golf stroomt nu door het wegvallen van de barrière als het ware over/door de 52-weeken-grens heen, maar herstelt grotendeels voor het

³¹ Om het verzuimbeloop te kunnen bepalen is de verzuimdur noodzakelijk. Voor een deel van de 13e-weeks-meldingen kan geen verzuimdur worden bepaald vanwege het ontbreken van een herstelmelding. Dit omvat vanaf 2002 circa 25% van de 13-weeks-meldingen.

bereiken van de 65-weeken-grens. Wellicht speelt hierbij de financiële prikkel van 70% een rol. Personen worden geconfronteerd met een inkomensachteruitgang van 30% in het tweede ziektejaar. Klaarblijkelijk heeft er in het verleden nog een tweede barrière bestaan, namelijk bij 39 weken, het tijdstip waar normaliter de claimbeoordeling voor de WAO plaats vond. Personen waren waarschijnlijk huiverig voor de claimbeoordeling WAO en herstelden alsnog voordat zij deze beoordeling moesten ondergaan.

Uiteindelijk passeert 14% van de 13e-weeks-gevallen in het post-VLZ-tijdvak de twee-jaren-grens. Ten opzichte van de 22% die vroeger gold voor de 52-weeken-grens betekent dit een winst van circa 35% die toegeschreven mag worden aan het tweede ziektejaar binnen VLZ. Ergo, als gevolg van VLZ komen naar verhouding 35% minder personen aan bij de WIA-poort dan in het verleden bij de WAO-poort. Dit betreft dan de "normale" werknemers. Vangnetters vallen hier buiten omdat voor hen geen 13^e-weeks-melding geldt. Op dit moment is het gevonden percentage van 35% nog pas een eerste indicatie voor het effect van VLZ. Als het percentage echter door nieuwe analyses bevestigd wordt dan is dit de belangrijkste reden waarom de instroom in WIA zoveel lager is³².

4.4 Minder dan 35% AO: afgewezen voor WIA

Tot en met 6 november is er sprake van circa 14.200 afwijzingen binnen de 28.300 afgehandelde WIA-aanvragen. Personen die afgewezen zijn voor de WIA kunnen een beroep doen op de WW. Bij 53% van de afwijzingen constateren we een WW-aanvraag (zie tabel 4.8). Hierbij moet worden aangetekend dat er sprake is van een na-ijleffect waarbij een WW-aanvraag in een aantal gevallen pas enige tijd na de WIA-beslissing zal plaatsvinden. Zo blijkt van de afwijzingen tot en met juni 2006 dat 63% ultimo november een aanvraag voor een WW-uitkering heeft ingediend. De geconstateerde 53% is derhalve enigszins geflatteerd.

Naast de evidente WW-toekenningen en –afwijzingen na het tijdstip van de WIA-beslissing onderkennen we een categorie personen met een "onduidelijke WW-status". Deze categorie omvat personen bij wie we eveneens een WW-uitkering zien maar bij wie de aanvangsdatum van de WW-uitkering ligt vóór de datum van de WIA-beslissing. Het is mogelijk (waarschijnlijk) dat dit personen zijn die gedurende het beoordelingsproces al weten wat de uiteindelijke uitkomst zal zijn en die in afwachting van de definitieve beslissing al een aanvraag voor een WW-uitkering indienen. Een aanknopingspunt hiervoor vormt het gegeven dat bij ruim 60% van deze groep de WW-uitkering begint in het tijdvak tot drie maanden vóór het tijdstip van de definitieve WIA-beslissing.

Er is een duidelijk onderscheid tussen Vangnetters enerzijds en "normale" werknemers anderzijds. Zo is het percentage WW-aanvragen en –toekenningen duidelijk hoger bij Vangnetters dan bij niet-Vangnetters. Mogelijke verklaring hiervoor is de grotere afstand tot de arbeidsmarkt van Vangnetters of omdat zij zijn voortgekomen uit de vangnetgroep "zieke werklozen", naast overige flexwerkers de belangrijkste groep Vangnetters. Ook bij de "normale" werknemers is het percentage personen dat een beroep doet op de WW echter vrij hoog. Dit houdt in dat de eventueel ingezette re-integratiepogingen bij een aanzienlijk deel geen of weinig effect sorteren en uiteindelijk leiden tot een WW-aanvraag en (mogelijk) tot ontslag van de werknemer.

Tabel 4.8 Aanvragen WW bij afwijzingen WIA

	Vangnet	niet-Vangnet	Totaal
WW toegekend	49%	28%	34%
WW afgewezen	10%	6%	7%
onduidelijke WW status	18%	9%	12%
geen WW aanvraag	22%	57%	47%
totaal	100%	100%	100%
totaal aantal	4.067	10.102	14.169

³² In eerste instantie werd er van uitgegaan dat het effect van VLZ gelijk zou zijn aan het uitstroompercentage in eerste WAO-jaar, circa 12%

4.5 Wajong

De relatie tussen TOG en Wajong

In de afgelopen tijd is veel aandacht besteed aan de groei van de instroom in de Wajong. Voor deze groei zijn meerdere mogelijke verklaringen te geven: doorstroom vanuit de Bijstand, (zie hoofdstuk 2 en 8), het bekender worden van de Wajong door o.a. de intensivering van de samenwerking in het netwerk rondom jonggehandicapten en het bereiken van "nieuwe" groepen die eerder (om verschillende redenen) geen Wajong aanvroegen. Het wordt echter steeds duidelijker dat de groei van de instroom in de Wajong niet op zichzelf staat, maar dat het onderdeel is van een breder maatschappelijk verschijnsel. Zo is er ook een forse toename te zien in de aanvragen voor de TOG (Tegemoetkoming Onderhoudskosten thuiswonende Gehandicapte kinderen)³³ en in het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs. De vraag hierbij is welke ontwikkelingen er schuil gaan achter de toename van regelingen, zorg en onderwijs voor (jonggehandicapten) en of dit dezelfde achterliggende verschijnselen zijn die verantwoordelijk zijn voor de toename van de instroom in de Wajong. In deze paragraaf wordt vooral dieper ingegaan op de relatie tussen Wajong en TOG. Doordat het TOG volume explosief toeneemt wordt al snel gedacht dat dit op een later tijdstip zal leiden tot een nog snellere groei van de instroom in de Wajong. Deze conclusie is echter niet (bij voorbaat) juist.

De TOG is een regeling voor inkomensondersteuning voor jonggehandicapten. Ouders die gehandicapte kinderen thuis verzorgen en niet in een instelling plaatsen kunnen een vergoeding aanvragen voor de onderhoudskosten. De regeling wordt uitgevoerd door de SVB en geldt voor kinderen tussen 3 en 17 jaar. Daarna gaan zij werken en / of komen in aanmerking voor een uitkering zoals de Wajong. De regeling zou daarmee gezien kunnen worden als een voorgeborchte voor de Wajong. In 2000 zijn de criteria voor de TOG veranderd (uitbreiding doelgroep) en sindsdien stijgt het beroep op de regeling aanzienlijk. SZW heeft naar aanleiding van de ontwikkeling opdracht gegeven voor een nader onderzoek³⁴. De conclusie van het onderzoek is dat het bestand de komende jaren sterk blijft stijgen. De ontwikkeling gaat zelfs nog harder dan bij de Wajong. De vraag die opkomt is of dit een voorbode is voor een verdere stijging van de instroom in de Wajong.

Welke verklaringen geeft het onderzoek voor de stijging bij de TOG? Geconcludeerd wordt dat de groei voor het grootste deel het gevolg is van TOG-specifieke oorzaken (De TOG is een bestand in opbouw en de uitbreiding van de doelgroep). Er zijn echter ontwikkelingen die ook bij de Wajong een rol spelen. Het gaat daarbij met name om de invloed van het netwerk, het speciale onderwijs en veranderingen in de diagnostiek. Zo wordt de toegenomen bekendheid van de TOG-regeling bij ouders met een gehandicapt kind aangehaald. Bijvoorbeeld via het speciaal onderwijs of via verenigingen van ouders met kinderen met een specifieke handicap of stoornis. Ook bij de verklaring van de stijging van de Wajong wordt gewezen op het netwerk rond de jonggehandicapte als verklaringsbron. Voor beide regelingen geldt immers dat er geen automatisch recht op uitkering bestaat. De uitkering moet worden aangevraagd. Bekendheid met de uitkeringsmogelijkheid speelt dan een belangrijke rol. Dat geldt nog meer voor de TOG dan voor de Wajong.

Van bijzondere interesse zijn de uitspraken over de veranderingen in de diagnostiek. In de leeftijden tot 15 jaar is de instroomkans in de TOG van jongens twee tot drie zo hoog als die van meisjes. De toename van jongens is gepaard gegaan met een toename van het aandeel niet-gespecificeerde ("overige") psychiatrische stoornissen. Dit wordt afgeleid uit de resultaten van een in het kader van dit onderzoek gepleegde analyse van 991 TOG-aanvragen in 2006. Daaruit blijkt dat 56% van TOG-toekenningen plaats vindt in de groep overige psychiatrische stoornissen, stoornissen die bij jongens significant vaker voorkomen dan bij meisjes. Geconcludeerd wordt dat de groei van de TOG voor een deel is toe te rekenen aan een toename van kinderen met stoornissen in autismspectrum (ASS) en ADHD³⁵. Ook bij de Wajong zien we dat de stijging geconcentreerd is bij de niet-gespecificeerde overige psychiatrische stoornissen: diagnosecodes 697 "zwakzinnigheid" en 699 "Overige psychische stoornissen". Dit gaat gepaard met een toename

³³De vergoeding bedraagt momenteel €200,- per kwartaal.

³⁴Onderzoek TOG 2000 (Ape, oktober 2006).

³⁵Opgemerkt kan worden dat de toename van kinderen met deze stoornissen parallel loopt aan een relatief sterke toename van cluster 4 binnen het speciaal onderwijs. Cluster 4 omvat de zeer moeilijk opvoedbare kinderen, langdurige zieke kinderen anders dan met een lichamelijke handicap en kinderen van pedologische instituten (TOG 2000).

van het aandeel jongens (van 53% in 2002 naar ruim 57% in de eerste helft van 2006). Hoewel wij nog niet in staat zijn geweest om deze groep nader te specificeren, komen vanuit de uitvoering signalen dat genoemde stoornissen hier ook een rol spelen. Het Wajong dossieronderzoek zal nader uitsluitel moeten geven. De bevindingen bij de TOG vormen een belangrijke indicatie.

Ten behoeve van het TOG-onderzoek hebben wij een koppeling gemaakt tussen de uitstroom uit de TOG (uitstroom wegens het bereiken van de leeftijdsgrens) en de Wajong om te onderzoeken welke percentage van de TOG-kinderen doorstroomt naar de Wajong. Gekeken is naar jongeren in de relevante leeftijdsgroep (18 jaar) waarvan in de periode tussen het derde kwartaal 2003 en het vierde kwartaal 2005 de uitkering werd beëindigd. De groep bestond voor 59% uit jongens. Medio 2006 was aan 91% van deze groep een Wajonguitkering toegekend. Slechts 9% had geen Wajongtoekenning. Door de lengte van het toekenningsproces is het echter denkbaar dat nog niet iedereen, die uiteindelijk een Wajonguitkering zal krijgen, al een uitkering had op het moment van meting. Een aanwijzing daarvoor is het feit dat voor de recentere maanden het aantal dat nog geen Wajongtoekenning had toenam. Dat betekent dat er sprake is van onderregistratie. De verwachting is dat het percentage uiteindelijk hoger zal worden dan 91%. Vrijwel iedereen waarvan de uitkering wordt beëindigd vanwege het bereiken van de maximumleeftijd stroomt dus door.

Hoewel vrijwel iedereen doorstroomt is het aandeel van de TOG in de instroom in de Wajong beperkt. Het aandeel stijgt echter wel: van ruim 8% begin 2004 naar ruim 9% eind 2005. Omdat dit aandeel beperkt is, kan de stijging van de instroom de afgelopen jaren hoogstens voor een klein deel veroorzaakt zijn door het gestegen TOG-bestand.

Er is ook naar de samenstelling van de instroom met een TOG-achtergrond gekeken en naar de aard van de ziektebeelden. Daaruit bleek dat in 2005 bijna 60% uit jongens bestaat. Dit is iets hoger dan het aandeel in de totale Wajonginstroom (57%). De top-10 van de ziektebeelden van Wajongers met een TOG-historie is opgenomen in tabel 4.10. De tabel geeft ook een vergelijking met de totale Wajonginstroom. Als eerste valt op dat er maar vier diagnosecodes zijn die in beide top10's voorkomen (vet cursief aangegeven). In vergelijking met de totale instroom zijn aangeboren lichamelijke handicaps oververtegenwoordigd. Op zich is dat logisch, want de TOG is vergoeding voor het thuis verzorgen van kinderen die anders in een instelling zouden verblijven.

Tabel 4.9 Diagnose TOG met Wajong vergeleken met de Wajong, Top 10 in 2005

Diagnosecode Wajongers met TOG	%	Diagnosecode Wajongers totaal	%
P697: Zwakzinnigheid	56,4	P697: Zwakzinnigheid	40,1
A304: Chromosoomafwijking	10,1	P699: Overige psychische stoornissen	15,8
P699: Overige psychische stoornissen	9,9	P680: Schizofrenie	4,0
N309: Aangeboren afwijking zenuwstelsel	6,3	P643: Emotioneel instabiele pers. stoornissen	3,2
N602: Paralytisch syndroom	2,1	P648: Overige specifieke pers. stoornissen	2,5
N639: Spierdystrofie en myopathie	1,8	P652: Depressieve episode	2,2
A309: Aangeboren afwijking nno	1,7	N309: Aangeboren afwijking zenuwstelsel	1,8
N609: Aandoening centraal zenuwstelsel nno	1,1	A304: Chromosoomafwijking	1,6
N699: Overige ziekten van zenuwstelsel	0,8	P689: Overige niet-organische psychosen	1,5
A629: Stofwisselingsstoornissen nno	0,7	P619: Surmenage / aanpassingsstoornissen nno	1,3
Totaal top 10	90,3	Totaal top 10	74,0

Verder valt op dat ook bij de instroom met een TOG-achtergrond de twee codes (P697 en P699), die bij de totale Wajonginstroom het merendeel van de instroom vertegenwoordigen, prominent aanwezig zijn. Het aandeel is bij de TOG-groep zelfs groter dan bij de totale instroom. Het aandeel van beide diagnoses neemt in beide groepen toe. Bij de TOG-groep van 57% in 2003 naar ruim 60% in 2004 en 66% in 2005. Ook bij de totale Wajonginstroom is een toename van 10%-punt zichtbaar tussen 2003 en 2005. Een indicatie voor het feit dat beide regelingen in dezelfde periode aan dezelfde ontwikkelingen onderhevig zijn en niet op termijn. Bij de diagnosestelling voor TOG dan wel Wajong doet zich nog een opvallend verschijnsel voor met betrekking tot de beide codes. Waar bij de Wajong de overgrote meerderheid wordt geclassificeerd onder de code P697, wordt bij de claimbeoordeling voor de TOG de overgrote meerderheid geclassificeerd onder de code P699 (56% onder P699 tegen 10% onder P697³⁶). TOG-kinderen die instromen in de Wajong krijgen echter weer in de overgrote meerderheid de classificatie P697 (zie tabel 4.9). Het geeft aan dat de

³⁶ NB: Hier wordt niet verwezen naar de eerste kolom in tabel 4.9 maar naar de uitkomsten van de claimbeoordeling bij de aanvraag van een TOG-uitkering. Toevallig zijn de genoemde percentages gelijk aan de percentages in tabel 4.9. De verdeling is echter anders.

classificatie van de ziektebeelden die onder beide codes vallen niet eenduidig is. Het is een verdere aanwijzing dat de classificatie moet worden aangepast.

Conclusies

De (bijna volledige) doorstroom van TOG naar Wajong vormt maar een klein aandeel van de instroom in de Wajong (<10%). De TOG kan daarmee hoogstens een (klein) deel van de verklaring voor de instroomstijging bij de Wajong zijn. De TOG heeft ook eigen merites (bijv. thuis verzorgen) die er toe kunnen bijdragen dat het beroep erop explosief toeneemt. De TOG als voorbode en daarmee als voorspeller van de Wajong te zien, is dus niet goed mogelijk. Toename van de instroom in deze regelingen zegt wel iets over de ontwikkelingen bij de gezamenlijke risicopopulatie en nog meer over de gemeenschappelijke veranderingen in de diagnostiek. Bij beide zien we het aandeel van de groep "P697 zwakzinnigheid" en groep "P699 overige psychische stoornissen" toenemen. Daarin komt tot uitdrukking dat bepaalde ziektebeelden, die vroeger niet als zodanig werden herkend, nu wel een onderdeel vormen van het diagnosespectrum. Het is niet aannemelijk dat de verandering in de diagnostiek bij de TOG-claimbeoordeling los staat van de verandering in de diagnostiek bij Wajong-claimbeoordeling. We zien dan ook dat de toename van het aandeel van de diagnosegroep P697 en P699 bij beide regelingen tegelijkertijd en in dezelfde mate plaatsvindt.

4.6 aSB, stand van zaken herbeoordeling

In de periode vanaf 1 oktober 2004 tot en met 30 november 2006 zijn in totaal ongeveer 224.000 mensen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering opnieuw beoordeeld volgens de criteria van het aangepaste Schattingsbesluit Arbeidsongeschiktheidswetten (aSB). De uitkomsten van deze herbeoordelingen zijn samengevat in tabel 4.10. Driekwart (78%) had een WAO-uitkering, 3% een WAZ-uitkering en één op de vijf (19%) een Wajong-uitkering. Van 54.000 mensen is de uitkering beëindigd, van 27.000 mensen is de uitkering verlaagd; voor 134.000 mensen veranderde er niets in de uitkeringssituatie, en 9.400 mensen kregen een hogere uitkering.

Tabel 4.10 Uitkomsten van de herbeoordeling aSB (t/m 30-11-2006)

Uitkomst	WAO	WAZ	Wajong	Totaal
Beëindigd	28%	32%	7%	24%
Verlaagd	15%	16%	2%	12%
Gelijk	52%	47%	90%	60%
Verhoogd	5%	5%	1%	4%
Totaal	100%	100%	100%	100%
Aantal	174.000	6.800	43.600	224.400

Bij de Wajong blijft de uitkering in 9 van de 10 gevallen hetzelfde. De uitkomsten bij de WAZ zijn vergelijkbaar met die bij de WAO: ongeveer de helft behoudt dezelfde uitkering, 5 procent krijgt een hogere uitkering; het aandeel verlagingen bedraagt 15 procent. Bij de WAZ wordt de uitkering iets vaker beëindigd, wellicht speelt de hogere drempel voor toekenning hier een rol (25% verlies aan verdien capaciteit bij de WAZ versus 15% bij de WAO). De resultaten van de WAO-herbeoordelingen worden hierna nader geanalyseerd.

Aard van de aandoening

Bij de herbeoordeling aSB wordt onderscheid gemaakt naar de aard van de gezondheidsproblemen van de WAO-ers. Pijnklachten, vermoeidheidsklachten en psychische klachten zijn lastig te beoordelen. Er is vaak geen éénduidige oorzaak aan te wijzen voor de klachten. Bovendien is het moeilijk in te schatten in hoeverre de klachten ook het functioneren belemmeren en arbeidsparticipatie in de weg staan. Dit type klachten wordt ook wel aangeduid als 'moeilijk objectieveerbare aandoeningen' (o.a. chronische lage rugklachten en depressieve klachten). De medische benadering van dit type aandoeningen is in de afgelopen jaren gewijzigd. In tegenstelling tot een paar jaar terug, toen werd uitgegaan van passief herstel (rust), ligt nu het accent op activering en werkhervatting als voorwaarde voor (verder) herstel. Al met al redenen genoeg om bij de herbeoordeling aSB extra aandacht te besteden aan deze moeilijk objectieveerbare aandoeningen. Bij dit type aandoeningen wordt er daarom in sommige situaties een intensievere vorm van beoordeling toegepast. In zo'n geval wordt de beoordeling van de verzekeringsarts ter toetsing voorgelegd aan de stafverzekeringsarts. Dit kan leiden tot een bijgesteld oordeel, zonodig na een tweede beoordeling door een andere verzekeringsarts. In tabel 4.11 zijn de uitkomsten van de herbeoordeling weergegeven voor objectieveerbare aandoeningen en moeilijk objectieveerbare aandoeningen afzonderlijk, uitgesplitst naar psychische of somatische kwalen.

Tabel 4.11 WAO-herbeoordelingen aSB: uitkomsten per diagnosegroep

Diagnosegroep	Beëindigd	Lager	Gelijk	Hoger	Totaal
Somatisch oa	22%	15%	56%	7%	100%
Psychisch oa	6%	5%	85%	4%	100%
Somatisch moa	45%	20%	31%	4%	100%
Psychisch moa	28%	14%	53%	4%	100%

oa = objectieerbare aandoening; moa = moeilijk objectieerbare aandoening

Van de 7% WAO-ers met objectieerbare psychische aandoeningen zien slechts weinigen hun uitkering verlaagd of beëindigd worden (11%). Van de 19% WAO-ers met moeilijk objectieerbare somatische aandoeningen echter de meesten wel (65%). Daarna volgen de 34% WAO-ers met moeilijk objectieerbare psychische aandoeningen, van wie 42% de uitkering geheel of gedeeltelijk verliest. Tenslotte komt verlaging of beëindiging van de uitkering bij de 40% WAO-ers met objectieerbare somatische aandoeningen in 37% van de gevallen voor.

67.000 WAO-ers (39%) hadden bij de herbeoordeling een psychische aandoening, 53.000 WAO-ers (30%) hadden een aandoening van het bewegingsapparaat. Beide typen aandoening omvatten tezamen ruim 2/3 van alle herbeoordeelde WAO-ers (69%). Hieronder worden de uitkomsten gepresenteerd van de herbeoordeling van WAO-ers met de meest voorkomende afzonderlijke diagnoses binnen deze beide typen aandoeningen. 42.000 van de 67.000 herbeoordeelde WAO-ers met een psychische aandoening (62%) hadden één van de 10 meest voorkomende psychische aandoeningen. In tabel 4.12 staan ze vermeld met de daarbij behorende uitkomsten van de herbeoordeling aSB.

Tabel 4.12 WAO-herbeoordelingen aSB: psychische aandoeningen, (top-10)

Diagnose	Aantal	Beëindigd	Lager	Gelijk	Hoger	Totaal
Spanningsklacht (P109)	2.514	57%	17%	23%	4%	100%
Overspannenheid (P619)	4.158	43%	21%	31%	5%	100%
Post-traumatisch stress-stoornis (P620)	2.939	24%	12%	60%	4%	100%
Paniekstoornis (P630)	2.219	29%	14%	55%	3%	100%
Emotioneel instabiele persoonlijkheid (P643)	3.034	20%	9%	68%	3%	100%
Overige specifieke pers. stoornissen (P648)	3.921	22%	13%	61%	4%	100%
Bipolaire affectieve stoornis (P651)	2.567	10%	11%	74%	5%	100%
Depressieve episode (P652)	13.649	27%	15%	53%	5%	100%
Depressieve persoonlijkheid (P653)	2.616	21%	15%	59%	4%	100%
Schizofrenie (P680)	4.188	2%	2%	93%	2%	100%
Totaal	41.805	25%	13%	57%	4%	100%

Vetgedrukt twee eenduidig objectieerbare aandoeningen

27.000 van de 53.000 herbeoordeelde WAO-ers met een aandoening van het bewegingsapparaat (51%) hadden één van de 10 meest voorkomende aandoeningen van het bewegingsapparaat. In tabel 4.13 staan ze vermeld met de daarbij behorende uitslagen van de herbeoordeling aSB.

Tabel 4.13 WAO-herbeoordelingen aSB: aandoeningen bewegingsapparaat (top-10)

Diagnose	Aantal	Beëindigd	Lager	Gelijk	Hoger	Totaal
Bekkeninstabiliteit (G710)	1.112	49%	20%	27%	4%	100%
Chronische aspecifieke rugpijn (L103)	6.335	49%	20%	27%	4%	100%
Whiplash-letsel' (L550)	3.806	41%	24%	31%	4%	100%
Hernia, HNP L4-L5 of L5-S1 (L621)	4.413	29%	20%	45%	6%	100%
Overige discopathieën (L622)	2.233	34%	21%	40%	5%	100%
Postlaminectomiesyndroom (L623)	1.039	25%	20%	49%	6%	100%
Reumatoïde artritis (L632)	2.039	9%	11%	72%	8%	100%
Artrose van de knie (L642)	1.186	25%	22%	45%	7%	100%
Atrofie van Sudeck (L663)	1.575	19%	11%	67%	3%	100%
Fibromyalgie ('Reuma') (L698)	3.020	43%	19%	34%	4%	100%
Totaal	26.758	36%	19%	40%	5%	100%

Vetgedrukt vijf eenduidig objectieerbare aandoeningen

Herbeoordelingen WAO: trends in de uitkomsten

De uitkomsten van de WAO-herbeoordelingen vertonen duidelijke trends (zie tabel 4.14) Het aandeel beëindigingen daalt in de onderzochte periode continu van 40% tot 19%; het aandeel

uitkeringen dat ongewijzigd blijft bij herbeoordeling neemt toe van 49% tot 60%; het aandeel verhogingen neemt toe van 2% tot 6%. Vanaf het tweede kwartaal van 2005 blijft het aandeel verlagingen vrijwel gelijk, 15% tot december 2006.

Tabel 4.14 WAO-herbeoordelingen aSB: uitkomsten per kwartaal

Kwartaal	Beëindigd	Lager	Gelijk	Hoger	Totaal
2004-IV	40%	9%	49%	2%	100%
2005-I	38%	13%	46%	3%	100%
2005-II	34%	15%	47%	4%	100%
2005-III	31%	15%	50%	5%	100%
2005-IV	29%	15%	50%	5%	100%
2006-I	26%	15%	53%	5%	100%
2006-II	24%	15%	56%	5%	100%
2006-III	22%	14%	58%	6%	100%
2006-IV	19%	14%	60%	6%	100%
Totaal	28%	15%	52%	5%	100%

Op zoek naar de achtergronden van de veranderingen in uitkomsten is nader onderzocht of, en hoe de samenstelling van de groep herbeoordeelde WAO-ers is veranderd gedurende de periode vanaf oktober 2004. Alle WAO-ers onder de 50 jaar (op 1-7-2004) worden herbeoordeeld in volgorde van leeftijd: van jong naar ouder. Het aandeel oudere WAO-ers neemt systematisch toe in de loop van de onderzochte periode. Het aandeel vrouwen daalt over de hele periode licht: van 60 % tot 55%. De verdeling naar opleidingsniveau en het aantal voorheen gewerkte uren (maatmanomvang) blijft vrijwel gelijk over de hele periode. Het aandeel medische urenbeperking (30 uur of minder per week) neemt toe, van 19% in het laatste kwartaal van 2004 tot 26% in het laatste kwartaal van 2006. Ook het aandeel objectiveerbare somatische aandoeningen neemt toe: van 37% naar 44%. Dit gaat vooral ten koste van het aandeel moeilijk objectiveerbare aandoeningen, die van 54% naar 49% gaan. Deze veranderingen in gezondheidstoestand hangen samen met stijging van de leeftijd van de WAO-ers in de loop van de herbeoordelingoperatie. Ze zijn echter niet groot genoeg om de veranderingen in uitkomsten te verklaren. Vooral de toename in het maatmanloon, die sterk samenhangt met leeftijd en geslacht, is daarvoor verantwoordelijk (tabel 4.15). Ouderen verdienen doorgaans meer dan jongeren, mannen meer dan vrouwen.

Tabel 4.15 WAO-herbeoordelingen aSB: maatmanloon

Kwartaal	< €15	€15 tot €20	€20 tot €25	>= €25	Totaal
2004-IV	77%	17%	4%	2%	100%
2005-I	73%	21%	4%	2%	100%
2005-II	70%	23%	5%	2%	100%
2005-III	68%	24%	6%	3%	100%
2005-IV	66%	25%	6%	3%	100%
2006-I	64%	27%	6%	3%	100%
2006-II	62%	28%	7%	3%	100%
2006-III	61%	29%	7%	4%	100%
2006-IV	58%	31%	7%	4%	100%
Totaal	65%	26%	6%	3%	100%

5 Werk

De aantrekkende economie biedt veel kansen op de arbeidsmarkt. Toch zullen niet alle werklozen hiervan profiteren. Er is nog steeds een omvangrijk zittend bestand van langdurig werklozen waarvoor zwaardere re-integratiemiddelen moet worden ingezet. Onderzoek onder langdurige werklozen moet meer zicht bieden op factoren die de kansen op werk beïnvloeden. Als eerste stap is de actuele vraag naar bepaalde beroepen gelegd naast de uitgeoefende beroepen van de langdurig werklozen. Uit de analyse blijkt dat ongeveer 10.000 langdurig werklozen ervaring hebben in een beroep waar veel openstaande vacatures (eind september 25.000) zijn. Deze mensen maken wat werkervaring betreft een goede kans. Toch zijn ze nog niet aan het werk geraakt. Kennelijk spelen andere factoren, bijvoorbeeld competenties of obstakels voor re-integratie, een rol, net als de wensen van de werkgevers. Werklozen uit het zittend bestand noemen leeftijd het vaakst als belemmering. Dit gold echter ook voor de snelle werkhervatters, die ondanks deze belemmering wel aan de slag zijn gekomen. Andere veel genoemde belemmeringen zijn niet aansluitende opleiding en ervaring, ervaren gezondheidsproblemen en verminderde beschikbaarheid voor arbeid. Werkgevers vervullen hun vacatures aan de onderkant van de arbeidsmarkt het liefst met jongeren. Ze vragen niet vaak om werkervaring, maar als werkervaring wel wordt vereist, is dit belangrijker dan de juiste opleiding.

Een andere factor is het aanbod. Bijna 33.000 langdurig werklozen hebben een beroep waar weinig (CWI) vacatures open staan. Voor deze mensen lijkt re-integratie in ieder geval lastig, nog los gezien van overige belemmeringen. Re-integratie kost tijd en moet bovendien duurzaam zijn. Daarom is het voor UWV belangrijk om ook te kijken naar de toekomstige vraag naar arbeid. Waar liggen de kansen in de toekomst? De beste baankansen zijn er voor onderwijspersoneel en technische beroepen. Dit zijn geen beroepen waar werklozen gemakkelijk naar omgeschoold kunnen worden. Er zijn echter ook gunstige perspectieven voor de beroepsgroepen receptionisten en administratieve employees, politieagenten en beveiligingsemployees. Mogelijk liggen hier wel re-integratiekansen.

Voor UWV zijn de vraag naar arbeid en ook het aanbod grotendeels exogene gegevens. Hier kan UWV maar beperkte invloed op uitoefenen. Natuurlijk kunnen UWV en CWI op het gebied van preventie wel resultaat boeken. Maar waar UWV (samen met CWI) vooral invloed op uit kan oefenen is de match tussen vraag en aanbod. Hiervoor is meer inzicht nodig in de knelpunten en belemmeringen bij re-integratie. Niet alle knelpunten zullen beïnvloedbaar zijn. Maar voor een deel van de belemmeringen zal UWV re-integratiediensten kunnen inzetten om de mismatch zo veel mogelijk te verkleinen. De uitdaging is deze te onderkennen en toe te passen. De re-integratiecoach, voorzien van goede instrumenten en informatie, speelt hierbij een cruciale rol.

5.1 Resultaten zittend bestand: focus op de vraag naar arbeid

De aantrekkende economie biedt veel kansen op de arbeidsmarkt. Het aantal openstaande vacatures staat op recordhoogte (219.000 eind september) en voor de komende jaren wordt nog meer krapte op de arbeidsmarkt voorspeld. Toch zullen niet alle werklozen hiervan profiteren. Tijdens eerdere perioden van hoogconjunctuur bleven er veel mensen aan de kant staan. De uitdaging is dat nu niet weer te laten gebeuren. Ook nu is er nog een omvangrijk zittend bestand van langdurig werklozen. Hoewel een belangrijk deel ervan werkervaring heeft die lijkt aan te sluiten op nu bestaande vacatures lukt het hen niet aan werk te komen. Hieruit blijkt dat – zoals in deze en vorige UKV-en werd betoogd – dit bestand waarschijnlijk steeds moeilijker te re-integreren wordt en dat zwaardere middelen ingezet zullen moeten worden. Naast de genoemde werkervaring spelen andere factoren ook een belemmerende rol. Daarvoor wordt gedacht aan benodigde zwaardere competenties en vaardigheden, aan zoekgedrag en werkattitude van de werkloze, en aan gedrag en eisen van werkgevers m.b.t. potentieel aan te trekken medewerkers. Wezenlijk is het dus om tijdig te onderkennen wat de essentiële belemmeringen zijn en hoe die geëlimineerd kunnen worden. Door re-integratieactiviteiten zullen de relevante belemmeringen weg genomen moeten worden. Daarbij is nog van belang dat gereïntegreerd moet worden voor de arbeidsmarkt van morgen, niet voor die van vandaag of gisteren. De daarvoor benodigde kennis moet in een uitgebreid (maar niet langdurig) onderzoeksproject worden verzameld teneinde het succes van op vacatures gerichte re-integratie te vergroten. Hier worden de resultaten van eerste verkenningen gepresenteerd.

Tabel 5.1 selectie uit Top-40 Vraag beroepen, waarbij vraag groter is dan aanbod

Beroep	Openstaande vacatures cwi september		Laatst uitgeoefend beroep zittend bestand		Beroep van eerste voorkeur		
	nr.	aantal	%	aantal	%	aantal	%
productiemedewerker industrie (eenvoudige machine bedienen)	1	3.063	4,8	1.905	1,8	1.523	1,4
callcentermedewerker, telemarketeer, verkoopmedewerker binnendienst	3	2.837	4,4	293	0,3	221	0,2
magazijnmedewerker (logistiek)	5	1.937	3	0		1.013	0,9
kelner, serveerster	6	1.596	2,5	1.362	1,3	879	0,8
betontimmerman, bouwvaktimmerman (lager)	8	1.427	2,2	980	0,9	286	0,3
arbeider tuinbouw	9	1.209	1,9	563	0,5	385	0,4
elektricien-installeteur (bouwnijverheid), elektrotechnisch bankwerker-monteur (motoren); elektromonteur huish elektr apparaten (middelbaar)	11	984	1,5	118	0,1	348	0,3
bedrijfspolitie-agent, militair onderofficier	12	954	1,5	0		0	
metselaar, tegelzetter, voeger, steenbewerker	13	916	1,4	150	0,1	104	0,1
adspirant agent politie; militair lagere rangen dan onderofficier; portier (excl hotel); bewaker (lager)	15	886	1,4	481	0,4	1.107	1,0
instellings-, dieetkok; kok (middelbaar)	16	858	1,3	383	0,4	270	0,2
hulparbeider tuinbouw	17	828	1,3	369	0,3	40	0,0
allround loodgieter	19	705	1,1	104	0,1	59	0,1
constructiebankwerker (incl samenbouwen; middelbaar)	20	685	1,1	139	0,1	23	0,0
wegenbouwarbeider, grondwerker bouw, straatmaker	21	679	1,1	585	0,5	207	0,2
monteur lift-, boorinstallaties, machines, werktuigen (excl installatietechniek)	22	644	1	334	0,3	57	0,1
sjouwer, opperman	24	640	1	362	0,3	132	0,1
gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg, inrichtingsassistent (middelbaar)	26	600	0,9	178	0,2	347	0,3
fijnbankwerker, gereedschapsmaker (middelbaar)	27	591	0,9	109	0,1	183	0,2
sanitair-, verwarmingsinstallateur (aanleg en onderhoud); gas-, pijpfitter	29	547	0,8	343	0,3	113	0,1
algemeen onderhoudsman: timmeren, gas, water, elektro (eigen gebouw; middelbaar)	30	542	0,8	57	0,1	187	0,2
oliebollen-, poffertjesbakker, snackbarbediende (frituur)	32	501	0,8	41	0	0	
soldeerder, metaalbrander, -snijder, -sloper; lasser (lager)	33	494	0,8	343	0,3	196	0,2
detailhandelaar middelgroot bedrijf (excl slagerij)	35	460	0,7	194	0,2	83	0,1
huisschilder, verfspuiter (excl constructiewerk, wegmarkering, auto's, decoratie aardewerk)	36	446	0,7	266	0,2	206	0,2
schoonmaker machines, gebouwen, installaties, produkten (geen walselij-, gieterij-produkten)	39	387	0,6	141	0,1	0	
	sub-totaal	25.416	40	9.800	9	7.967	7
Overig		39.008	61	98.700	91	100.533	93
Totaal		64.424	100	108.500	100	108.500	100

Een uitgebreide rapportage met daarin verbanden tussen de verschillende variabelen (competenties, attitude, werkzoekgedrag etc.) staat gepland voor voorjaar 2007. Vooruitlopend op deze rapportage zijn er analyses uitgevoerd om te onderzoeken welke werklozen beschikken over veelgevraagde beroepskwalificaties. Als bron voor de vraag naar arbeid is gekozen voor de openstaande vacatures bij het CWI eind september (is ongeveer 30% van de totale openstaande vacatures). Uit de vacatures zijn de meest gevraagde beroepen geselecteerd: de top-40 Vraag. Door deze vraag te leggen naast de laatst uitgeoefende beroepen in het zittende bestand wordt

een indicatie gekregen over hoeveel mensen uit het zittend bestand ervaring hebben in een beroep met nog veel vacatures.³⁷

Ongeveer 32.000 langdurig werklozen (29% van het zittende bestand) hebben werkervaring in een van de top- 40 Vraag beroepen. Of men daadwerkelijk aan de slag kan, hangt naast andere factoren natuurlijk ook af van of het aanbod³⁸ de vraag niet overstijgt. Van 26 beroepen uit de top 40 vraag zijn er op dit moment meer vacatures dan aanbod van langdurig werklozen. Het gaat hierbij om meer dan 25.000 vacatures en bijna 10.000 langdurig werklozen. In tabel 5.1 worden deze 26 beroepen weergegeven. Als men alleen kijkt naar beroepskwalificatie lijken deze mensen een reële kans te hebben op reïntegratie in hun vorige beroep. Toch zijn deze mensen nog niet aan het werk. Nader onderzoek moet uitwijzen welke factoren en belemmeringen de re-integratie van deze mensen in de weg staan, en hoe die belemmeringen geëlimineerd kunnen worden.

5.2 Zittend bestand: focus op het aanbod van arbeid

Een andere invalshoek is de aanbodkant. Als er veel langdurige werklozen zijn met een beroep waar weinig vraag naar is, bemoeilijkt dat de re-integratie.

Tabel 5.2: Aanbod zittend bestand versus aantal vacatures, werkhervattingskans

Beroep	Laatst uitgeoefende beroep Zittend bestand september		Openstaande vacatures cwi september		Kans op werk binnen jaar instroom 2005		
	aantal	%	aantal	%	man	vrouw	%
administratief employé (eenvoudige)	4.860	4,5	295	0,5	43%	40%	40%
winkelbediende, markt-, straatverkoper (excl kiosk, vlees)	4.192	3,9	2.970	4,6	41%	35%	36%
assistent-boekhouder, boekhouder, bedrijfskassier	3.277	3,0	640	1,0	49%	42%	44%
glazenwasser, interieurverzorgers, keukenknecht, medewerker	2.616	2,4	2.055	3,2	29%	24%	25%
receptionist, baliemedewerker	1.850	1,7	384	0,6	36%	35%	35%
vrachtwagenchauffeur	1.655	1,5	1.451	2,3	51%	42%	50%
lader, lossers, pakhuis-, magazijnknecht, verhuizer	1.451	1,3	889	1,4	43%	37%	42%
programmeur (geen systeem-, wetens-), computeroperator,	1.265	1,2	492	0,8	45%	36%	43%
ELEMENTAIRE BEROEPEN	1.178	1,1	0	0,0			
productieplanner, werkvoorbereider (administratief)	1.131	1,0	305	0,5			
docent basisonderwijs, algemeen vormende vakken	1.096	1,0	29	0,0	34%	40%	39%
groothandelaar, makelaar in roerende goederen, effecten	1.057	1,0	42	0,1	53%	---	52%
commercieel-administratief medewerker verkoopafdeling	1.042	1,0	751	1,2	52%	44%	48%
procesoperator glas-, aardewerk-, papier-, textiel-, voeding	1.020	0,9	301	0,5	43%	38%	42%
typist-telefonist-receptionist	898	0,8	0	0,0			
kassamedewerker	893	0,8	261	0,4	40%	32%	33%
alpha-hulp; gezins-, bejaardenverzorgende thuiszorg	893	0,8	398	0,6	36%	31%	31%
facturist; assistent boekhouder, bedrijfskassier, loonadm.	885	0,8	263	0,4	41%	37%	37%
stenotypist; secretaresse (excl directie- en medisch; lager)	847	0,8	0	0,0			
machinebediende glas-, aardewerk-, papier-, textiel-, voeding	842	0,8	96	0,1	---	25%	27%
sub-totaal	32.947	30,4	11.622	18			
Overig	75.553	69,6	52.802	82			
Totaal	108.500	100	64.424		45%	37%	41%

Tabel 5.2 laat zien onder welke beroepen de langdurige werkloosheid hoog is en waar maar weinig openstaande CWI-vacatures zijn. Belangrijk bij dit soort exercities is om niet uit het oog te verliezen dat het gaat om 30% van de openstaande vacatures³⁹. De werkelijke omvang van de vacatures zal dus hoger liggen en kan een ander beeld scheppen van de aansluiting tussen vraag

³⁷ In kennismemo 06/28 "Eerste bevindingen onderzoek zittend bestand WW: arbeidsmogelijkheden en risico op regelovertreding" staat meer informatie over deze exercitie.

³⁸ In deze paragraaf wordt alleen gekeken naar het aanbod van langdurige werklozen. Andere groepen werkzoekenden worden buiten beschouwing gelaten maar zijn natuurlijk wel concurrenten voor de openstaande vacatures.

³⁹ Het marktgebied van CWI ligt op 36%, dit is gebaseerd op het aantal ontstane vacatures.

en aanbod. Ook betekent dit niet automatisch dat er naar de hogere beroepen van langdurige werklozen geen vraag is, maar dat deze beroepen niet voorkomen onder de CWI-vacatures. Bijna 33.000 langdurig werklozen uit het zittend bestand hebben een beroep waarin er weinig openstaande (CWI) vacatures zijn. Het gaat vooral om administratief employés, receptionisten en balie medewerkers. De kans op werk was voor deze beroepen ook lager dan gemiddeld in 2006⁴⁰. Ervaring in deze beroepen heeft dus minder vaak binnen een jaar tot werk geleid.

5.3 Overige invloedrijke factoren aanbodkant

Een deel van de werklozen heeft werkervaring in een beroep met veel vacatures. Toch zijn deze mensen nog steeds werkloos. Naast de beroepskwalificaties zullen ook andere factoren van belang zijn voor het verkrijgen en behouden van werk. Het onderzoek naar het zittend bestand neemt zo veel mogelijk andere factoren mee, bijvoorbeeld competenties, belemmeringen, werkzoekgedrag, sociale omgeving, motivatie, attitudes, acceptatiebereidheid, noodzaak tot werken. Deze paragraaf zoomt in op de belemmeringen en competenties. In een volgende UKV komen de overige factoren aan de orde.

Obstakels voor re-integratie⁴¹

In het onderzoek dat wordt uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen zijn vragen naar obstakels voor werk zoeken en werk verkrijgen opgenomen die ontleend zijn aan de onderzoeksliteratuur op dit terrein. De respondenten uit het Zittend bestand WW geven aan dat deze factoren in hun situatie inderdaad belemmerend zijn voor re-integratie. Dit blijkt sterk te variëren per ervaren obstakel. Leeftijd wordt het vaakst genoemd als belemmering voor werkgevers om iemand aan te nemen (9 van de 10 langdurig werkzoekenden). Dit persoonskenmerk is niet te beïnvloeden. Het is dan ook verheugend om te constateren, dat dit mogelijke bewaar van werkgevers niet onoverkomelijk blijkt te zijn (ook bijna 8 van de 10 snelle werkhervatters (met vergelijkbare eigenschappen) rapporteren deze ervaring, maar zijn desondanks toch aan het werk gekomen). Niet aansluitende opleiding en werkervaring worden door de helft van de langdurig werkzoekenden ervaren als obstakel voor re-integratie. Dit is echter bij uitstek een persoonskenmerk dat wel beïnvloedbaar is. Bovendien blijkt ook dit probleem niet onoverkomelijk te zijn, getuige het grote aandeel snelle werkhervatters dat ondanks dit type problemen aan het werk is gekomen.

Ervaren gezondheidsproblemen worden eveneens vaker gerapporteerd door de respondenten uit het Zittend bestand WW dan door de snelle werkhervatters, evenals beperkingen in lichamelijk functioneren. Hier is nadere analyse nodig, vooral omdat het geschatte eigen werkvermogen niet veel minder is dan dat van de groep snelle werkhervatters.

Een belangrijk verschil met de groep snelle werkhervatters is ook de verminderde beschikbaarheid voor arbeid van de respondenten uit het Zittend bestand. De langdurig werkzoekenden geven aan dat zij minder vaak full-time inzetbaar zijn, bijna een kwart van hen heeft inkomsten uit arbeid naast een gedeeltelijke WW-uitkering. Onderzoek moet uitwijzen om hoeveel uur dit precies gaat.

Competenties

Zijn er verschillen te vinden in het bezitten van competenties (of personeigenschappen)⁴² tussen de groepen werkenden, snelle werkhervatters en zittend bestand? De hypothese is dat mensen met een hoger niveau van competenties ook sneller het werk hervatten. In het RUG-onderzoek zijn er 51 "zachte" competenties gemeten met behulp van 159 stellingen⁴³. Bij het interpreteren van de voorlopige resultaten moet rekening gehouden worden met het feit dat de data nog niet gewogen zijn en dat de responsgroepen onderling van elkaar kunnen verschillen wat betreft leeftijd, geslacht, huishoudgrootte, opleiding etc. Uit de eerste voorlopige resultaten komt naar voren dat er 37 competenties zijn die een significant verschil laten zien tussen het zittend bestand en de snelle werkhervatters. Tabel 5.3 geeft de competenties weer, waarbij de scores van de werkhervatters significant hoger zijn dan die van het zittend bestand en die ook volgens een discriminantanalyse het meest bijdragen aan de verschillen tussen de groepen.

⁴⁰ De kans op werk geeft hier weer welk deel van het instroomcohort 2005 t/m september, met een bepaald beroep, binnen een jaar weer aan het werk was (ongeacht in welk beroep).

⁴¹ In het eerder genoemde kennismemo "Zittend bestand WW: indicaties voor re-integratiekansen en handavingsrisico's" wordt ruim (cijfermatig) aandacht besteed aan mogelijke obstakels voor re-integratie.

⁴² Zoals in UKV 06-III (H.5) staat vermeld worden verschillende competentietalen gebezigd.

⁴³ Respondenten konden de stellingen beantwoorden aan de hand van een vier-puntsschaal (1 niet mee eens ... 4 volledig mee eens).

In de eerste kolom staan de competenties waarin de werkhervatters zich wel onderscheiden van het zittend bestand, maar niet van de werkenden. Zo scoren snelle werkhervatters bijvoorbeeld hoger op representativiteit en klantvriendelijk ten opzichte van het zittend bestand, maar deze items springen er niet uit bij de werkenden. Het lijkt er op dat deze competenties vooral belangrijk zijn tijdens de sollicitatieprocedure. Andere voorbeelden zijn geduld op kunnen brengen, verantwoordelijkheid en betrouwbaarheid.

Tabel 5.3 Competenties die significant verschillen

Werkhervatters > Zittend bestand	Lang werkenden > Werkhervatters > Zittend bestand	Werkhervatters > Lang werkenden > Zittend bestand
geduld op kunnen brengen	langdurig in hoog tempo werken	snel schakelen
verantwoordelijkheid	specifieke vaardigheden	schriftelijk communiceren
betrouwbaarheid	initiatief nemen	aanpassingsvermogen
representativiteit	zelfstandig kunnen werken	leerorientatie
klantvriendelijkheid		organisatiebewustzijn
zonder discussie opdrachten uitvoeren		tegenslagen incasseren
		mondeling communiceren

In de middelste kolom staan de competenties waarbij de werkenden het hoogst scoren en daarna de werkhervatters. Deze competenties, zoals zelfstandig kunnen werken, lijken belangrijk te zijn voor het behouden en verkrijgen van werk. In de 3^e kolom staan de competenties waarbij de werkhervatters het hoger scoren dan zowel de werkenden als het zittend bestand. Deze zijn dus ook van belang voor het behouden van werk, maar vooral ook voor het hervatten van werk.

Er zijn ook competenties waarbij er geen verschil lijkt te zijn tussen de drie groepen zijn: afspraken nakomen, op tijd zijn, kwaliteitsgericht, ordelijkheid, voortgangscntrole, kwaliteitscontrole, te voren plannen/organiseren en volgens planning werken

5.4 Factoren die van belang zijn voor werkgevers

Over welke beroepen en opleidingsniveaus het meest gevraagd zijn, is al het een en ander bekend, onder andere via CWI bronnen en de ROA prognoses. Welke competenties daarbij nodig zijn, nu en in de toekomst, moet nog in kaart gebracht worden. UWV wil op dit gebied graag met de ketenpartners samenwerken om te komen tot een gemeenschappelijk register. Over de andere eisen van de werkgevers is minder bekend. Vanuit de werkgeversorganisaties komen wel globale signalen naar voren zoals: de werknemer moet op tijd komen, niet alleen op maandag maar ook de rest van de week, en hij moet gewoon zijn werk doen. SEO heeft onderzoek gedaan naar factoren die voor de werkgever belangrijk zijn bij de beslissing om iemand wel of niet uit te nodigen voor een sollicitatiegesprek en uiteindelijk wel of niet aan te nemen⁴⁴. Het onderzoek richt zich op de lagere segmenten van de arbeidsmarkt, op maximaal VMBO niveau. Gezien het grote aandeel laag opgeleiden onder de werklozen zijn de resultaten van dit onderzoek voor UWV zeer relevant.

Wat bepaalt dat een werkgever iemand uitnodigt? En wat bepaalt dat de werkgever iemand daadwerkelijk aanneemt? Bij dit onderzoek heeft SEO gebruik gemaakt van fictieve profielen van werkzoekenden en deze voorgelegd aan een subgroep van het Interview/NSS internetpanel. Elk panellid kreeg twaalf fictieve profielen voorgelegd met een beperkte set kenmerken waarbij de vraag werd gesteld of ze deze fictieve personen wel of niet zouden uitnodigen voor een gesprek. Vervolgens zijn er zes profielen voorgelegd met een uitgebreidere set kenmerken waarbij de vraag aan de orde kwam of ze deze mensen een baan zouden aanbieden en zo ja met wat voor contract.

SEO concludeert dat het aantal werklozen per vacature bij de laagopgeleiden hoger is dan bij de middelbaar en hogere opgeleiden. De gemiddelde kans om te worden aangenomen ligt rond de 6%. De laagopgeleiden moeten dus behoorlijk concurreren met elkaar. Werkzoekenden die zowel voldoen aan de opleidings- als ervaringseis hebben de hoogste kans. Bij de vacatures aan de onderkant wordt vaak geen ervaring geëist, maar als het wel wordt geëist is het ook van groter belang dan de opleiding. Op dit aspect kunnen werklozen een voordeel hebben, zij hebben namelijk in ieder geval werkervaring. Een andere belangrijke factor is de manier waarop de sollicitant binnenkomt. Werkzoekenden die via een medewerker van het bedrijf of een kennis binnen komen

⁴⁴ Graaf- Zijl, M. De, Berkhout, P., Hop, P., Graaf, D. De (2006), De onderkant van de arbeidsmarkt vanuit werkgeversperspectief.

hebben een duidelijk grotere kans. Voor de werklozen is hun netwerk dus van belang. Ook leeftijd speelt een rol. Werkgevers vervullen hun lagere vacatures het liefst met jongeren, omdat ze goedkoper zijn. Het feit dat iemand een WW-uitkering heeft lijkt voor de werkgever geen belemmering te zijn om iemand uit te nodigen. Voor arbeidsongeschikten is er een veel ongunstiger perspectief.

Bij de beslissing om iemand daadwerkelijk aan te nemen komen dezelfde kenmerken naar voren. Wat verder van belang is de taalbeheersing, de motivatie en uiterlijke kenmerken. Werkzoekenden moeten dus de Nederlandse taal goed kunnen beheersen, op tijd komen en tijdens het gesprek de werkgever aan kijken, en liefst geen opvallende uiterlijke kenmerken zoals piercings hebben.

SEO heeft ook de invloed van verschillende beleidsmaatregelen getest zoals loonkostensubsidie, no risk polis voor ziekte en een niet-goed-geld-terug garantie. Al deze maatregelen lijken maar marginaal effect te hebben, het gedrag van de sollicitant is van grotere invloed.

De gekozen onderzoeksopzet heeft wel beperkingen. Zo is het niet duidelijk of het geënquêteerde panel representatief is voor de totale groep werkgevers. Door de keuze om te werken met profielen worden maar een beperkt aantal kenmerken gevraagd. Het kan dus voorkomen dat aspecten die voor de werkgever zeer belangrijk zijn niet zijn meegenomen in het onderzoek. Toch biedt dit onderzoek wel aanknopingspunten voor UWV om, in samenwerking met CWI, duidelijker in beeld te krijgen wat belangrijk is voor werkgevers, zodat daar in de re-integratietrajecten voor de (langdurig) werklozen meer rekening mee gehouden kan worden. Alle partijen zijn er ten slotte bij gebaat dat de mismatch tussen vraag en aanbod zo minimaal mogelijk wordt.

5.5 Vraag naar werk in de toekomst

Al eerder kwam aan de orde dat een deel van de langdurig werklozen niet over beroepservaringen beschikken waar op dit moment veel vraag naar is. En bij sommige beroepen is er nu misschien nog wel veel vraag, maar zal dat in de toekomst veranderen. Voor UWV is van belang om te kijken naar wat de gevraagde beroepen zijn op de langere termijn. Prognoses over vacatures per beroep zijn er niet. Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) maakt wel prognoses voor het verwachte aantal baanopeningen tot 2010 naar beroepsgroep. Een beroepsgroep bestaat uit een clustering van bepaalde beroepen⁴⁵. Prognoses op een lager aggregatieniveau zijn volgens de toonaangevende instituten niet betrouwbaar genoeg.

Baanopeningen bestaan uit de vervangingsvraag en de uitbreidingsvraag. Voor de aanbodkant kijkt ROA naar schoolverlaters en kortdurende werklozen. Door het aanbod met de vraag (baanopeningen) te combineren ontstaat er een indicator voor eventuele krapte op de arbeidsmarkt (ITKB)⁴⁶. De indicator bestaat uit vier typeringen rond de verwachte krapte, van vrijwel geen tot groot. Voor UWV zijn de beroepsgroepen waar grote krapte wordt voorspeld interessant. Hier schiet namelijk het verwachte aanbod van schoolverlaters en kortdurende werklozen tekort, wat kansen biedt voor langdurige werklozen. Deze moeten dan natuurlijk wel over de juiste beroepskwalificaties beschikken.

De beste baankansen tot 2010 zijn er voor docenten en voor de technische beroepen zoals weg- en waterbouwkundigen, metaalarbeiders en elektrotechnici. De voorspelde krapte ontstaat niet zozeer door een groot aantal verwachte baanopeningen, maar door het lage aanbod van goed geschoolde mensen. Dit zijn echter geen beroepen waar veel werklozen gemakkelijk naar omgeschoold kunnen worden.

Tabel 5.4 laat ter illustratie een aantal beroepsgroepen zien waarbij het toekomstige arbeidsmarktperspectief gunstig is (de ITKB is groot en er zijn relatief veel baanopeningen, zie kolom 1 en 2). De laatste twee kolommen geven de instroom in werkloosheid weer in 2005, en de kans op werk binnen een jaar. Aannemers en bouwvakkers zullen in de toekomst makkelijk aan de slag komen. Dat dit nu ook al geldt voor de werklozen, is te zien aan de relatief hoge werkherlevingskans (gemiddeld is deze 41%). Receptionisten en administratieve employés komen nu moeizaam aan de slag, maar in de toekomst zijn er wel gunstige perspectieven. Hetzelfde geldt voor politieagenten en beveiligingsemployés. Omdat het hier gaat om geclusterde beroepsgroepen kan het zijn dat de werklozen een net iets ander beroep hebben uitgeoefend met andere

⁴⁵ Hoe de beroepen zijn geclusterd is te vinden in de ROA - Classificatiegids 2002.

⁴⁶ ITKB: "Indicator Toekomstige Knelpunten in de personeelsvoorziening naar Beroep"

kwalificaties. Of dat hier zwaardere competenties worden gevraagd. Voor deze beroepsgroepen kan uitgezocht worden wat de specifieke eisen zijn en welke (op gebied van ervaring en andere factoren) bepalend zijn. Voorts speelt of en hoe met behulp van een traject of andere re-integratiedienst werklozen hun kwalificaties kunnen verbeteren om hun re-integratiekansen te vergroten.

Tabel 5.4 Baanopeningen⁴⁷, instroom en werkervattingskans naar ROA-beroepsgroep

Beroepsgroep	Baan- openingen tot 2010	ITKB	instroom WW 2005	Huidige werk- kans
Aannemers en installateurs	63.000	groot	8.933	60%
Bouwvakkers	55.100	groot	13.809	55%
Receptionisten en administratieve employés	50.900	groot	23.415	36%
Monteurs	40.500	groot	6.339	50%
Architecten en bouwkundig projectleiders	19.500	groot	1.082	54%
Metaalarbeiders	18.900	groot	4.179	50%
Artsen	18.200	groot	1.439	47%
Vakkenvullers	16.700	groot	1.089	36%
Elektromonteurs	16.300	groot	4.182	56%
Mechanisch operators	15.400	groot	3.126	36%
Politieagenten, onderofficieren en beveiligingsemployés	15.000	groot	384	33%
Bankwerkers en lassers	13.200	groot	4.164	54%
Productieplanners	10.100	groot	2.646	46%
Weg- en waterbouwkundige vakkrachten	9.700	groot	1.454	56%

Tot slot

Het economische tij is gunstig maar dat wil niet zeggen dat alle werklozen makkelijk aan de slag komen. UWV heeft te maken met een groep langdurig werklozen die, zelfs als ze werkervaring hebben in een veel gevraagd beroep, toch moeilijk aan het werk komen. De eerste analyses lijken er op te wijzen dat er verschillen zijn tussen langdurig werklozen en werkervattingskans wat betreft competenties, ervaren belemmeringen en beschikbaarheid voor arbeid. Een integrale analyse, waarbij de verbanden tussen verschillende factoren worden onderzocht, zal meer duidelijkheid bieden wat de essentiële belemmeringen bij wie zijn. Vervolgens wordt bekeken of deze belemmeringen weggenomen kunnen worden door re-integratieactiviteiten, en zo ja hoe. Op persoonsniveau moet dit onderkend worden, zodat voor hem een adequaat traject kan worden ingekocht of geadviseerd. Een belangrijke rol hierbij is weggelegd voor de re-integratiecoach, die voorzien moet zijn van de nodige skills, tools en kennis. Dan kan UWV zijn diensten beter inzetten. Belangrijk hierbij is de focus op de toekomstige arbeidsmarkt. Overigens zijn niet alle factoren door UWV zelf direct te beïnvloeden. Zo ervaren de meeste langdurige werklozen bijvoorbeeld hun leeftijd als belemmering bij het solliciteren. Ook werkgevers zelf geven aan liever jongeren aan te nemen voor vacatures aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Er moet dus ook een omslag komen in het denken over ouderen.

⁴⁷ De gegevens uit de eerste twee kolommen komen uit het ArbeidsmarktInformatieSysteem van ROA.

6 Handhaving

Het aantal fraudeconstateringen is in het derde kwartaal met 14% gedaald ten opzichte van het tweede kwartaal. Zowel het aantal nulschades als het aantal schades is gedaald. De oorzaak van de afname van de nulschades is de verdere afname van het aantal te late herstelmeldingen in de ZW. De afname van het aantal schades komt enerzijds door de stagnatie van het aantal GVI signalen als gevolg van de overgang naar de polisadministratie. Anderzijds dalen de schades die vanuit de interne signalen worden geconstateerd. Ondanks de daling blijft voor heel 2006 een kleine stijging van het aantal fraudeconstateringen ten opzichte van 2005 te verwachten.

Het aantal maatregelwaardige overtredingen in 2006 daalt naar verwachting met ruim 25% ten opzichte van 2005. Bij alle wetten is sprake van een daling. Bij de WW is vooral een afname te zien van het aantal overtredingen in het kader van de sollicitatieplicht en bij verwijtbare werkloosheid. De afname van het aantal overtredingen in het kader van de sollicitatieplicht is toe te schrijven aan de daling van het aantal WW uitkeringen en de afname van het aantal niet-opgelegde maatregelen. Maatregelen die niet worden opgelegd omdat bij nadere controle is gebleken dat er geen sprake is van een overtreding worden vanaf mei 2005 niet meer als overtreding geteld. De versoepeling van de toets op verwijtbare werkloosheid is de oorzaak van de afname bij verwijtbare werkloosheid.

6.1 Inleiding, enige begrippen

In dit hoofdstuk staan de ontwikkelingen op het gebied van handhaving centraal. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen fraude en maatregelwaardige overtredingen. Fraude is het niet nakomen van de informatieplicht, ofwel het (bewust of onbewust) verstrekken van onjuiste of onvolledige informatie of het niet doorgeven van informatie die rechtstreeks van invloed is op het recht, de hoogte en/of de duur van de uitkering. Het niet of onjuist doorgeven van inkomsten valt onder fraude. Als informatie over inkomsten administratief traceerbaar is, is er sprake van witte fraude, als dit niet het geval is spreken we van zwarte fraude. Bij overige fraude gaat het om gegevens die geen betrekking hebben op inkomsten, maar toch van belang zijn voor de hoogte en duur van de uitkering, zoals een te late herstelmelding bij de ZW. Als er fraude wordt geconstateerd wordt een sanctie opgelegd. De soort en hoogte van de sanctie wordt in eerste instantie bepaald door het schadebedrag. Indien er sprake is van een nulschade⁴⁸ wordt een waarschuwing gegeven, tenzij er sprake is van recidive. In dat geval wordt een boete opgelegd. Bij schadebedragen tot 6.000 wordt een administratieve boete, van in principe 10% van het schadebedrag, opgelegd. Bij bedragen vanaf 6.000 euro kan een proces-verbaal worden opgemaakt. Als er sprake is van een schadebedrag wordt het teveel aan uitgekeerd bedrag bovendien terug- en ingevorderd.

Bij maatregelwaardige overtredingen gaat het enerzijds om het niet of onvoldoende meewerken aan het voorkomen van een uitkering of aan re-integratie, zoals het nakomen van de sollicitatieplicht. Anderzijds gaat het om het niet of onvoldoende meewerken aan controlevoorschriften of onderzoek door UWV. Het verschil met fraude is dat er geen rechtstreeks gevolg ten aanzien van hoogte of duur van de uitkering kan worden vastgesteld. Als er een overtreding wordt geconstateerd kan een maatregel worden opgelegd of een waarschuwing worden gegeven. Een maatregel is een korting op de uitkering, de hoogte en duur van deze korting zijn afhankelijk van de soort overtreding. Maatregelen kunnen worden opgelegd tijdens de uitkering, maar ook al bij aanvraag. Indien men bijvoorbeeld verwijtbaar werkloos is geworden kan de WW-uitkering worden geweigerd.

6.2 Ontwikkelingen fraude

Aantal fraudeconstateringen in 3^e kwartaal 2006 gedaald

In het derde kwartaal 2006 is het aantal fraudeconstateringen met 14% gedaald ten opzichte van het tweede kwartaal. Zowel het aantal nulschades als het aantal schades is gedaald, met 18% respectievelijk 12%. De daling van het aantal nulschades wordt veroorzaakt doordat het aantal te late herstelmeldingen in de ZW in het derde kwartaal verder is afgenomen. De daling van het

⁴⁸ Bij een nulschade is er (nog) geen sprake van een schadebedrag, bijvoorbeeld omdat iemand naast de uitkering een bepaald bedrag mag bijverdienen.

aantal schades wordt enerzijds veroorzaakt doordat het aantal GVI (fraude)signalen is gedaald. In de vorige UKV'en is al melding gemaakt van de stagnatie van het aantal GVI signalen (samenloopsignalen tussen o.a. uitkeringen en dienstverbanden) als gevolg van de overgang naar de polisadministratie. Doordat er een doorlooptijd is tussen de ontvangst van een signaal en de afhandeling van fraude was deze stagnatie tot en met het tweede kwartaal 2006 niet duidelijk zichtbaar in de cijfers. Anderzijds dalen de schades die vanuit interne signalen worden geconstateerd.

In vergelijking met 2005 ligt het aantal fraudeconstateringen in 2006 nog wel iets hoger. Als gevolg van de daling van het aantal fraudeconstateringen in het derde kwartaal 2006 zijn de ramingen naar beneden bijgesteld. Op basis van de huidige ontwikkelingen blijft voor 2006 evenwel een kleine stijging (ca 4%) ten opzichte van 2005 te verwachten.

Tabel 6.1 Kerncijfers uitkeringsfraude

	2003	2004	2005	t/m 3e kw. 2006	t/m 3e kw. 2006 als % van 2005	raming 2006***	
(x 1.000)							
(onderzochte) fraudesignalen	–	–	37,3	39,9	107%	52,2	(53,3)
fraudeconstateringen	36,1	28,7	31,5	24,0	76%	32,8	(33,9)
nulschades	21,1	13,2	14,0	11,1	79%	14,6	(16,0)
schades	15,0	15,5	17,4	12,9	74%	18,2	(17,9)
schadebedrag (x € 1 mln)	24,9	23,5	25,4	19,1 ⁴⁹	75%	27,3	(26,9)
Gem. schadebedrag* (x € 1)	1.664	1.519	1.456	1.470	1%**	1.500	(1.503)
Gem. duur fraude (dagen)*	118	111	132	136	3%**	133	(137)
afdoeningspercentage	96%	96%	97%	97%	0%**	97%	(96%)
processen-verbaal	603	573	585	457	78%	600	(600)
boetes (x 1.000)	16,6	15,6	17,8	12,5	71%	17,5	(13,4)
waarschuwingen (x 1.000)	17,4	11,3	12,1	10,2	84%	13,4	(14,7)
boetebedrag (x 1 mln)	1,4	1,4	1,7	1,3	76%	2,1	(2,0)

* excl. nulschades

** mutatie t.o.v 2005

*** vorige raming tussen haakjes

Trefkans interne signalen herstelt zich enigszins, trefkans overige signalen blijft dalen

In het derde kwartaal 2006 is ook het aantal (onderzochte en afgehandelde) fraudesignalen gedaald, van ruim 15.000 in het 2^e kwartaal naar ruim 12.500 in het derde kwartaal 2006. In de vorige UKV is aandacht besteed aan de forse toename van het aantal fraudesignalen in de eerste helft van 2006 en de daling van de trefkans. Als een van de belangrijkste oorzaken werd de forse toename van het aantal interne signalen bij de ZW genoemd. Door administratieve oorzaken bleek dat een groot aantal onterechte signalen werden doorgegeven. In het derde kwartaal is het aantal interne signalen bij de ZW met 40% afgenomen ten opzichte van het tweede kwartaal. Hiermee is de trefkans - gedefinieerd als het percentage onderzochte (en afgehandelde) fraudesignalen dat heeft geleid tot een fraudeconstatering- bij de interne signalen enigszins hersteld, van 42% in het 2^e kwartaal naar 47% in het derde kwartaal 2006, maar blijft ver achter bij de trefkans in 2005 (90% bij interne signalen). Het herstel van de trefkans van interne signalen komt voor rekening van de ZW, bij de andere wetten blijft de trefkans van interne signalen dalen. Ook de trefkans van signalen vanuit bestandsvergelijking, loopt in het derde kwartaal verder terug, van 77% naar 71%.

Ontwikkelingen fraude naar wet

In tabel 6.2 zijn de fraudeconstateringen en schadebedragen voor de WW, WAO en ZW opgenomen. Ook zijn deze gerelateerd aan uitkeringsjaren respectievelijk uitgekeerd bedrag. Omdat er een doorlooptijd is tussen de periode waarin fraude plaatsvindt en de periode waarin fraude wordt geteld is bij de gerelateerde aantallen gebruik gemaakt van "gewogen noemers". Fraude die bijvoorbeeld in de eerste drie kwartalen van 2006 is geteld heeft voor een deel

⁴⁹ De schadebedragen in dit hoofdstuk wijken af van de cijfers in de kwartaalrapportages, omdat daar gebruik is gemaakt van productiecijfers.

plaatsgevonden in 2005 en eerdere jaren. De uitkeringsvolumes van deze jaren zijn naar rato in de noemer (uitkeringsjaren) opgenomen⁵⁰.

Tabel 6.2 Fraudeconstateringen WW, WAO, ZW

	2004	2005	t/m 3e kwartaal 2006	t/m 3e kwartaal 2006 als % van 2005
fraudeconstateringen				
WW	13.727	15.339	10.742	70%
WAO	4.277	5.205	4.133	79%
ZW	7.782	7.276	6.047	83%
schadebedrag (x 1 mln euro)				
WW	9,2	10,7	9,3	87%
WAO	9,0	9,0	5,8	64%
ZW	0,8	0,8	0,4	48%
fraudeconstateringen per 10.000 uitkeringsjaren				
				mutatie t.o.v
WW	494	506	486	-4%
WAO	55	67	73	9%
ZW	1.214	985	1.006	2%
schade per 100.000 euro uitgekeerd bedrag				
WW	236	252	287	14%
WAO	94	95	82	-14%
ZW	51	51	40	-21%

Het aantal fraudeconstateringen in de WW blijft achter bij 2005. Gerelateerd aan het aantal uitkeringsjaren ligt het aantal fraudeconstateringen WW ook iets lager dan in 2005. De daling van het aantal fraudeconstateringen in de WW wordt daarmee grotendeels verklaard door de daling van het aantal WW uitkeringen. Bij de WAO ligt het aantal fraudeconstateringen nog steeds hoger dan in 2005, maar in het derde kwartaal is wel weer een daling te zien. Omdat het WAO volume daalt, is het aantal fraudeconstateringen gerelateerd aan het aantal uitkeringsjaren hoger dan in 2005. De stijging van het aantal WAO constateringen tot en met het derde kwartaal 2006 (ten opzichte van 2005) komt voor rekening van WAO'ers ouder dan 50 jaar. Bij de WAO'ers tot 50 jaar is het aantal fraudeconstateringen ten opzichte van 2005 nauwelijks gestegen. De stijging van de WAO fraudeconstateringen lijkt daarmee niet te zijn toe te schrijven aan WAO'ers van wie de uitkering na herbeoordeling is verlaagd en die weer (meer) zijn gaan werken, zoals dit in de vorige UKV werd geopperd. Hoewel het aantal fraudeconstateringen in de ZW de laatste twee kwartalen is gedaald, ligt het totale aantal in 2006 nog steeds hoger dan in 2005. Dit wordt veroorzaakt door de eenmalige (forse) toename van het aantal te late hersteldmeldingen in het eerste kwartaal 2006.

6.3 Ontwikkeling maatregelwaardige overtredingen

Dalende trend maatregelwaardige overtredingen houdt aan

In de afgelopen kwartalen vertoont het aantal maatregelwaardige overtredingen een dalende trend. Ook in het derde kwartaal 2006 is het aantal overtredingen verder gedaald. In vergelijking met 2005 ligt het aantal in 2006 naar verwachting ongeveer 25% lager. De ontwikkelingen per wet zijn nagenoeg niet veranderd ten opzichte van het vorige kwartaal. Wel zijn, na een periode waarin geen ZW overtredingen werden geregistreerd in verband met de problemen met het ZW systeem, vanaf het derde kwartaal weer de eerste ZW overtredingen te zien. Wanneer het aantal maatregelwaardige overtredingen in de ZW weer op een normaal niveau komt is niet bekend.

⁵⁰ Voorbeeld: In de eerste drie kwartalen 2006 is 38% van de fraude geëindigd in 2006, 56% in 2005 en 5% in of voor 2004. In de noemer zijn deze percentages van de uitkeringsjaren in betreffende jaren opgenomen.

Tabel 6.3 Kerncijfers maatregelwaardige overtredingen

	2003	2004	2005	t/m 3e kw. 2006	Mutatie t/m 3e kw. 2006 - t/m 3e kw. 2005	raming 2006*	
Totaal aantal maatregelwaardige overtredingen (x 1.000)	235,1	226,6	196,7	111,9	-28%	146,1	(146,2)
WW	173,0	181,5	173,5	108,1	-19%	140,8	(141,3)
WAO/WAZ/Wajong	28,7	16,1	6,8	3,4	-37%	4,5	(4,5)
ZW	32,1	27,9	15,6	0,1	-99%	0,4	
TW/overig	1,3	1,1	0,8	0,3	-46%	0,4	(0,4)
afdoeningspercentage	85%	83%	83%	82%	0%	82%	(82%0)
opgelegde maatregelen (x 1.000)	132,1	122,6	104,3	52,5	-37%	68,7	(68,9)
waarschuwingen (x 1.000)	68,5	65,5	59,2	39,4	-11%	51,2	(51,4)

* vorige raming tussen haakjes

In tabel 6.4 is de top 5 van het aantal maatregelwaardige overtredingen bij de WW en de AO-wetten (excl. WIA) opgenomen. 88% van het totale aantal overtredingen in de WW komt voor rekening van deze top 5, bij de AO-wetten is dit 91%.

Bij de WW is vooral een daling te zien van het aantal overtredingen wat betreft het niet nakomen van de sollicitatieplicht en verwijtbare werkloosheid. Per 1 oktober 2006 is de toets op verwijtbare werkloosheid versoepeld. De versoepeling houdt in dat het de werknemer niet langer wordt aangerekend dat hij zich neerlegt bij zijn ontslag. Van verwijtbare werkloosheid is nu alleen sprake als de werknemer zelf ontslag heeft genomen zonder dat daar acute noodzaak voor bestond of als de werkgever de werknemer om een dringende reden heeft ontslagen, bijvoorbeeld wegens ernstig misdragen. Mogelijk is in de praktijk geanticipeerd op de nieuwe regel. Voor 2007 wordt een verdere daling van het aantal maatregelen verwijtbare werkloosheid verwacht. De omvang van de afname is op voorhand niet aan te geven, omdat niet bekend is bij hoeveel van de verwijtbare werkloosheidsgevallen het vóór 1 oktober 2006 ging om "het onvoldoende verweer voeren tegen het ontslag".

Tabel 6.4 Top 5 maatregelwaardige overtredingen WW en AO

	t/m 3e kwartaal 2005	t/m 3e kwartaal 2006	mutatie
WW			
niet nakomen sollicitatieplicht	43.510	28.907	-34%
te late WW melding	22.568	21.346	-5%
niet (tijdig) inleveren werkbriefje	24.599	20.559	-16%
niet inschrijven als werkzoekende	19.241	17.154	-11%
verwijtbare werkloosheid	10.727	7.277	-32%
Overig	13.071	12.862	-2%
WAO/WAZ/Wajong			
geen (tijdige) AO-melding	2.117	1.841	-13%
overige controlevoorschriften	708	533	-25%
niet/ te laat informatie en inlichtingen verstrekken	741	412	-44%
niet verschijnen / laten onderzoeken	446	163	-63%
niet (tijdig) melden feiten en omstandigheden	1.009	130	-87%
overig	312	303	-3%

Het aantal overtredingen wat betreft het niet nakomen van de sollicitatieplicht is tot en met het derde kwartaal 2006 met ruim een derde gedaald ten opzichte van dezelfde periode in 2005. Deze daling wordt ten eerste verklaard door de daling van het aantal WW uitkeringen. Ten tweede is het aantal overtredingen waarbij geen maatregel is opgelegd fors afgenomen. Dit komt omdat het vanaf mei 2005 mogelijk is onderscheid te maken tussen het niet opleggen van een maatregel omdat er na controle geen sprake blijkt van een overtreding en het niet opleggen van een maatregel omdat de klant wegens bijvoorbeeld persoonlijke omstandigheden niet in staat was de sollicitatieplicht na te komen. Doordat dit onderscheid nu in de registratie gemaakt kan worden, worden er minder overtredingen geteld.

Met de invoering van de poortwachertoets vanaf 1 januari 2007 wordt de controle op de sollicitatieplicht anders ingevuld. Re-integratiecoaches en CWI adviseurs krijgen dan de mogelijkheid om afspraken op maat met klanten te maken over hun sollicitatieactiviteiten. Dit betekent dat de sollicitatieplicht niet meer wordt bepaald aan de hand van 'vier keer solliciteren in vier weken'. Welke gevolgen deze wijziging heeft op het aantal overtredingen van de sollicitatieplicht is niet op voorhand te zeggen.

Wat betreft de AO-wetten blijkt vooral het niet (tijdig) melden van feiten en omstandigheden te dalen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het afschaffen van het jaarlijkse enquêteformulier, waarmee WAO'ers hun inkomsten moesten doorgeven. Dit is vervangen door een mutatieformulier.

6.4 Onderzoek rechten en plichten

Eind november is het jaarlijks onderzoek naar de bekendheid met rechten en plichten onder UWV klanten uitgezet. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek verantwoordt UWV zich in eerste instantie over de realisatie van de prestatie-indicator "bekendheid met verplichtingen". Ten tweede kunnen de resultaten van dit onderzoek worden gebruikt om de voorlichting – en daarmee de dienstverlening – richting klanten te verbeteren en maatwerk te leveren als het gaat om voorlichting van specifieke doelgroepen. In het onderzoek van dit jaar is daarom explicieter dan in voorgaande jaren geselecteerd op verschillende klantgroepen dan wel achtergrondinformatie uitgevraagd om verschillende klantgroepen te kunnen onderscheiden. Het doel is om meer inzicht te krijgen in de bekendheid met rechten en plichten van de klantgroepen WW nieuwe instroom, WW zittend bestand, WAO (al dan niet herbeoordeeld, waarbij ook gevraagd wordt naar uitkomst herbeoordeling), WGA (gedeeltelijk versus volledig arbeidsongeschikt.). In het onderzoek komt - naast de bekendheid met rechten en plichten - ook andere dimensies uit de Tafel van Elf aan de orde (zoals controlekans, detectiekans, mate van acceptatie, normgetrouwheid e.d.). In een volgende UKV zullen de belangrijkste resultaten van dit onderzoek worden besproken.

7 Kenmerken van werkgevers

Het verschil in instroomrisico voor de WAO/WIA tussen grote en kleine bedrijven uit 2002 is nagenoeg verdwenen, grote bedrijven hebben een aanmerkelijke bijdrage geleverd aan de significante daling van dit instroomrisico (van 1,21% naar 0,28%). Ook het verschijnsel 'ARBO-convenant' lijkt hier een wezenlijke bijdrage te hebben geleverd.

Bij de WW lopen de instroomrisico's tussen kleine en grote werkgevers sterk uiteen. Seizoensfactoren en bedrijfstak spelen een belangrijke rol bij het risico van WW. Kleine werkgevers hebben veelal weinig uitwijkmogelijkheden (al dan niet tijdelijk) overtollig personeel in dienst te houden, grote werkgevers hebben dat veel meer.

7.1 Inleiding

Meer verantwoordelijkheid leggen bij de individuele werkgevers en werknemers is een essentieel onderdeel van de aanpassingen in de sociale zekerheidswetgeving. Om de efficiëntie en de effectiviteit te vergroten wordt ook meer gezocht in maatwerk, zowel bij de preventie als bij de uitwerking. Daarom is het nuttig ook een goed zicht te hebben op de werkgevers en de voor hen uit oogpunt van sociale zekerheid relevante kenmerken. Hoe bepalen die de instroom, hoe de uitstroom. Hier wordt een eerste stap gezet in de zoektocht naar de relevante factoren.

We kunnen *bedrijfstakken* typeren naar het instroomrisico wegens arbeidsongeschiktheid en werkloosheid en naar baanopeningen. Ook kunnen we kijken naar de regionale verschillen hierin. In een vorige UKV (UKV 2005-IV) is al eens een analyse gedaan naar de instroom voor de WW en de baanopeningen per bedrijfstak en per regio. De vraag is of we ook een dergelijke typering ook kunnen opstellen voor (categorieën van) *werkgevers*. Daarvoor willen we inzoomen op relevante kenmerken van werkgevers. Een eerste stap om zicht te krijgen op risico's en op kansen op werkhervatting bij (categorieën van) werkgevers is factoren te onderscheiden die hierop mogelijk van invloed zijn. Dit dienen dan wel factoren te zijn die we kunnen onderscheiden en onderzoeken vanuit de ons ter beschikking staande gegevens. Deze factoren betreffen vooralsnog *sector, grootte van de werkgever, regio van vestiging, en typen dienstverbanden bij de werkgever*. Daarnaast kunnen we een aantal kenmerken van verzekerden/werknemers onderscheiden die ook behulpzaam kunnen zijn bij het onderscheiden van categorieën van werkgevers: *leeftijd, geslacht* en *opleiding* van werknemers, *duur van de werkloosheid* van WW klanten en *aard van de arbeidsongeschiktheid* van AO klanten.

Om ook de kansen op werkhervatting te analyseren hebben we echter meer gegevens nodig, om na te kunnen gaan waar – bij welke werkgever en in welke sector – werkzoekenden weer aan het werk zijn gegaan of zijn gere-integreerd. Op dit moment is dat nog niet mogelijk. Hopelijk kan dat wel in de nabije toekomst.

Nederland kent circa 350.000 bedrijven met minimaal één werknemer in dienst. De werkgevers zijn georganiseerd in ruim 60 sectoren. Gemiddeld zijn bijna 7,0 miljoen personen werkzaam bij deze bedrijven. Omdat sommige personen een dubbel of zelfs driedubbel dienstverband kennen is de personeelssterkte van alle bedrijven samen ongeveer 7,5 miljoen werknemers. Sommige bedrijven kennen naar verhouding veel mannelijke werknemers zoals die binnen de bouwsectoren en de industriële sectoren, andere veel vrouwelijke zoals de bedrijven uit de sector gezondheidszorg. Hetzelfde geldt voor leeftijdsopbouw binnen de bedrijven. Bedrijven uit de sector Telecom hebben een relatief jonge werknemerspopulatie, die uit de catering een naar verhouding oudere. De bedrijven vormen op deze punten als het ware een afspiegeling van de sectoren waarin ze thuishoren: binnen de sectoren lijken de bedrijven op elkaar, tussen de sectoren vinden we grote verschillen tussen de bedrijven met betrekking tot bijvoorbeeld de opbouw naar geslacht en leeftijd van het personeel. Ook de bedrijfsomvang varieert tussen de sectoren. Sommige sectoren herbergen vooral grotere bedrijven (metaalindustrie, banken, ministeries, grootwinkelbedrijven, catering), andere grotendeels kleinere (metaal- en technische bedrijfstakken, detailhandel, agrarisch bedrijf).

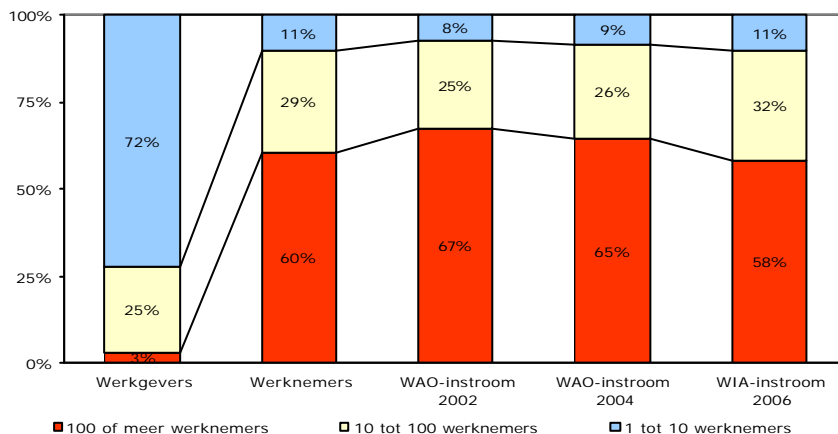
7.2 Kenmerken werkgevers arbeidsongeschiktheid

Ondanks de grote gelijkheid van bedrijven binnen een bepaalde sector op aard van de werkzaamheden, geslacht- en leeftijdsopbouw van de werknemers werden tussen de bedrijven onderling grote verschillen aangetroffen in de hoogte van de instroom in de WAO. De redenen waarom dit zo was waren echter ten dele onbekend. Waarschijnlijk zal er een samenhang hebben bestaan met een verschil in attitude van bedrijven ten opzichte van ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid (intensieve aandacht versus minder intensief), stijl van leiding geven c.q. managementcultuur, betrokkenheid van werknemers bij het bedrijf en arbeidsconflicten.

Destijds kon worden gesteld dat grotere bedrijven in het algemeen een groter risico⁵¹ op instroom in de WAO kenden dan kleinere. Dit werd vaak geweten aan zogenaamde "lange lijnen" tussen management en werknemers. Opmerkelijk genoeg bleek dat tussen 2002 en 2004 de verschillen in instroomrisico tussen grotere en kleinere bedrijven aanzienlijk minder groot werden. Bij de evaluatie van de Wet instroomcijfers WAO (2005) werd gesteld dat de Wet Verbetering Poortwachter de reden hiervoor is geweest. Dankzij deze wet zijn de verantwoordelijkheden duidelijk verdeeld en zijn er strikte criteria benoemd voor de controle en verzuimbegeleiding in de eerste ziekteperiode. Niet uit te vlakken is tevens het effect van de steeds groter wordende financiële consequenties. Het gevolg was dat er meer aandacht besteed werd aan preventie van ziekteverzuim en WAO-instroom. Het instroomrisico bij grotere bedrijven bleef in 2004 echter hoger dan dat bij kleinere (zie tabel 7.1).

Inmiddels is het eerste WIA-jaar afgelopen en kunnen we nagaan of het onderscheid in instroomrisico tussen grotere en kleinere bedrijven nog steeds aanwezig is. Tevens wordt hierbij aandacht besteed aan de mogelijk invloed van aanwezige arboconvenanten. Het betreft hierbij uitdrukkelijk de verschillen tussen grotere en kleinere bedrijven en niet de uiteindelijke hoogte van het WIA-instroomrisico zelf. De wet WIA verkeert nog in de aanloopfase en een min of meer stabiele eindsituatie is nog niet bereikt.

Figuur 7.1 Werkgevers, werknemers, WAO- en WIA-instroom naar bedrijfsgrootteklasse

Vershil in instroomrisico's tussen bedrijfsgrootteklassen bij WIA verdwenen

Figuur 7.1 laat de verdeling zien van werkgevers, werknemers⁵² en instroom in de WAO respectievelijk in de WIA over de verschillende bedrijfsgrootteklassen. Duidelijk blijkt dat het relatief geringe aantal bedrijven met 100 of meer werknemers het grootste deel van de werknemers omvat. 60% van het totale aantal werknemers in Nederland is werkzaam bij "slechts" 3% van de bedrijven. Ook het grootste deel van de totale WAO- en WIA-instroom⁵³ kan aan deze selecte groep van bedrijven worden toegeschreven.

⁵¹ Instroomrisico WAO: instroom in WAO uitgedrukt als percentage van het aantal werknemers één jaar eerder.

⁵² De verdeling van werkgevers en werknemers over de diverse bedrijfsgrootteklassen is tussen 2001 en 2004 nagenoeg constant en wordt daarom in de grafiek maar één keer weergegeven.

⁵³ Exclusief de WAO- en WIA-instroom die niet toegeschreven kan worden aan werkgevers zoals instroom uit Vangnet werkloosheid. WAO-instroom tevens exclusief instroom uit heropeningen van oud-recht-gevallen. WIA-instroom t/m 6 november 2006 herleid naar voorlopig jaarcijfer van 20.000 voor het hele jaar 2006.

Tabel 7.1 Instroom (x1000) en instroompercentages WAO en WIA naar bedrijfsgrootte

	2002	2004	2006	Daling 2004	2006	2006
	WAO	WAO	WIA	tov 2002	tov 2004	tov 2002
Instroom:						
1 tot 10 werknemers	5,8	3,5	1,6	39%	55%	73%
10 tot 100 werknemers	19,3	10,5	4,7	46%	56%	76%
100 of meer werknemers	51,2	25,7	8,5	50%	67%	83%
totaal	76,4	39,8	14,7	48%	63%	81%
Instroompercentage:						
1 tot 10 werknemers	0,70%	0,43%	0,18%	39%	57%	74%
10 tot 100 werknemers	0,85%	0,47%	0,20%	44%	57%	76%
100 of meer werknemers	1,09%	0,55%	0,18%	50%	67%	84%
totaal	0,98%	0,51%	0,19%	48%	63%	81%

Eveneens blijkt dat het aandeel binnen de WIA-instroom dat voor rekening komt van de grotere bedrijven minder groot is dan binnen de WAO-instroom. Dit duidt erop dat het instroomrisico bij grotere bedrijven meer is gedaald dan dat bij kleinere bedrijven (zie tabel 7.1). Het was al bekend dat de WAO-instroom tussen 2002 en 2004 sterker was gedaald bij grotere dan bij kleinere bedrijven. Deze trend zet zich in 2006 voort bij de WIA-instroom zodanig dat het niveau van het instroompercentage⁵⁴ bij grotere bedrijven ongeveer op hetzelfde niveau ligt als dat bij de kleinere bedrijven (zie tabel 7.1). Dit uit zich ook bij de claimbeoordeling, waar geen wezenlijke verschillen meer te zien zijn tussen de diverse bedrijfsgrootteklassen (zie tabel 7.2). Dit doet vermoeden dat er aan de WIA-poort geen verschillen meer zijn tussen grote en kleine bedrijven.

Tabel 7.2 Uitkomsten claimbeoordeling per bedrijfsgrootteklasse

Werkgevers:	IVA	WGA		afwijzing
		voll. ao	gedeelt. ao	
1 tot 10 werknemers	11,6%	24,5%	13,6%	50,2%
10 tot 100 werknemers	11,3%	24,8%	15,0%	48,9%
100 of meer werknemers	11,0%	24,7%	15,6%	48,7%
Totaal	11,2%	24,7%	15,2%	48,9%

Waarschijnlijk is er een verband met de verlenging dankzij VLZ van de eerste ziekteperiode van één jaar naar twee jaren. De (financiële) consequenties van ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid worden hierdoor steeds duidelijker. Dit geldt vooral voor grotere werkgevers die in het verleden een beduidend hoger ziekteverzuim(percentage) en instroomrisico in de WAO vertoonden. Waarschijnlijk heeft dit geleid tot een meer intensieve, preventieve aanpak van het ziekteverzuim in de eerste twee jaren. Als gevolg van VLZ bereiken 35% minder ziektegevallen de WIA-poort dan in het verleden (zie hoofdstuk 4).

Gunstig effect van arboconvenanten op ontwikkeling WAO- en WIA-instroom

In arboconvenanten staat concreet aangegeven wat werkgevers, werknemers en overheid samen doen om in een branche de arbeidsomstandigheden te verbeteren en het ziekteverzuim en de instroom in de WAO terug te dringen. Uit onderzoek⁵⁵ door Astri blijkt dat gedurende de onderzoeksperiode 1999-2004 het ziekteverzuimpercentage in de branches waar arboconvenanten gelden met 22% sterker daalt (van 7,1 naar 5,5) dan bij branches zonder arboconvenanten, namelijk met 9% (van 5,5 naar 5,1). De ontwikkeling van de WAO-instroom liet daarentegen nauwelijks een verschil zien. Bij zowel de convenantsectoren als de niet-convenantsectoren daalt de WAO-instroom tussen 2002 en 2004 met om en nabij 40%. SzW geeft hierbij in het persbericht aan dat dit waarschijnlijk komt omdat de sectoren pas in het voorlaatste onderzoeksjaar in de convenanten actief aan de slag zijn gegaan met het voorkomen van arbeidsongeschiktheid. De tijd was derhalve te kort om in 2004 een sterker effect te bewerkstelligen bij de convenantsectoren. Inmiddels zijn enkele jaren verstreken en is er mogelijk wel een effect opgetreden. Hierna wordt

⁵⁴ Instroompercentage WIA: instroom WIA uitgedrukt als percentage van het aantal werknemers twee jaar geleden. Dit als gevolg van de verlenging van de eerste ziekteperiode door VLZ van één jaar naar twee jaar.

⁵⁵ "De meerwaarde van de arboconvenanten". Astri, april 2006.

als eerste verkenning nagegaan in hoeverre er op basis van de eerste WIA-cijfers eventueel wel een sterker effect bij de convenantsectoren kan worden aangetoond⁵⁶.

Overeenkomstig de gegevens van Astri vinden we tussen 2002 en 2004 nagenoeg geen verschil in de mate van daling van de WAO-instroom tussen convenant- en niet-convenantsectoren. Beide groepen laten een daling zien van circa iets meer dan 40% (zie tabel 7.3). Tussen 2004 en 2006 kan wel een sterkere daling (64%) worden geconstateerd bij de convenantsectoren versus de niet-convenantsectoren (58%). Was in 2002 het instroompercentage bij de convenantsectoren (1,37%) nog duidelijk hoger dan dat bij de niet-convenantsectoren (1,11%), in 2006 zijn de verschillen verdwenen (beide 0,28%).

Tabel 7.3 WAO- en WIA-instroom⁵⁷ (x 1.000) bij convenant- en niet-convenantsectoren

	2002 WAO	2004 WAO	2006 WIA	Daling tov 2002	2006 tov 2004	2006 tov 2002
Instream:						
convenant-sectoren	46,5	27,5	9,7	41%	65%	79%
niet-convenant-sectoren	18,2	10,8	4,5	41%	58%	75%
gemengde sectoren	19,2	12,0	5,0	38%	58%	74%
Totaal	83,9	50,3	19,2	40%	62%	77%
Instreampercentage:						
convenant-sectoren	1,37%	0,79%	0,28%	42%	64%	79%
niet-convenant-sectoren	1,11%	0,66%	0,28%	41%	58%	75%
gemengde sectoren	1,03%	0,65%	0,28%	36%	57%	73%
Totaal	1,21%	0,72%	0,28%	40%	61%	77%

De gunstige ontwikkeling bij de convenantsectoren heeft zich met name voorgedaan bij grote bedrijven: een daling van 85% van het instroomrisico (zie tabel 7.4). Uit de analyse blijkt dat ook bij niet-convenantsectoren en gemengde sectoren de daling van het instroomrisico sterker is bij grote bedrijven dan bij kleinere. Echter niet in dezelfde mate als bij de convenantsectoren, namelijk 81% respectievelijk 79%.

Tabel 7.4 WAO- en WIA-instroom (x 1.000) bij bedrijven uit convenantsectoren

	2002 WAO	2004 WAO	2006 WIA	Daling tov 2002	2006 tov 2004	2006 tov 2002
Instream:						
1 tot 10 werknemers	2,2	1,3	0,5	38%	59%	75%
10 tot 100 werknemers	8,3	4,2	1,9	49%	56%	78%
100 of meer werknemers	31,7	15,6	4,9	51%	68%	84%
Totaal	42,2	21,2	7,4	50%	65%	83%
Instreampercentage:						
1 tot 10 werknemers	0,71%	0,44%	0,17%	38%	60%	75%
10 tot 100 werknemers	0,88%	0,46%	0,20%	48%	56%	77%
100 of meer werknemers	1,22%	0,58%	0,18%	52%	70%	85%
Totaal*	1,10%	0,54%	0,18%	50%	66%	83%

* Sectorale instroom omvat ook de instroom die niet kan worden toegeschreven aan werkgevers zoals instroom uit werkloosheid. Dit verklaart verschillen in instroom en instroompercentages tussen de tabellen 7.3 en 7.4.

De convenantsectoren omvatten 25 sectoren met in totaal circa 3,4 miljoen werknemers. Enkele qua volume belangrijke sectoren binnen deze groep zijn Gezondheid, Onderwijs en Uitzendbedrijven. De ontwikkeling van de instroom naar bedrijfstak/sectoren laat zien dat vooral de sectoren Gezondheid en Onderwijs in vergelijking met de overige bedrijfstakken een sterke daling van het instroomrisico vertonen (zie tabel 7.5).

⁵⁶ De onderverdeling hierbij naar convenant-, niet-convenantsectoren en gemengde sectoren is overeenkomstig de indeling in het Astri-rapport. Gemengde sectoren zijn sectoren waar deels een arboconvenant van kracht is.

⁵⁷ WIA-instroom t/m 6 november 2006 herleid naar voorlopig jaarcijfer van 20.000 voor het hele jaar 2006. Enkele honderden kunnen niet toegewezen bij de onderverdeling van sectoren.

Tabel 7.5 Ontwikkeling WAO- en WIA-instroom (x 1.000) per bedrijfstak

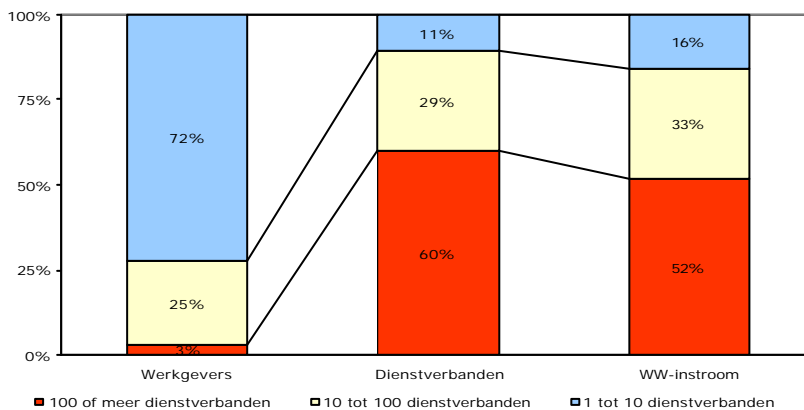
Instroompercentages:	2002	2004	2006	Daling 2004	2006	2006
	WAO	WAO	WIA	tov 2002	tov 2004	tov 2002
A. Landbouw, Visserij,	1,17%	0,61%	0,32%	48%	48%	73%
B. Bouw en Hout	1,44%	1,08%	0,39%	25%	64%	73%
C. Industrie sec	1,15%	0,76%	0,33%	34%	57%	71%
D. Winkelbedrijf en	0,99%	0,57%	0,26%	42%	55%	74%
E. Transport	1,28%	0,76%	0,31%	40%	59%	75%
F. (Financiële)	0,92%	0,56%	0,22%	39%	60%	76%
G. Uitzendbedrijven	1,88%	1,31%	0,54%	30%	59%	71%
H. Gezondheid	1,64%	0,80%	0,24%	51%	70%	85%
I. Overheid onderwijs	1,24%	0,74%	0,22%	40%	71%	83%
J. Overheid overig	1,02%	0,65%	0,20%	37%	69%	81%
K. Overig bedrijf en beroep	1,19%	0,72%	0,33%	39%	54%	72%
Totaal	1,23%	0,75%	0,28%	39%	62%	77%

Samenvattend kan op basis van de eerste WIA-cijfers worden gesteld dat er tussen 2002 en 2006 een grote daling heeft plaatsgevonden van de instroom in de arbeidsongeschiktheidsregeling voor werknemers. Voor een groot deel kan deze daling worden toegeschreven aan de diverse wijzigingen binnen wet- en regelgeving op het gebied van arbeidsongeschiktheid (WvP, VLZ, WIA etc). Daarnaast blijkt in dit hoofdstuk dat ook het introduceren van arboconvenanten binnen branches/sectoren waarschijnlijk een (bescheiden) aandeel heeft gehad in de sterke daling. Tevens zien we dat de afname van de instroom sterker is bij grotere bedrijven dan bij kleinere. De daling bij grote bedrijven is zelfs dusdanig groot dat er nog nauwelijks een verschil is in instroomrisico tussen kleinere, middelgrote en grote werkgevers.

De sterkere daling bij grote werkgevers heeft een grote impact op de totale WIA-instroom. Dit omdat de relatief geringe groep grote werkgevers (3%) een groot deel van de totale instroom omvat, circa 60%. Elke wijziging van instroom(patronen) bij deze relatief kleine groep grote werkgevers heeft direct consequenties voor de ontwikkeling van de totale WIA-instroom. Wellicht is de sterkere daling bij grote werkgevers een van de redenen waarom de huidige omvang van de WIA-instroom zoveel achterblijft bij de eerste verwachtingen.

7.3 Kenmerken werkgevers werkloosheid

Ook voor de WW is als eerste indeling een onderscheid gemaakt naar bedrijfsgrootteklasse van werkgevers. Figuur 7.2 laat de verdeling zien van werkgevers, werknemers en instroom in de WW naar verschillende bedrijfsgrootteklasse. Als indelingscriterium is hier gebruikt gemaakt van het aantal dienstverbanden per werkgever. Immers, het recht op een WW uitkering is gekoppeld aan het dienstverband dat iemand heeft; een persoon kan meerdere dienstverbanden hebben en meerdere (potentiële) rechten op WW.

Figuur 7.2 Werkgevers, werknemers en WW-instroom naar bedrijfsgrootteklasse^{58 1}

⁵⁸ Werkgevers ingedeeld o.b.v. aantal geregistreerde dienstverbanden; WW o.b.v. toekenningen 2006

Net als bij de arbeidsongeschiktheid wordt het grootste deel van de WW instroom aangetroffen bij de kleine groep van werkgevers met 100 of meer geregistreerde dienstverbanden. Het deel van de WW instroom (52%) dat aan deze grote werkgevers kan worden toegeschreven is evenwel kleiner dan hun aandeel binnen de werknemerspopulatie (60%). Bij kleine werkgevers stromen naar verhouding meer werknemers in de WW dan bij grote (16% versus 11%). Dit verschil in de relatieve instroom tussen werkgevers van verschillende grote weerspiegelt zich in de instroompercentages (tabel 7.6). Dit is bij kleine werkgevers hoger dan bij grote. In 2006 kwamen bij de groep kleine werknemers met minder dan 10 dienstverbanden ruim anderhalf maal zoveel werknemers in de WW als bij grote werkgevers, namelijk 39 tegenover 23 per 1000 werknemers.

Een eerste mogelijke verklaring is dat kleine werkgevers minder flexibel zijn en minder mogelijkheden hebben al dan niet tijdelijk overtollig personeel ergens anders in te zetten dan grote werkgevers. Kleine werkgevers beschikken niet over mobiliteitcentra waar grote bedrijven wel over kunnen beschikken. Om meer zicht te krijgen op de verschillen tussen werkgevers voor hun aandeel in de instroom WW is meer kennis nodig van de factoren die een rol spelen bij deze verschillen. Factoren die we kunnen onderscheiden zijn de *sector* waarin een werkgever actief is en de daarmee samenhangende aard van de werkgelegenheid, de *aard van de dienstverbanden* van

Tabel 7.6 Instroompercentages⁵⁹ WW per bedrijfsgrootteklasse in 2006

Instroom in WW vanuit werkgevers met:

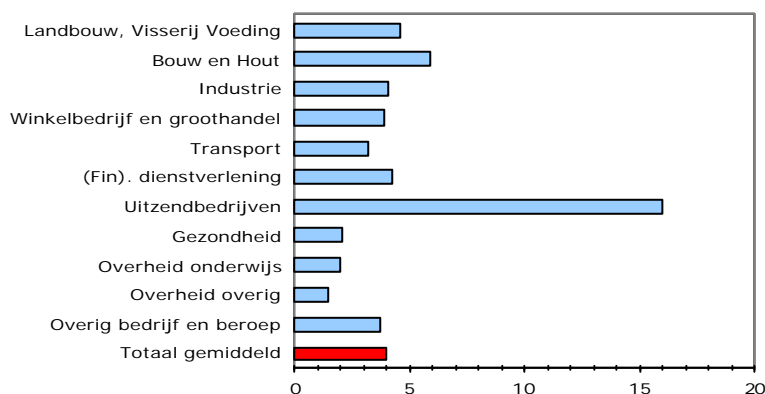
1 tot 10 dienstverbanden	49.600
10 tot 100 dienstverbanden	104.000
100 of meer dienstverbanden	163.400
Totaal	317.000

Instroompercentage bij werkgevers met:

1 tot 10 dienstverbanden	5,7%
10 tot 100 dienstverbanden	4,5%
100 of meer dienstverbanden	3,4%
Totaal	4,0%

werknemers in een sector (tijdelijk contract, oproepcontract, uitzendwerk etc), *kenmerken van werknemers* (geslacht, leeftijd) en de *regio*. De belangrijkste vraag bij analyse op werkgeversniveau van de instroom in de WW en werkhervatting is wat de mobiliteit is van de klanten van UWV.

Figuur 7.3 Instroomrisico⁶⁰ WW per bedrijfstak

Achter het globale instroomrisico van werkgevers naar bedrijfsgrootte gaan verschillen tussen sectoren schuil. Een groot deel van de WW instroom (45 procent) komt uit de sectoren winkelbedrijf & groothandel en de gezondheidszorg, beide grote bedrijfstakken, en via de uitzendbedrijven. Tussen de bedrijfstakken bestaan aanzienlijke verschillen in instroomrisico's.

De Gezondheidszorg is de grootste bedrijfstak qua werknemers (en van geregistreerde dienstverbanden). Het risico is laag maar heeft betrekking op een groot aantal dienstverbanden. Het instroomrisico bij kleine werkgevers in deze bedrijfstak wijkt niet af van het gemiddelde risico. Traditioneel werken er veel vrouwen in de gezondheidszorg, al dan niet in deeltijd. De

⁵⁹ Aantal toekenningen per 100 geregistreerde dienstverbanden. Een deel van de WW toekenningen kon niet worden gekoppeld met een werkgever. Deze zijn niet meegenomen bij bepaling van het instroompercentage.

⁶⁰ Aantal toekenningen per 100 geregistreerde dienstverbanden

gezondheidszorg is ook een bedrijfstak die groeit en veel baanopeningen biedt. Ook hier geldt dat deze groei mogelijk samengaat met een toename van tijdelijke contracten, met een mogelijk groter risico op terugval in de WW dat zich het sterkst manifesteert bij kleine werkgevers.

In de Detailhandelsector zijn vooral kleine werkgevers actief, met ruim eenderde van alle in deze sector geregistreerde dienstverbanden. Kleine en middelgrote werkgevers in de detailhandel (tot 100 geregistreerde dienstverbanden) omvatten 82% van alle dienstverbanden in deze sector. Bij deze groep werkgevers vindt ruim 80 procent van de WW instroom plaats. Het instroomrisico bij kleine werkgevers in de detailhandel is lager dan het landelijk gemiddelde voor kleine werkgevers (maar nog steeds anderhalf maar zo groot als bij grote detailhandelwerkgevers), en heeft wel betrekking op een omvangrijk deel (44%) van de totale WW instroom in deze bedrijfstak. Uit UKV 2006-II bleek dat in de detailhandel vooral jongere vrouwen werkzaam zijn. Het is mogelijk dat een toename van vrouwelijke werknemers gepaard gaat met meer tijdelijke contracten en oproepkrachten, die ook sneller (weer) in de WW stromen.

In de bedrijfstak van de Bouw (een kleine bedrijfstak qua werknemers) is het instroomrisico bij kleine werkgevers aanzienlijk hoger dan gemiddeld bij kleine werkgevers. In 2006 kwamen bij kleine bouwwerkgevers (met minder dan 10 dienstverbanden) ruim drie maal zoveel werknemers in de WW als bij grote werkgevers, namelijk 96 tegenover 30 per 1000 werknemers. De Bouwsectoren kennen, evenals de Landbouw en Visserij, veel seizoenswerkloosheid, waarbij werkgevers – zeker kleinere werkgevers - niet altijd de mogelijkheid hebben om hun werknemers alle seizoenen in dienst te houden. Daarnaast vindt in de Bouw veel projectmatig werk plaats.

Ook in de bedrijfstak voor het Transport (eveneens een relatief kleine bedrijfstak) is het instroomrisico bij kleine werkgevers aanzienlijk hoger dan gemiddeld. Bij kleine transportwerkgevers komen tweeënhalve maal zoveel werknemers in de WW als bij grote werkgevers. De Transportsector telt echter naar verhouding veel middelgrote bedrijven met tussen de 10 en de 100 werknemers in dienst, de meeste WW instroom (43%) vindt plaats bij deze groep van werkgevers. Het risico bij deze middelgrote bedrijven is ook hoger dan bij de grote transportwerkgevers, namelijk 1,7 maal zo groot. In de transportsector heeft het hogere instroomrisico (kleine en middelgrote werkgevers samengevoegd) dus betrekking op ruim de helft van het WW volume in deze bedrijfstak.

Conclusie

Een eerste stap is gemaakt naar een verkenning van werkgeverskenmerken, om beter zicht te krijgen waar mensen vanuit het arbeidsproces in de WW of AO regelingen stromen. Bij de opname van werkzoekenden gaat het om welke sectoren en bij welke werkgevers baankansen liggen voor werkzoekenden. In hoofdstuk 5 wordt dit ook belicht, maar dan vanuit de beroepen en de eisen die werkgevers stellen. In de nabije toekomst kan hopelijk ook worden onderzocht bij welke (groepen van) werkgevers opname mogelijkheden liggen.

Bij de instroom is gekeken naar de bedrijfsgrootteklasse van werkgevers en naar sectoren waar werkgevers actief zijn. Meer factoren spelen een rol bij werkgeverskenmerken dan alleen bedrijfsgrootte en sector. Om meer zicht te krijgen op de verschillen in instroom tussen werkgevers is meer kennis nodig van de factoren die hierbij van toepassing zijn. Ook aard van de dienstverbanden en kenmerken van verzekerden (personeelssamenstelling) dienen dan aan de orde te komen. Verder is het zo dat wanneer per sector dieper wordt ingezoomd op de verschillen tussen kleine en grote werkgevers de 'wet van de kleine aantallen' opgeld gaat doen. Het risico van werkloosheid of arbeidsongeschiktheid bij kleine werkgevers kan hoog zijn, maar slechts kleine aantallen betreffen. Omgekeerd kan een laag risico samen gaan met massa en grote aantallen klanten voor UWV betreffen. Ook moet bij dieper inzoomen scherp worden gelet op mogelijke administratieve onvolkomenheden of bijzonderheden, die juist bij kleine aantallen een onevenredig grote invloed kunnen gaan krijgen. Dit zijn zaken die bij verdere analyse van werkgeverskenmerken aan de orde kunnen komen en in een volgende UKV kunnen worden opgepakt.

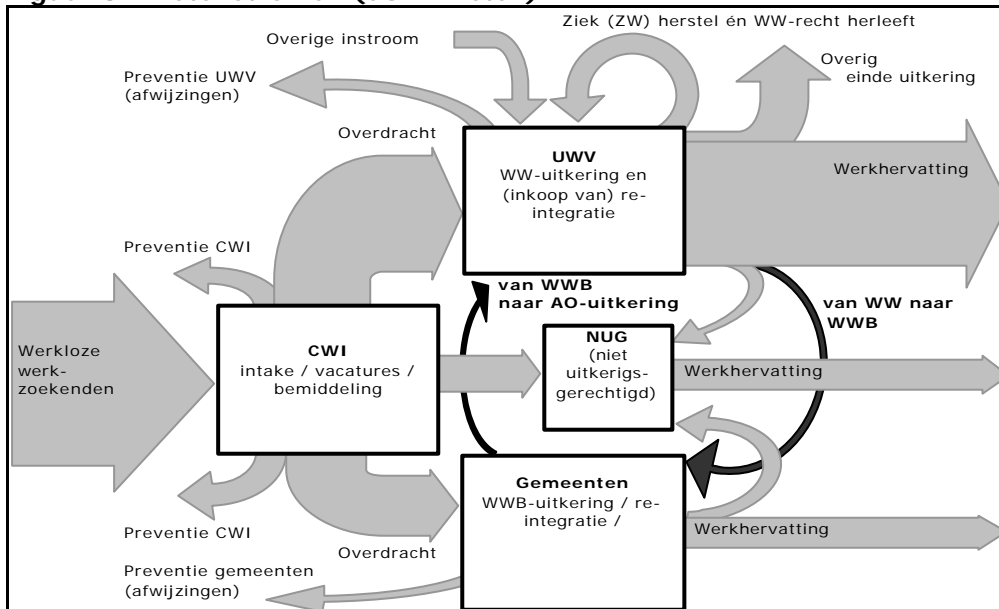
8 Ketenstromen

De stroom van jonggehandicapten die in de Bijstand verkeerden naar de Wajong vormt een belangrijke ketenstroom van gemeenten naar UWV, die de laatste tijd als gevolg van 'opschoningacties' in belang is toegenomen. Deze extra Wajong instroom is ouder en heeft ook een afwijkend diagnosebeeld dan de 'normale instroom'. De beperking van de maximale duur van de WW leidt tot meer instroom vanuit de WW naar de WWB. Bij deze ketenstroom zijn regionale verschillen duidelijk zichtbaar.

8.1 Overzicht ketenstromen

Bij de sociale verzekeringen stromen mensen soms van de ene uitkering door in een andere. Bijvoorbeeld, na een WW-uitkering volgt soms een Bijstandsuitkering. Ook krijgen klanten in de SUWI-keten na dienstverlening van de ene ketenpartner vervolgens de dienstverlening van de volgende ketenpartner. Een grote klantstroom is bijvoorbeeld de stroom werkloze werkzoekenden die via het CWI naar gemeenten en UWV loopt. CWI doet daarbij o.a. de uitkeringsintake en voorziet in vacatures en gemeenten en UWV beoordelen de uitkeringsclaim en zorgen voor re-integratietrajecten voor klanten die dat nodig hebben (zie figuur 8.1).

Figuur 8.1 Ketenstromen (SUWI-keten)

Afgezien van de grote ketenstromen zijn er klantstromen die veel kleiner zijn en hierdoor ook minder opvallen. Tussen de gemeenten en UWV lopen, naast de stroom van WW naar Bijstand, meer stromen. Een deel van de mensen die een WWB-uitkering ontvangt blijkt door ziekte niet (meer) te kunnen werken. Als hierbij sprake is van arbeidsongeschiktheid kan er een recht op een AO-uitkering zijn (Wajong, WAO of WAZ, zie de **zwarte pijlen** in figuur 8.1). Nu bij de WWB, meer dan voorheen bij de Abw, werken centraal staat kan verwacht worden dat mensen met een WWB-uitkering door gemeenten gescreend worden op mogelijke arbeidsongeschiktheid. De volgende paragrafen gaan in op de ontwikkeling van de klantstroom uit de Bijstand wegens arbeidsongeschiktheid en naar de Bijstand wegens het beëindigen van de WW-uitkering.

8.2 Stroom van Bijstand (WWB) naar Wajong

Een van de stromen in de keten is de stroom van de WWB naar de Wajong. Deze stroom is onder meer belangrijk omdat de instroom in de Wajong groeit. De vraag is of (een deel van) de groei van de Wajong-instroom het gevolg is van een groeiende stroom van de Bijstand naar de Wajong. Er zijn berichten dat gemeenten hun bestanden (laten) screenen op arbeidsongeschikten⁶¹.

⁶¹ Uitkeringstrekkers zijn gat in de markt. Artikel in Binnenlandsbestuur, maart 2006

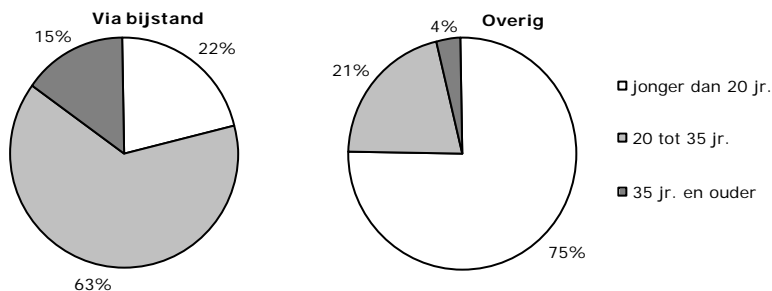
Stroom van Bijstand naar Wajong is mede oorzaak van groeiende Wajong-instroom

Het blijkt dat de stroom van de Bijstand naar de Wajong in de jaren 2002-2004 procentueel vrijwel constant is. In deze periode is ca. 10% van de instroom in de Wajong afkomstig van de Bijstand (zie tabel 8.1). In absolute aantallen gaat het bij deze instroom vanuit de Bijstand om een vrij kleine klantstroom (ca. 800 personen). In 2005 is het aantal personen opvallend groter dan voorgaande jaren (1.070) en is mede oorzaak van de groeiende Wajong-instroom. Hieronder zullen we nagaan of er aanwijzingen zijn dat (een deel van) de gemeenten hun bestand klanten met een WWB-uitkering intensiever op arbeidsongeschiktheid screenen.

Instroom in de Wajong via de Bijstand is ouder dan directe instromers

Het ligt voor de hand dat de populatie die instroomt via de Bijstand ouder is dan de overige instroom in de Wajong. De leeftijdsgroep jonger dan 20 jaar is in ieder geval zeer klein in de Bijstand. Veel Wajong-instroom vanuit deze groep mensen in de Bijstand kan dus niet verwacht worden. De jongste groep Wajong-instromers, de 18-19 jarigen die volledig arbeidsongeschikt zijn, is de grootste groep en deze groep stroomt meestal niet via de Bijstand in. Dit blijkt ook uit de leeftijdsopbouw van de Wajong-instroom. Van de Wajong-instroom die niet via de Bijstand instroomt is 75% jonger dan 20 jaar (zie grafiek 8.1). Bij de Wajong-instroom die via de Bijstand loopt, is slechts 22% jonger dan 20 jaar; het merendeel is 20 tot 35 jaar.

Grafiek 8.1 Leeftijdsverdeling instroom Wajong via Bijstand en overige instroom

Typerende diagnoses bij de instroom in de Wajong via de Bijstand

De diagnoses van de instroom in de Wajong via de Bijstand verschillen sterk van de overige instroom (zie tabel 8.1).

Van de instroom in de Wajong via de Bijstand is de diagnose:

- vaker een psychische ziekte dan de overige instroom in de Wajong;
- vaker een emotioneel instabiele persoonlijkheidsstoornis dan de overige instroom in de Wajong;
- vaker schizofrenie dan de overige instroom in de Wajong;
- minder vaak zwakzinnigheid dan de overige instroom in de Wajong;
- minder vaak een aangeboren fysieke aandoening dan de overige instroom in de Wajong.

Tabel 8.1 Diagnosen van de instroom in de Wajong (2002-2005)

	Via Bijstand	Overig
Psychische en gedragsstoornissen		
Depressieve episode/ persoonlijkheidsstoornis	5%	3%
Emotioneel instabiele persoonlijkheidsstoornis	8%	3%
Psychische stoornissen door alcohol-/druggebruik	2%	1%
Schizofrenie	13%	3%
Zwakzinnigheid	15%	39%
Overige psychische en gedragsstoornissen	39%	28%
Totaal psychische en gedragsstoornissen	83%	76%
Fysieke aandoeningen		
Aangeboren aandoeningen	2%	4%
Overige fysieke aandoeningen	15%	20%
Totaal fysieke aandoeningen	17%	24%
Totaal	100%	100%

De typerende diagnoses van de instroom via de Bijstand passen bij de gemiddeld hogere leeftijd van deze instroom. Zo wordt bijvoorbeeld de diagnose schizofrenie (meestal) niet bij jongeren onder de 20 jaar gesteld. Zwakzinnigheid is vaak al vastgesteld ruim voor de betrokkene 18 jaar is.

Mogelijk screening op arbeidsongeschiktheid van mensen met Bijstandsuitkering

Over het algemeen is het aantal mensen dat jaarlijks vanuit de Bijstand naar de Wajong stroomt stabiel. Bij een aantal gemeenten blijkt echter wel sprake te zijn van opvallende pieken in de 'kans' dat er instroom in de Wajong is vanuit de populatie klanten in de WWB⁶².

Tabel 8.2 Instroom in de Wajong na einde WWB-uitkering, kans op instroom (2002 en 2005), voor een aantal gemeenten

Gemeente	WWB-populatie (t/m 35 jr.)		Instroom in Wajong en uitstroom WWB		Kans op Wajong instroom*	
	2002	2005	2002	2005	2002	2005
Enschede	1.560	1.630	14	45	0,9%	2,8%
Zaanstad	730	830	2	11	0,3%	1,3%
Apeldoorn	840	730	8	33	1,0%	4,5%
Deventer	560	710	5	26	0,9%	3,7%
Helmond	650	640	3	13	0,5%	2,0%
Rotterdam	13970	11.930	18	34	0,1%	0,3%
's-Gravenhage	5.880	5.640	45	47	0,8%	0,8%
Groningen	3.020	3.250	40	40	1,3%	1,2%
Amsterdam	10.670	7.830	54	48	0,5%	0,6%
Totaal	97.530	98.260	849	1.070	0,9%	1,1%

In tabel 8.2 zijn, als voorbeeld, zes gemeenten weergegeven waarbij er sprake is van een opvallend grote instroom in de Wajong in 2005 (Enschede, Zaanstad, Apeldoorn, Deventer, Helmond en Rotterdam). Deze gemeenten hebben in de jaren 2002-2004 een vrijwel stabiele Wajong-instroom. Ter vergelijking is ook de instroom van 's-Gravenhage, Groningen en Amsterdam weergegeven, bij deze drie gemeenten is de Wajong-instroom in 2005 vergelijkbaar met de instroom in de periode 2002-2004. Er zijn overigens meer gemeenten waarbij pieken in de instroom te zien zijn en soms in andere jaren dan 2005. Bij kleinere gemeenten speelt het toeval een grote rol, de Wajong-instroom is vaak maar een paar personen en de instroomkans fluctueert hierdoor ook al sterk. Van een aantal gemeenten (o.a. Apeldoorn en Deventer) is bekend dat in 2005 het bestand geschoond is op mensen die arbeidsongeschikt zijn (zie tekstblok). We kunnen aannemen dat door de introductie van de WWB dit 'schonen' in meerdere gemeenten gebeurt.

Uitkeringstrekkers zijn gat in de markt

(Artikel in Binnenlandsbestuur van maart 2006)

Bedrijven blijken miljoenen voor zichzelf en voor gemeenten te verdienen door mensen met een Bijstandsuitkering aan een Wajong-uitkering te helpen. Enkele zinsneden uit het artikel:

"De gemeenten Apeldoorn en Zutphen besparen ieder minimaal 900.000 euro dankzij een scan van de WWB-bestanden door het bedrijf SV Land..... Resultaat hiervan was dat tientallen Bijstandsgerechtigden in de Wajong belandden.

Volgens SV Land is de Wajong voor gemeenten het interessantst: 'Arbeidsongeschikten die deze uitkering krijgen, houden die vaak tot hun 65ste..... Als gemeenten hen geen Bijstandsuitkering meer hoeven te geven scheelt dat dus aanzienlijk in de kosten'. In totaal scant SV Land de bestanden van zo'n vijftien gemeenten..... Een woordvoerder van de gemeente Deventer laat weten dat ook hier 'tonnen' verdiend worden'...

SV Land was in 2003 betrokken bij een pilot in de gemeente Amsterdam. Daar zou de gemeente twee miljoen euro kunnen besparen met doorlichting van de WWB-dossiers. SV Land heeft zijn diensten aangeboden, maar daar ging de gemeente Amsterdam niet op in.

Kanttekeningen:

- De WWB geeft aanleiding tot het screenen van bestanden op mensen die feitelijk niet kunnen werken (wegens arbeidsongeschiktheid). Gemeenten hebben er een direct financieel belang bij.

⁶² Bij het berekenen van de instroomkans in de Wajong wordt meestal de instroom gerelateerd aan de bevolking van 18-jarigen. Bij de berekening van de kans op instroom in de Wajong vanuit de populatie mensen met een WWB-uitkering, is gerelateerd aan de populatie van 35 jaar of jonger met een WWB-uitkering. Bij de instroom in de Wajong vanuit de WWB blijkt 85% van de personen 35 jaar of jonger te zijn.

- De 'screening' van de Bijstandbestanden is een eenmalige actie. Niet alle gemeenten zullen dit uitgevoerd hebben in 2005. Verwacht kan worden dat er ook in 2006 en wellicht volgende jaren extra instroom zal zijn vanuit de Bijstand. Waarschijnlijk heeft de scherpere screening ook gevolgen voor het aanvragen van een Bijstandsuitkering.

Bij grote gemeenten is aandeel van instroom uit de Bijstand groter

Opvallend is dat naarmate de gemeente meer inwoners heeft, het aandeel van de instroom in de Wajong vanuit de Bijstand groter is. In 2002 was bijvoorbeeld bij de grootste gemeenten (250.000 of meer inw.) 18% van de instroom in de Wajong afkomstig uit de Bijstand (zie tabel 8.3). Bij de kleinere gemeenten (minder dan 50.000 inw.) is dit aandeel beduidend lager (4%-9%). Mogelijk komt dit door het grotere aandeel ernstige psychische aandoeningen bij jonggehandicapten in de grote steden. Zo blijkt dat bij de Wajong-instroom via de Bijstand uit de grote steden (150.000 of meer inwoners) schizofrenie vaker voor te komen (19%) dan bij de populatie uit de kleine gemeenten (tot 50.000 inwoners: 13%). Overigens is het ook mogelijk dat het hiervoor genoemde 'screenen' op arbeidsongeschiktheid van de Bijstandspopulatie meer en intensiever (en met inzet van meer expertise) in de grotere gemeenten plaatsvindt dan in de kleinere gemeenten. Ook hierdoor zal aandeel van instroom via de Bijstand in de totale Wajong-instroom bij grotere gemeenten groter zijn dan in de kleinere gemeenten.

Tabel 8.3 Aandeel instroom in Wajong vanuit de Bijstand naar gemeentegrootte

Gemeentegrootte	2002	2003	2004	2005
minder dan 10.000 inw.	4%	5%	6%	5%
10.000-20.000 inw.	8%	6%	8%	6%
20.000-50.000 inw.	9%	7%	7%	8%
50.000-100.000 inw.	11%	10%	9%	11%
100.000-150.000 inw.	12%	11%	9%	13%
150.000-250.000 inw.	15%	15%	9%	16%
250.000 of meer inw.	18%	16%	11%	13%
Totaal (%)	11%	10%	9%	10%
Totaal (absoluut)*	850	800	800	1.070

*) Aantal personen, afgerond op tientallen

Instroom in WAO en WAZ via de Bijstand.

Uit een eerste analyse van de WAO- en WAZ-instroom blijkt dat ook via de Bijstand mensen (opnieuw) de WAO of de WAZ instromen. In een volgende UKV zullen we hier dieper op ingaan.

8.3 Doorstroom van WW naar WWB

Een andere belangrijke ketenstroom is de stroom van de WW naar de WWB. Deze stroom is onder meer belangrijk omdat de instroom in de WWB een groot beslag legt op de capaciteit en budgetten van gemeenten. Daarnaast is het doorstromen van WW naar WWB voor klanten veelal nadelig. Vaak daalt het inkomen van de klant doordat de WWB-uitkering lager is dan de WW-uitkering en de klant mag slechts een beperkt vermogen behouden. Daarnaast is er bijna steeds sprake van langdurige werkloosheid en hierdoor neemt de kans op het vinden van werk sterk af. De vraag is of de stroom van WW naar WWB nog steeds stabiel is (2001-2004 ca. 5,4% van de WW-uitstroom) en zo niet wat hiervan de reden is. In een eerdere uitgave van UKV is nagegaan wat de mogelijke oorzaken zijn van doorstroom van WW naar WWB.

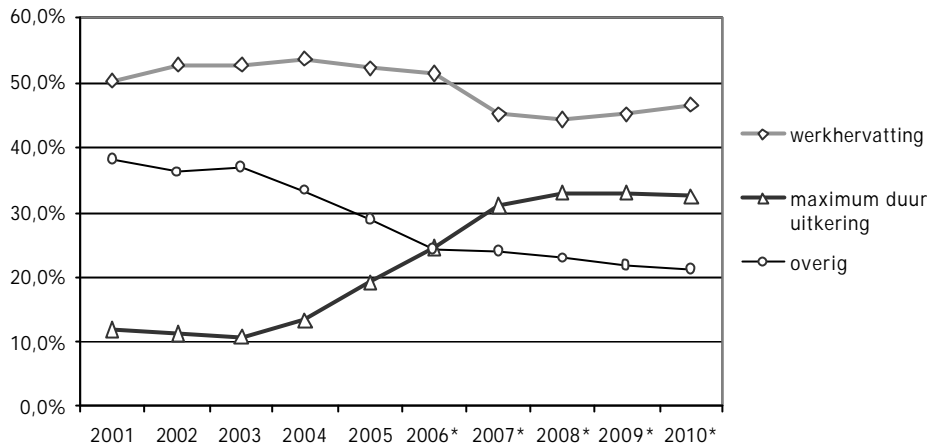
Beperking van maximale WW-duur leidt tot meer doorstroom naar WWB

Het aandeel van de WW-uitstroom dat naar WWB doorstroomt blijkt in 2005 hoger te zijn dan in de periode 2001-2004, namelijk 6,1%. Mede doordat er veel meer mensen de WW uitstromen dan voor 2005 verwacht werd, groeit het aantal mensen dat vanuit de WW naar de WWB doorstroomt van ruim 17.300 in 2004 naar 21.100 in 2005. Deze toename wordt veroorzaakt door de sterke groei van het aandeel personen dat de maximale uitkeringsduur bereikt en het grote beroep op WW in de afgelopen jaren (grotere in- en uitstroom). Verwacht was dat er door de aantrekkende economie meer mensen werk zouden vinden of door inkomsten van een partner geen recht op Bijstand zouden hebben. De groei van het aandeel personen dat de maximale uitkeringsduur bereikt, is het gevolg van het afschaffen van de vervolguitering⁶³ en het meer rekening houden

⁶³ De vervolguitering (maximaal 2 jaar na de loongerelateerde uitkering) is afgeschaft voor mensen die op of na 11 augustus 2003 werkloos worden.

met het feitelijk opgebouwde arbeidsverleden bij de bepaling van de maximale uitkeringsduur⁶⁴. Beide aanpassingen van de WW leiden er toe dat de maximaal mogelijke uitkeringsduur korter wordt. Hierdoor bereiken, in verhouding tot andere redenen van uitstroom, meer werklozen de maximale uitkeringsduur. In 2005 stroomt circa 19% van de WW-ers uit wegens het bereiken van de maximale uitkeringsduur⁶⁵ (zie grafiek 8.2).

Grafiek 8.2 Ontwikkeling van de reden van beëindiging WW

*) Vanaf 2006 is de ontwikkeling geraamd

Na 2005 zal het aandeel dat uitstroomt wegens het bereiken van de maximale uitkeringsduur nog groter worden doordat de maximale WW-duur verder beperkt wordt. Geraamd is dat in 2006 circa 25% en in 2007 circa 31% van de WW-rechten wordt beëindigd wegens het bereiken van de maximale uitkeringsduur (zie ook UKV 2006-III). Naast het groeiende aandeel van de uitstroom wegens 'bereiken van de maximale uitkeringsduur' wordt de groei van de stroom van WW naar WWB ook veroorzaakt door het grote beroep op de WW tijdens de laatste economische malaise. Doordat er eind 2003 en begin 2004 een forse WW-instroom was en veel mensen een maximale uitkeringsduur van 1 à 2 jaar hebben, stromen er vooral in 2005 veel mensen de WW uit wegens het bereiken van de maximale uitkeringsduur. In 2006 zullen naar verwachting circa 23.500 personen van WW naar WWB stromen.

Tabel 8.4 Doorstroom van WW naar WWB 2003-2010*

Jaar	WW-uitstroom (beëindigde uitkeringen)	Personen waarvan WW-uitkering beëindigd wordt	Doorstroom van WW → WWB (personen)	Doorstroom-percentage WW → WWB
2003	343.000	293.000	16.000	5,5%
2004	383.600	325.900	17.300	5,3%
2005	392.100	346.300	21.100	6,1%
2006	374.000	324.900	23.500	7,2%
2007	300.200	260.700	22.700	8,7%
2008	255.900	222.200	20.300	9,1%
2009	233.900	203.100	18.600	9,2%
2010	224.400	194.900	17.500	9,0%

*) Geraamde aantallen en percentages zijn cursief gedrukt

Zonder de wijzigingen die de WW-duur beperken, zouden er circa 6.000 personen minder van WW naar WWB gestroomd zijn. Doordat het beroep op de WW de komende jaren afneemt zal, ondanks dat een groter deel van de WW-ers de maximale uitkeringsduur bereikt, de stroom mensen van

⁶⁴ Voor mensen die vanaf 1 januari 2005 werkloos worden, wordt het aantal daadwerkelijk gewerkte jaren (het feitelijke arbeidsverleden) geleidelijk meer van invloed op de duur van een werkloosheidsuitkering. De leeftijd (bepalend voor het fictieve arbeidsverleden) wordt stapsgewijs minder belangrijk bij het bepalen van de uitkeringsduur.

⁶⁵ Bij de bepaling van de doorstroom van WW naar WWB wordt een telling per persoon gedaan waarbij de voorkeur ligt bij het vaststellen van een maximale uitkeringsduur WW (en maximaal 1 maal doorstroom van WW naar WWB per jaar). Door de telling van uitstroom per persoon, i.p.v. telling per recht, wordt ca. 1,5%-punt meer 'beëindiging wegens bereiken maximale duur' geteld (en minder beëindiging door werkhervatting, doordat er bij werkhervatting meerdere rechten per jaar vaker voorkomen).

WW naar WWB vanaf 2007 weer krimpen⁶⁶. Het aandeel personen dat de WW uitstroomt wegens het bereiken van de maximale uitkeringsduur zal vanaf 2008 stabiliseren op circa 33%. Circa 9% van alle personen die de WW uitstromen, stroomt dan de WWB in (zie tabel 8.4).

Grote variatie tussen gemeenten bij de doorstroom van WW naar WWB

Het doorstroompercentage van WW naar WWB verschilt zeer sterk per gemeente en varieert van 0% tot 13,5% in 2005. In kleine gemeenten is de stroom minder groot dan in grote gemeenten (zie tabel 8.5). Daarnaast blijkt de leeftijd van de werkloze mede bepalend te zijn voor het doorstroompercentage. De stroom is procentueel het grootst bij werklozen tot 23 jaar en het kleinst voor de oudste leeftijdsklasse. Dit laatste is vooral het gevolg van het gegeven dat bij de oudste leeftijdsklasse na de WW vaak een AOW-uitkering⁶⁷ volgt.

Tabel 8.5 Doorstroom van WW naar WWB naar gemeentegrootte en leeftijd*

Gemeentegrootte (aantal inwoners)	Leeftijd (bij instroom)											
	< 23		23- < 35		35- < 50		50- < 57,5		57,5- < 65		Totaal	
	%	aant.	%	aant.	%	aant.	%	aant.	%	aant.	%	aant.
minder dan 5.000	2,3%	1	3,2%	5	1,6%	3	0,0%	0	3,4%	1	2,1%	10
5.000-10.000	7,0%	48	5,4%	122	2,3%	58	2,9%	29	0,3%	1	3,8%	258
10.000-20.000	7,5%	300	6,1%	794	3,0%	410	3,7%	184	1,6%	32	4,6%	1.720
20.000-50.000	7,2%	830	6,3%	2.434	3,2%	1.242	3,6%	470	1,7%	85	4,7%	5.061
50.000-100.000	9,8%	688	8,2%	2.157	4,6%	1.056	4,1%	287	1,9%	49	6,4%	4.237
100.000-150.000	9,9%	350	8,4%	1.279	5,2%	695	4,4%	162	2,1%	27	6,8%	2.513
150.000-250.000	10,9%	344	9,1%	1.445	6,2%	758	6,0%	179	3,6%	35	7,8%	2.761
250.000 of meer	12,8%	408	9,7%	2.289	7,0%	1.314	7,0%	274	4,3%	59	8,6%	4.344
Totaal	8,9%	2.969	7,7%	10.525	4,5%	5.536	4,3%	1.585	2,1%	289	6,1%	20.904

*) Exclusief gemeentegrootte en/of leeftijd onbekend; het totaal is hierdoor lager dan in tabel 8.4

Bij gemeenten in de Noordelijke provincies hoogste groei van doorstroom

De stroom van WW naar WWB blijkt bij veel gemeenten in de Noordelijke provincies zeer hoog te zijn. De grootste doorstroom vinden we in de gemeente Groningen (13,5%). De combinatie grootste doorstroom met grootste groei van de doorstroom tussen 2001 en 2005 is te vinden in Menterwolde (Oost-Groningen). Van de top-10 gemeenten met hoogste doorstroom van WW naar WWB liggen zeven gemeenten in de provincies Groningen en Friesland (tabel 8.6). Uit de gegevens blijkt dat de doorstroom in de noordelijke provincies in de periode 2001-2005 sterk toegenomen is. De lage werkgelegenheid in deze regio's is mede de oorzaak van de grote doorstroom naar WWB.

Tabel 8.6 Top 10 gemeenten met hoogste doorstroom van WW naar WWB*

Nr. Gemeente	2001	2002	2003	2004	2005	2005
	percentage	percentage	percentage	percentage	percentage	aantal
1 Groningen	9,4%	10,4%	11,8%	11,7%	13,5%	670
2 Leeuwarden	8,2%	9,6%	11,2%	10,0%	12,7%	346
3 Winschoten	5,8%	8,4%	9,6%	9,5%	12,1%	62
4 Menterwolde	3,6%	3,9%	6,9%	6,9%	12,1%	54
5 Vaals	8,4%	9,5%	8,5%	11,2%	11,4%	28
6 Rotterdam	11,0%	10,2%	11,0%	10,4%	11,4%	1.691
7 Stadskanaal	4,7%	5,5%	6,5%	7,0%	10,6%	113
8 Bolsward	7,9%	8,2%	9,0%	7,4%	10,5%	19
9 Veendam	3,7%	5,2%	8,0%	7,6%	10,5%	89
10 Arnhem	9,4%	8,7%	9,2%	7,8%	10,4%	416

*) Op basis van voorlopige jaaropgaven van gemeenten

⁶⁶ De vorige ramingen op totaalniveau gingen uit van een geraamde doorstroom per regio en een constante verdeling bij de reden van uitstroom. Door de trendbreuk bij de uitstroom wegens maximum duur bleek deze berekening niet meer juist. Nu is de doorstroom op totaalniveau geraamd door de doorstroom per reden uitstroom te sommeren. De doorstroom is in deze laatste berekening afhankelijk van: het aantal uitgestroomde WW-ers per jaar, het deel daarvan aan het werk gaat, de maximale uitkeringsduur bereikt, of om andere redenen uitstroomt en de bijbehorende doorstroompercentages.

⁶⁷ De WW-uitkering kan ook eindigen doordat een andere uitkering met de WW verrekend wordt (bijvoorbeeld een VUT-, WAO, of WIA-uitkering). Ook dit komt bij oudere werklozen vaker voor.

De groeiende stroom van WW naar WWB in de noordelijke provincies is ook goed te zien als de regionale doorstroompercentages van 2001 en 2005 in kaart gebracht zijn (zie kaart 8.1). In de volgende gebieden is de doorstroom toegenomen van minder dan 7% naar 7% of meer:

- Friesland (deels);
- Groningen (noorden en oosten);
- Drente (midden en oosten);
- Overijssel (rond Zwolle en in Twente);
- Flevoland (rond Lelystad en Dronten);
- Zuid-Limburg.

In het westen (Rijnmond en Kennemerland) is de doorstroom afgenomen. De oorzaak van deze ontwikkeling is waarschijnlijk het verschil in de regionale economische groei. De economische groei in de vier grootste gemeenten (G4: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) blijkt opvallend hoger te zijn dan de landelijke economische groei

Kaart 8.1 Regionale doorstroom van WW naar WWB (2-cijferige postcodegebieden)

